

Kanteling en verbinding

60 jaar ESSB met focus op de jaren 2013-2023

CENTRAAL STATION

M

Kanteling en verbinding

60 jaar ESSB met focus op de jaren 2013-2023

Redactie en samenstelling: Matthijs Dicke
Stad en Bedrijf 2024

dat
generatie
eren weer
nieuwe
agingen staat."

Inhoud

Voorwoord	7
Proloog	8
1 De waarde van de Rotterdamse formule	14
Erasmus Graduate School for Social Sciences and the Humanities	28
2 Groei en internationalisering	30
Erasmus University College	41
Een poging tot fusie	44
3 Wetenschap en impact	46
Rotterdam, de beste stad om onderzoek te doen	56
Vital Cities and Citizens	58
De eerste hoogleraar kinderarmoede	60
Movez Lab	62
Growing Up Together in Society	66
Samenwerking in de stad	68
Corona en ESSB	70
Erasmus Behavioural Lab	72
Speurtocht naar beter overheidsbeleid	74
4 Onderwijs in beweging	76
Een leven lang leren: ESSB Academy	86
Vormen van samenwerking in het onderwijs	88
Tijdlijn 2003-2023	90
Bronnen	106
Colofon	108

Voorwoord

Als academici aan een moderne, civic university zijn we dagelijks bezig met wat we nu kunnen doen om de toekomst een stukje beter te maken. Met ons onderwijs en onderzoek richten we ons op het bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Tegelijkertijd is het enorm belangrijk om als kennisinstituut af en toe stil te staan bij wat ons hier heeft gebracht. Daarom vind ik het erg mooi dat de geschiedenis van de afgelopen jaren aan de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences in dit derde jubileumboek wordt vastgelegd. Het is een terugblik, maar op deze manier kunnen ook nieuwe generaties medewerkers en studenten lezen waar het fundament ligt en waar de identiteit van de faculteit vandaan komt.

Dat fundament is de zogenaamde 'Rotterdamse formule', geformuleerd door oprichter Jacques van Doorn bij de start van de – toen nog – Faculteit der Sociale Wetenschappen. De kern hiervan is nog steeds actueel: maatschappelijke vraagstukken en het betrekken van externe partijen. Toentertijd was dit primair op onderwijs gericht, maar in de loop der tijd is het steeds meer tot uiting gekomen in het onderzoek. Verbinding maken met de samenleving is al 60 jaar een leidraad van de faculteit.

De afgelopen 10 jaar heeft een flink aantal ontwikkelingen plaatsgevonden. Zo werd Erasmus University College in 2014 onderdeel van de faculteit, zijn er diverse nieuwe initiatieven en opleidingen gestart, en, voor de buitenwereld een heel zichtbare verandering: de naamsverandering in 2017 in Erasmus School of Social and Behavioural Sciences. Als Erasmus Universiteit Rotterdam hebben we anno 2024 de

missie om positieve maatschappelijke impact te maken, en daarbij is de ESSB onmisbaar. Daarnaast ging in 2019 universiteitsbreed het Erkennen & Waarderen-programma van start. Ook hier was de ESSB een voorloper. Dit systeem om wetenschappelijk personeel te laten uitblinken op ieders eigen manier, is een wezenlijk onderdeel van de transitie naar een faculteit waar het van oudsher dominante fundamentele, *curiosity driven* onderzoek samengaat met wetenschap met de primaire focus op maatschappelijke impact. De verbinding tussen deze twee is essentieel voor het verder groeien en bloeien van de faculteit, omdat ze elkaar verrijken. Dat betekent overigens niet dat deze kanteling altijd vlekkeloos verloopt: dat gaat soms met vallen en opstaan, en dat is heel normaal.

De ESSB is van onschatbare waarde voor de Erasmus Universiteit Rotterdam. Ze staat altijd vooraan om mee te doen, of het nu gaat om innovatieve projecten, experimenten of nieuwe initiatieven. Ik denk hierbij onder andere aan de voortrekkersrol die de faculteit heeft gehad bij Nominaal=Normaal, Impact at the Core en de Convergentie.

Terugblikkend kunnen we zien dat de verbinding met de maatschappij die al 60 jaar geleden is gezocht, in de loop van de jaren alleen maar verder is uitgediept en uitgebreid, en nu gedragen wordt over de volle breedte van de faculteit. Ik kijk uit naar wat het komende decennium zal brengen voor de ESSB!

Prof. dr. Annelien Bredenoord
Rector Magnificus Erasmus Universiteit
Rotterdam

Proloog

Het zestigjarig bestaan van ESSB biedt een goede aanleiding om de historische ontwikkeling van de faculteit te beschrijven. In twee voorgaande publicaties is deze geschiedenis al ruimschoots aan bod gekomen. Vandaar dat in dit boek de nadruk ligt op de afgelopen tien jaar. Een bewogen periode waarin de faculteit verschillende strategieën heeft ontwikkeld en vele initiatieven heeft genomen, mede in antwoord op wisselende politieke en financiële omstandigheden. Tegelijkertijd biedt zestig jaar ESSB een mooi moment om stil te staan bij het heden en de nabije toekomst. Met de in 2023 gelanceerde strategie 'Joining Forces – Focus and Innovation' streeft decaan Victor Bekkers ernaar een solide brug te bouwen tussen het verleden en de toekomst. Als gevolg van beperkte financiële middelen en de te verwachten teruggang in het aantal internationale studenten, zal de faculteit heldere keuzes moeten maken op het gebied van onderzoek en onderwijs, met behoud van de innovatieve kracht van ESSB.

Op koers

In de titel 'Joining Forces – Focus and Innovation' (2024-2026) herkent men de bestaande koers van ESSB, zoals geformuleerd in de voorgaande strategie 'Meeting the future society' (2019-2022). Wat pal overeind blijft staan, is de ingezette kanteling in de richting van maatschappelijke vraagstukken en de hiermee gepaard gaande wens en ambitie om hierin samen te werken met verschillende maatschappelijke partners. Uit het nieuwe strategiedocument wordt echter ook duidelijk dat deze koers zal worden aangescherpt door de nadruk te leggen op focus en innovatie.

De in 2018 gelanceerde strategie 'Meeting the future society' was een reactie op de wetenschappelijke ontwikkeling die lange tijd in het teken had gestaan van de vooral naar binnen toe gerichte ontwikkeling van de disciplines en die van de individuele wetenschapper. De verbinding met maatschappelijke vraagstukken bleef hierbij vaak achter. Victor Bekkers licht toe: 'We dreven daarmee iets te ver af van onze oorsprong, de Rotterdamse formule. In de laatste tien jaar hebben we dit geprobeerd te kantelen en is ESSB weer een meer impact-gedreven faculteit geworden. We willen laten zien hoe wetenschappelijke nieuwsgierigheid in verband kan worden gebracht met allerlei maatschappelijke vraagstukken.' Fundamenteel en impactgericht onderzoek staan niet op gespannen voet met elkaar, maar kunnen elkaar juist versterken. ESSB staat hierin niet alleen. Deze ambitie sluit naadloos aan bij de strategie van de EUR, getiteld 'Creating positive social impact'.

Een voorbeeld van zo'n maatschappelijk thema waar ESSB zich de komende jaren mee zal bezig-

houden, is de sociale impact van technologische oplossingen en vernieuwingen. ChatGPT bijvoorbeeld is een motor van vernieuwing en versnelling in de informatietechnologie, maar de introductie ervan heeft tegelijkertijd verregaande gevolgen voor de samenleving. Met de sociale en gedragswetenschappen heeft ESSB alle kennis in huis om de maatschappelijke impact en betekenis van een dergelijk nieuw technologisch fenomeen vanuit verschillende perspectieven te onderzoeken: op het gebied van sociale verhoudingen en menselijk gedrag, maar ook met het oog op bestuurskundige en onderwijskundige dilemma's en vraagstukken.

Bij deze en andere maatschappelijke vraagstukken zal ESSB nadrukkelijk de samenwerking blijven zoeken met maatschappelijke partners in de vorm van overheidsorganisaties, non-profitorganisaties en het bedrijfsleven en ook rechtstreeks met (groepen) burgers. Dit geldt met name voor de onderwerpen die in het kader van de grootstedelijke problematiek in Rotterdam kunnen worden onderzocht. ESSB beschouwt Rotterdam als 'living lab', oftewel een stad die alles in zich herbergt om grootstedelijke problematiek grondig te kunnen onderzoeken. Veel maatschappelijke problemen kunnen in die grootstedelijke context worden geplaatst, zoals klimaat, armoede en het welzijn van jongeren. Tegelijkertijd ziet de faculteit Rotterdam als metafoor, aangezien de ontwikkeling van deze stad op veel gebieden exemplarisch is voor vergelijkbare ontwikkelingen op andere plaatsen in Nederland maar ook daarbuiten. Naast de maatschappelijke partners zal ESSB ook de verbinding blijven zoeken met andere universiteiten en disciplines.

Met name de Convergentie, de samenwerking tussen de TU Delft, Erasmus MC en de Woudestein-faculteiten, zal een grote rol van betekenis blijven spelen. Bekkers: 'ESSB is goed vertegenwoordigd in die convergentie en loopt daarmee voor op andere faculteiten.'

Beperkte ruimte

In 'Joining Forces' benadrukt Victor Bekkers het belang van deze samenwerkingsvormen en interdisciplinair werken. Maatschappelijke vraagstukken beperken zich immers niet tot één discipline. Tegelijkertijd worden de universiteiten, en dus ook de EUR en ESSB, geconfronteerd met steeds grotere financiële uitdagingen. Zo heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) op basis van naar beneden bijgestelde referentieramingen bezuinigingen aangekondigd. En dat terwijl het ministerie in het kader van het Bestuursakkoord van 2022 kortgeleden nog extra geld ter beschikking had gesteld voor starters- en stimuleringsbeurzen, voor de uitvoering van het Sectorplan Sociale Wetenschappen en voor de uitvoering van het brede Sectorplan Social Sciences and Humanities (SSH). Met deze sectorplannen deed de rijksoverheid een diepte-investering in de sociale wetenschappen, gelet op het onderzoek naar verschillende maatschappelijke thema's waarvoor ook ESSB heeft ingetekend en nieuwe mensen heeft aangenomen. Bekkers: 'Daar zijn we vol voor gegaan, maar nu is er dan toch een terugtrekkende beweging zichtbaar, ook in het Hoofdlijnenakkoord van de nieuwe coalitie.'

Het speelveld voor ESSB wordt aldus beknot. Er zal minder financiële ruimte zijn en het geld dat er wel is, wordt voor een groot deel inhoudelijk

ingevuld door de sectorplannen van de overheid. Bekkers: 'Dat is allemaal geormerkt geld. Je moet dat heel specifiek inzetten en je moet ook verantwoording afleggen. Dat leidt tot een hele rare situatie. Via de bezuinigingen op het budget voor de universiteiten wordt er geld afgenomen, terwijl met die sectorplannen er wel weer geld wordt toegestopt. Maar je kunt ze niet een op een matchen. Het vrij besteedbare budget wordt dus kleiner. Ik verwacht dat we de broekriem echt fors moeten aantrekken. We gaan een onzekere tijd tegemoet.'

Die onzekerheid wordt ook gevoeld door de recente discussies in de Tweede Kamer over de instroom van internationale studenten van binnen en buiten Europa. De politieke wind waait momenteel niet in de rug van de universiteiten. Tot voor kort profileerde Nederland zich als belangrijke kenniseconomie en spanden universiteiten, en dus ook ESSB, zich volop in om met Engelstalige bachelor- en masteropleidingen internationale studenten aan te trekken. Nu wordt in de Tweede Kamer echter gesproken over een reductie van buitenlandse studenten van 10 tot 20 procent. Op initiatief van de minister werden de universiteiten uitgenodigd om met een eigen plan te komen. Hierin wordt een mogelijke reductie van 5 procent genoemd, onder meer te bereiken door het invoeren van een numerus fixus. Hoe hoog het percentage ook gaat uitvallen, met een uitgebreid internationaal bachelor- en masterprogramma en met het Erasmus University College in de gelederen is ESSB een kwetsbare partij. Het is voor de continuïteit van de faculteit nu dan ook van grote waarde gebleken dat ESSB ook bij alle investeringen in het internationale

onderwijsprogramma trouw is gebleven aan de Nederlandstalige bacheloropleidingen en masterprogramma's.

Victor Bekkers hekelt het gegeven dat universiteiten als politieke speelbal worden gebruikt: 'De discussie over het terugdringen van internationale studenten maakt onderdeel uit van het actuele migratiedebat. Hierin zijn verschillende domeinen te onderscheiden: de asielmigratie, de arbeidsmigratie en dus ook de kennis- en studiemigratie. De eerste twee zijn al jaren sterk gepolitiseerd en zijn ook ingewikkeld. Het terugdringen van internationale studenten is een relatief eenvoudig onderwerp, dus ik vermoed dat de partijen elkaar op dit punt vrij makkelijk weten te vinden. Dat is mijn grote zorg.' Bekkers vindt het bovendien verontrustend dat de visie en daarmee het beleid van de rijksoverheid aangaande de ontwikkeling van universiteiten zo snel kan fluctueren. 'De dynamiek waarin we op dit moment moeten opereren is eigenlijk gigantisch. Je wordt voortdurend ingehaald door de feiten. Of er zijn nieuwe ontwikkelingen die ertoe leiden dat je weer even pas op de plaats moet maken. Als ik terugkijk op de afgelopen zeven jaar als decaan, dan is die ambigüiteit en onzekerheid en dynamiek echt enorm toegenomen. Toen ik startte was het vele malen overzichtelijker dan nu.'

Ankerpunten

Om het hoofd te bieden aan de onzekere jaren die komen gaan, is een heldere strategie van groot belang. Met 'Joining Forces – Focus and Innovation' sorteert ESSB voor op de nieuwe strategie van de EUR, waarin de impactambitie nog steviger en sterker verankerd is dan voor-

heen. Tegelijkertijd is de financiële klem nogal dwingend, voor de eigen beleidsruimte, maar ook voor de EUR als geheel. De universiteit moet in 2025 al zwarte cijfers laten zien. Dat betekent dat er op korte termijn scherpe maatregelen zullen moeten worden genomen. Vandaar dat ESSB moet 'focussen', dat wil zeggen kritische keuzes maken of zelfs bepaalde initiatieven stopzetten om toch ook de 'innovatieve ambities' een kans te geven.

In 'Joining Forces' zijn vier ankerpunten geformuleerd die hierbij een helder houvast moeten bieden. In de eerste plaats wil ESSB weer meer de regie over de eigen ontwikkeling gaan voeren. Nu de rijksoverheid allerlei financiële restricties oplegt en dus de eerste geldstroom afneemt, is het van belang dat ESSB erin slaagt financieringsbronnen in de tweede en derde geldstroom aan te boren. In deze ambitie wordt interdisciplinair werken steeds belangrijker, zowel in de opzet van het onderzoek als in de ontwikkeling van nieuwe, vaak meer interdisciplinaire bachelor- en masterprogramma's. Dit sluit ook aan bij de koers van de EUR. In het verlengde hiervan – en dat is het tweede ankerpunt – is ESSB erbij gebaat om haar impactstrategie en -gedrevenheid concreter te ontwikkelen en uit te dragen. In de afgelopen tien jaar is ESSB weliswaar een van de vaandeldragers gebleken, maar veel projecten kwamen van onderop en ad hoc tot stand. Daar is niets mis mee, maar dit kan professioneler. Om dit beter te systematiseren en om hier meer eigen sturing aan te kunnen geven, zal ESSB een eigen *impact officer* aanstellen die voor zowel het onderzoek als het onderwijs een strategie moet gaan opzetten.

Dit brengt met zich mee dat ESSB kritisch moet gaan kijken naar het bestaande onderwijsportefolio, een derde ankerpunt. De vraag dringt zich op of het onderwijs, zowel in de bachelor- als masterfase, nog wel voldoende aansluit bij de wensen en behoeften van studenten en potentiële studenten, mede ook in het licht van de vraagstukken waarmee de samenleving worstelt. En ook hoe de kwaliteit van de onderwijsprogramma's zich verhoudt tot de kosten die hiermee gemoeid zijn. Een vierde ankerpunt ten slotte betreft de verdere professionalisering van de besturing en ondersteuning van de faculteit. Het idee is om haar kleinschaliger te organiseren door in kleinere teams te gaan werken die de verantwoordelijkheid dragen voor eigen budgetten. Hiertoe is een nieuw allocatiemodel ontwikkeld, dat na de zomer van 2024 in werking zal treden.

Met 'Joining Forces' en de hierin opgenomen ankerpunten streeft Bekkers ernaar ESSB weer een stap vooruit te helpen. Ondanks de financiële beperkingen waarmee de faculteit zal worden geconfronteerd, is hij ervan overtuigd dat ESSB kan uitgaan van de eigen, innerlijke kracht op basis waarvan de positieve koers kan worden voortgezet, namelijk een focus op maatschappelijke vraagstukken en de hiermee gepaard gaande interdisciplinaire werkwijze en samenwerkingsverbanden. Dit vereist een innovatieve mentaliteit en flexibele houding van alle medewerkers. Bekkers heeft er vertrouwen in: 'Ik denk dat we de afgelopen zeven vette jaren een heel goed fundament hebben gelegd om de nu verwachte zeven magere jaren op een goede, verantwoorde en veerkrachtige manier in te kunnen gaan.'

De waarde van de Rotterdamse formule

1

De waarde van de Rotterdamse formule

In 1963 ging de Faculteit der Sociale Wetenschappen van start. Met de studie sociologie voorzag oprichtingsdecaan Jacques van Doorn in een brede maatschappijwetenschap met de opdracht om concrete, sociale vraagstukken te onderzoeken op basis waarvan inzicht kon worden verschaft en maatschappelijke invloed kon worden uitgeoefend. In de geschiedenis van de faculteit lieten processen van verbreding, bezuiniging en herformulering hun sporen na, met als voorlopige uitkomst dat zestig jaar na oprichting Van Doorns 'Rotterdamse formule' onder de nu gangbare term 'impact maken' opnieuw ten volle wordt omarmd.

Alles draait om de economie

Aan de Nederlandsche Handelshogeschool, sinds 1939 genaamd Nederlandsche Economische Hogeschool (NEH), stond in de jaren voorafgaand aan de Tweede Wereldoorlog de opleiding Economie centraal. Daaraan viel niet te tornen. Verschillende pogingen om naast economie een aparte opleiding sociologie te introduceren waren dan ook gedoemd te mislukken. De senaat, het hoogste bestuursorgaan van de toenmalige hogeschool, zag er hoegenaamd geen brood in, want 'sociologie leidt eerder tot begripsverduistering dan tot begripsverheldering'. De 'maatschappijwetenschappen' hadden het in een dergelijk klimaat zwaar te verduren. Zolang de senaat dit soort wetenschap als 'te vaag' karakteriseerde, maakte een discipline als sociologie geen schijn van kans. Er was geen geld voor, de toekomstmogelijkheden voor de afgestudeerden waren minimaal en verdere uitbreiding van het studieaanbod zou alleen maar afbreuk doen aan de goede reputatie van de instelling, zo werd geredeneerd.

Pas na de oorlogsjaren kwam er verandering in die houding. Het bedrijfsleven, groot reservoir van afgestudeerde economen, had behoefte aan meer inhoudelijke kennis van de dagelijkse praktijk waarin de bedrijven werkten. De afgestudeerden wisten maar bitter weinig af van maatschappelijke verschijnselen als werkgevers en werknemers en de sociale verhoudingen waarin zij tot elkaar stonden. Ook personeelsbeleid bleek een blinde vlek. Een opleiding sociologie werd aan de NEH opeens node gemist. In 1949 werd de eerste buitengewone leerstoel Sociologie aan de hogeschool in het leven geroepen. Sociologie had zich daarmee een plaats

verworven binnen de opleiding, maar werd nog wel gezien als een praktijkgericht verlengstuk van economie.

Kanteling

In de loop van de jaren vijftig voltrok zich een volgende wijziging, toen de nadruk van de leerstoel Sociologie steeds meer kwam te liggen op de theorie van het vakgebied en op cultuurfilosofie. Veel studenten economie bleken een voorkeur voor de sociologische opleiding te koesteren, terwijl de senaat er steeds meer van doordrongen raakte dat er toch wel een arbeidsmarkt voor sociologen was. Het proces werd nog aangewakkerd door het verlangen van de NEH uit te groeien tot een zelfstandige universiteit, waarvan naast economie de maatschappijwetenschappen als noodzakelijke en fundamentele pijlers konden fungeren. Een adviescommissie kwam tot de slotsom dat maatschappijwetenschappen als economie, rechten en sociologie zoveel samenhang met elkaar vertoonden, dat het wenselijk was de NEH met die laatste twee componenten verder uit te breiden: er moest een juridische faculteit komen en een sociologische, beide ter ondersteuning van de opleiding economie. Toen de toenmalige onderwijsminister Cals dit advies overnam, zonder daarbij overigens te reppen over het doorgroeien van de NEH tot volwaardige universiteit, was dit voor de hogeschool aanleiding deze kans met beide handen aan te grijpen.

Sociale wetenschappen grijpen hun kans

Met het oog daarop kwam er op 5 oktober 1961 een Commissie Voorbereiding Sociale Faculteit, onder voorzitterschap van Jacques van Doorn,

die met ingang van 1 september 1960 de buitengewone leerstoel Sociologie had overgenomen. Van Doorn was vooral gefascineerd door de dynamische wisselwerking tussen de verschillende wetenschappen. Die fascinatie weergalmde luid en duidelijk in het advies dat hij in februari 1962 voorlegde aan de senaat. In dat voorstel voor een faculteit Sociologie stond bovenaan dat de opleiding anders moest zijn dan de in Nederland gangbare sociologische opleidingen. Het leek erop dat de nieuwe opleiding veel meer op de praktijk was gericht dan aan andere universiteiten werd onderwezen.

Nadat Van Doorn zijn opzet onder applaus door de vergadering van de senaat had gesleept en het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen zijn toestemming had gegeven, kon hij aan de slag om de opleiding daadwerkelijk vorm te geven. De karakteristieke maatschappijwetenschappelijke component van het plan breidde Van Doorn uit tot wat bekend zou worden als de ‘Rotterdamse formule’. Met een in het tegenwoordige Nederlands nauwelijks meer gebruikte aanvoegende wijs die een wens of aansporing aanduidt, luidde de formule als volgt: ‘De sociologie, opgevat als maatschappijwetenschap, verbindt zich met andere maatschappijwetenschappen – met name met economie en recht – en richt zich op centrale sociale vraagstukken, teneinde als wetenschap vitaal te blijven en als maatschappelijke kracht invloed uit te oefenen.’

De praktijkgerichtheid bleek duidelijk uit het plan voor een Faculteit der Sociale Wetenschappen (FSW), waarin tot uitdrukking kwam hoe de Rotterdamse formule was toe te passen.

De opleiding moest gericht zijn op maatschappelijke problemen op macroniveau, waarbij kennis werd vereist van de beleidsterreinen economie, recht en sociologie. Adviseren, rapporteren en beslissen moesten tot de basisvaardigheden van de afgestudeerden behoren. De Rotterdamse sociologen moesten zich, wanneer zij hun studie hadden voltooid, gemakkelijk ten dienste kunnen stellen van de maatschappij door functies in het openbaar bestuur en het bedrijfsleven te vervullen. Het laatste kenmerk had te maken met de duur van de opleiding: die moest korter zijn dan elders het geval was; studenten moesten sociologie in vijf jaar kunnen afronden.

Aan de slag met een ‘schools’ systeem

Met ingang van het nieuwe studiejaar dat begon in september 1963 ging de nieuwe faculteit van start met een curriculum dat er een strak onderwijsschema op nahield. Alleen zo was te bewerkstelligen dat de studenten in het eerste jaar hun propedeuse haalden en de volgende twee jaar besteedden aan het behalen van hun kandidaatsexamen. Daarna konden ze nog twee jaar over hun doctoraalexamen doen, een onderwijsfase die met een ‘gespecialiseerde praktijkvoorbereiding’ nog het meest op de praktijk van alledag was gericht. Dat aan deze rigoureuze aanpak een nogal ‘schoolse’ onderwijsopvatting ten grondslag lag, werd voor lief genomen. De voordelen om de studenten met een intensieve voorbereiding in korte tijd klaar te stomen voor hun toekomstige beroepsuitoefening werden hoger gewaardeerd dan het nadeel van een opleiding die de meeste studerende nog het meeste aan hun schooldagen deed denken.

Er schreven zich voor het studiejaar 1963-1964 47 studenten voor de opleiding in. Dat aantal was in 1969 gegroeid tot 151. Het aanvankelijke enthousiasme over de start van de opleiding maakte na enige tijd plaats voor het besef toch voortdurend in de schaduw van de NEH te staan, waar economie veruit de meeste studenten trok. Daarnaast begon de inhoud van de opleiding steeds meer een punt van discussie te worden. Moest de opleiding nu echt zo strikt alleen in het teken staan van praktijkvoorbereiding, of moest er meer aandacht worden gegeven aan theoretische vorming? Was dit vraagstuk aanvankelijk vooral een zaak binnen de gelederen van het onderwijzend personeel, naarmate de jaren zestig voortschreden en jongeren zich steeds meer roerden met tal van protesten, die al snel naar de universiteiten en hogescholen oversloegen, begonnen ook de studenten zich steeds meer met het dilemma bezig te houden.

Onderwijzend personeel en studenten waren het erover eens dat er binnen de opleiding te weinig keuzemogelijkheden bestonden. Maar op de vraag hoe dit was op te lossen lukte het in deze chaotische tijden niet een afdoende antwoord te geven. Studenten en docenten kwamen steeds vaker tegenover elkaar te staan. De studenten kregen hun zin met de invoering van het 'projectonderwijs' waarbij zij, geheel conform de tijdgeest, zelf hun onderwerp van onderzoek mochten kiezen, hun studiegenoten mochten uitzoeken en het resultaat in een collectief opgesteld werkstuk zou worden vervat. Erg veel belangstelling bleek er niet voor deze vorm van onderwijs, die achteraf gezien meer weg had van een strijd om meer inspraak van studenten. Pas in de loop van de jaren zeventig kwam er weer

wat rust binnen de gelederen van de Faculteit der Sociale Wetenschappen.

Het samengaan van de NEH en de in 1966 opgerichte Medische Faculteit leidde in 1973 tot de Erasmus Universiteit Rotterdam, die op twee verschillende plaatsen in de stad werd gevestigd. De medische tak kwam te staan naast het ziekenhuiscomplex Dijkzigt op Hoboken en vormde samen met het Sophia Kinderziekenhuis en de in Rotterdam-Zuid gevestigde Daniël den Hoedkliniek het Academisch Ziekenhuis Rotterdam (dat in 2003 de naam Erasmus Medisch Centrum kreeg). In Kralingen was intussen een nieuwe campus gebouwd voor alle andere faculteiten dan de medische van de nieuwe Erasmus Universiteit. De sociale faculteit verhuisde daar in 1969 al heen vanuit de oude huisvesting van de NEH aan de Pieter de Hoochweg.

Dalende studentenaantallen

Het aantal studenten vertoonde in de loop van de jaren zeventig een onrustbarende daling. Waren er in 1969 nog 151 eerstejaars die zich hadden ingeschreven, in 1971 waren dat er nog 112 en in 1973 slechts 40. Een van de oorzaken van die daling lag in de magere toekomstperspectieven voor afgestudeerde sociologen, terwijl ook de tumultueuze tijden aan de faculteit wellicht een rol speelden. Het leidde tot een bescheiden bezuinigingsgolf. Er was te veel onderwijzend personeel: het aantal werd met twee plaatsen teruggebracht tot 68. Daarnaast werden pogingen in het werk gesteld met nieuwe opleidingen het studentenaantal te verhogen. Er kwam een opleiding Maatschappijleer, waarin studenten een lesbevoegdheid konden behalen om als

leraar in het voortgezet onderwijs aan de slag te gaan. Ook werd een avondopleiding in het leven geroepen, die met honderd aanmeldingen aanvankelijk succesvol leek, maar voor veel avondstudenten te moeilijk bleek te combineren met hun dagelijkse werkzaamheden en verplichtingen in hun gezinsleven. Slechts ruim een derde van de studenten hield het vol.

Er was meer nodig om het tij te keren. De vraag was hoe de opleiding zich verder kon uitbreiden. Dat mondde uit in de fundamentele discussie of dat dan in de breedte of juist in de diepte moest gebeuren, de vraag die ook al in de jaren zestig tot een langdurige impasse had geleid. De Rotterdamse formule werd onderdeel van het dispuut, omdat die volgens de critici te veel was gericht op het oplossen van beleidsvraagstukken, terwijl de nadruk juist moest liggen op het vermogen zelf maatschappelijke problemen aan te dragen en te onderzoeken. Toepasbaarheid noch nut, laat staan de arbeidsmarkt mochten volgens deze opvatting doorslaggevend zijn voor de opleiding. Dat betekende een streep door de zozeer op de praktijk gerichte Rotterdamse formule. Als compromis werd de uitbreiding van de faculteit onderzocht met nieuwe studies als bestuurskunde en politicologie, waarbij toch de inpassing in en de toepasbaarheid van de Rotterdamse formule als voorwaarden werden gesteld.

Het zou een constante worden bij veel volgende tegenvallers in studentenaantallen die de faculteit nog te wachten stonden. Telkens werden nieuwe wegen gezocht om de dalende cijfers en bijkomende financiële perikelen het hoofd te bieden met nieuwe opleidingen. Die konden het

aantal studenten weer opkrikken. Wanneer dat eenmaal tot stand was gebracht, konden de door de dalende aantallen veroorzaakte problemen op financieel gebied beperkt blijven. Telkens zou een praktische inslag van de nieuwe, toegevoegde opleiding voorop staan, waarbij de Rotterdamse formule steeds in ere werd gehouden, al was dat soms in min of meer aangepaste vorm.

Verbreding van de faculteit

Hoewel politicologie al geruime tijd deel uitmaakte van het sociologische curriculum, werd in 1978 de zelfstandige opleiding politicologie geïntroduceerd met 53 eerstejaars. De bedoeling was dat de nieuwe opleiding zich vooral richtte op beleid en bestuur, en veel minder op politieke theorieën en ideologieën, die in andere plaatsen de voornaamste bestanddelen van de politicologische opleidingen waren. Voor sommigen betekende dat verschil een teleurstelling. Anderen bleven de studie trouw.

Een verdere verbreding van de faculteit was een sociaalhistorische studierichting, die onder de vleugels van de FSW moest leiden tot een eigen opleiding maatschappijgeschiedenis. Er werd al enige tijd onderzocht of zo'n opleiding kans van slagen had. Het meest werd verwacht van een opleiding waarin geschiedenis werd gezien als maatschappijwetenschap. Maatschappelijke structuren en processen waren daarin de voornaamste bronnen van onderzoek. De toekomstverwachtingen voor de afgestudeerden werden, in plaats van in het onderwijs, door hun inzicht in maatschappelijke problemen, veel meer gezien in het bedrijfsleven, in de media en in de communicatie. De toepassing van de Rotterdamse

Lijnbaan

formule gold ook hier: de opleiding was bij uitstek op de praktijk gericht. Er stroomden bij het begin van de opleiding in september 1978 33 eerstejaars binnen bij de nieuwe subfaculteit Maatschappijgeschiedenis in oprichting. Dat aantal nam snel toe: in 1979 waren het er tachtig, het jaar daarop 149. Maatschappijgeschiedenis verdween uit de Faculteit der Sociale Wetenschappen toen in 1987 een eigen Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen in het leven werd geroepen.

Bezuinigingen en protesten

De invoering van de Wet Tweefasestructuur in 1982 had met haar tweedeling in een eerste en tweede fase van alle universitaire opleidingen en het terugbrengen van de studieduur tot vier jaar grote gevolgen voor het onderwijs. In de aanloop naar die onderwijsverandering was de faculteit negen dagen door boze studenten bezet, die eisten dat de studieduur vijf jaar zou blijven. Hun verzet mocht niet baten. De wet kwam er toch, het curriculum werd teruggebracht tot vier jaar. Het kandidaatsexamen werd afgeschaft, het eerste jaar was de propedeuse, gevolgd door drie jaren om het doctoraalexamen te behalen. Sociologie en politicologie kregen beide een eigen programma voor het propedeusejaar, terwijl ze voorheen nog veel overlappingen met elkaar hadden gehad.

Maar de jaren tachtig werden, afgezien van de tweefasestructuur, nog het meest gekarakteriseerd door twee ingrijpende bezuinigingsoperaties, die beide van buitenaf, door het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, werden opgelegd. De eerste bezuinigingsronde, in 1983, vond plaats onder de naam Taakverdeling en

Concentratie (TVC). Het Rijk wilde in 1987 258 miljoen gulden op het wetenschappelijk onderwijs bezuinigd hebben, waarbij alle sociologiefaculteiten 1,3 miljoen gulden aan besparingen moesten opbrengen door concentratie, samen te werken of te fuseren. Er lag ook een kans in die bezuinigingsoperatie om een opleiding bestuurskunde te beginnen. Die moesten de universiteiten in Leiden, Delft en Rotterdam gezamenlijk tot stand brengen. Delft trok zich al gauw terug, waardoor de Rijksuniversiteit Leiden en de Erasmus Universiteit Rotterdam overbleven. Beide universiteiten kwamen na het tekenen van een samenwerkingsovereenkomst tot het oprichten van een gezamenlijke propedeuse bestuurskunde. Na de propedeuse konden studenten voor een Leidse en een Rotterdamse variant kiezen.

Het ontstaansproces werd in 1986 overschaduwd door een tweede bezuinigingsgolf, die de naam Selectieve Krimp en Groei (SKG) kreeg en de periode 1987-1991 bestreek. Er moesten opnieuw vele miljoenen worden bezuinigd. De toenmalige minister Deetman stelde voor om de opleidingen sociologie, politicologie en maatschappijgeschiedenis in Rotterdam te beëindigen en bij andere universiteiten onder te brengen: sociologie in Amsterdam en de twee andere opleidingen in Leiden. De EUR werd met deze bezuinigingsmaatregel, die ook de medische faculteit zou treffen, veel meer dan andere universiteiten in het hart geraakt. Het protest zwol in korte tijd aan. Demonstraties en een protestnacht moesten de minister op andere gedachten brengen.

Dat lukte ten dele. Deetman stelde zijn plannen bij. Maatschappijgeschiedenis en sociologie

konden bij nader inzien en na advies van enkele specialisten toch in Rotterdam blijven, maar voor de opleiding politicologie was het in Rotterdam na een bestaan van vijftien jaar over en uit: die moest naar Leiden verhuizen. Hoewel de adviserende visitatiecommissie wel het een en ander op de Rotterdamse opleiding sociologie had aan te merken, kon deze opleiding wel blijven. In Leiden werd de opleiding sociologie opgeheven. Het voortbestaan van sociologie in Rotterdam ging niet zonder slag of stoot. De opleiding die in 1988 in een nieuw jasje was gestoken moest het stellen met twintig medewerkers minder, onder wie zich ook de grondlegger van de faculteit bevond. Jacques van Doorn maakte gebruik van een regeling eerder met emeritaat te gaan. In hetzelfde jaar werd ook het Rotterdams Instituut voor Sociologisch en Bestuurskundig Onderzoek (Risbo) opgericht. Hierin werd al het onderzoek dat was gefinancierd door de tweede en derde geldstroom ondergebracht, al duurde het niet lang of ook onderzoek gefinancierd met geld van het Rijk, de eerste geldstroom, werd daarnaar overgeheveld. Met een omzet van zo'n 7 miljoen gulden per jaar was het Risbo een van de grootste sociaalwetenschappelijke instituten van het land.

Opnieuw tegenvallende cijfers

Erg veel tijd om de wonden te likken na de stevige bezuinigingsoperatie die Rotterdam de opleiding politicologie had gekost was er niet. Alleen de leerstoel Encyclopaedie der Politicologie van prof. Rinus van Schendelen bleef behouden. Begin jaren negentig dienden zich opnieuw tegenvallende cijfers aan bij de aantallen studenten die zich voor het eerste jaar hadden ingeschreven. Daar liet het zich aanvan-

kelijk niet naar uitzien. De minister had sociologie vanaf 1988 vier jaar de tijd gegeven om zich als volwaardige studie te herpakken. Een commissie boog zich over de studenten-aantallen en onderzoeksresultaten en maakte in 1992 de resultaten bekend. Die waren positief. Het duurde nog tot 1995 voordat het ministerie van Onderwijs de opleiding definitief goedkeurde. Er waren wel aanpassingen nodig: een verandering van het curriculum en een reorganisatie van sociologie.

Maar intussen waren de studentenaantallen toch weer begonnen te dalen. Bestuurskunde, net na de oprichting goed voor een enorme toestroom aan eerstejaars, met 353 in 1989 als hoogtepunt, telde in 1994 nog maar 109 eerstejaars. Sociologie, dat de uitputtingslag van jarenlange onzekerheid had doorstaan, zakte van 211 eerstejaars in 1989 naar 71 in 1995. Opnieuw waren maatregelen nodig, die uiteindelijk elf hoogleraren en universitair hoofddocenten hun baan kostten. Deze reorganisatie ging de toenmalige decaan Anton Zijderveld nog niet ver genoeg. Hij opperde in een door hem opgestelde strategienota dat de faculteit weer 'smoel' moest krijgen. Dat was volgens hem mogelijk door meer samen te werken met andere Rotterdamse faculteiten, die steeds meer afzonderlijke eilanden waren geworden, maar ook met andere universiteiten zoals Leiden. Ook repte hij voor het eerst over het toevoegen van het vak psychologie aan de faculteit.

Zijderveld vond dat sociologie een nieuw profiel verdiende, waarin de Rotterdamse formule opnieuw werd gedefinieerd. Volgens hem was die Rotterdamse formule, met de specialisatie in

beleid en bestuur, inmiddels door vrijwel iedereen overgenomen, waardoor ze niet bijzonder meer was. Zijderveld bepleitte meer aandacht voor de ‘grootstedelijke samenleving’, die zich voor de sociologen even buiten de campus al voordeed: de stad Rotterdam als een van de grootste en belangrijkste stedelijke knooppunten in Europa. Zo er op dat vlak iets gebeurde, moest juist daarin meer samenhang komen. Ook in deze opzet bleef de Rotterdamse formule toch het fundament: beleid analyseren vanuit een sociologische invalshoek bleef een eerste vereiste, waarna beleidsvraagstukken waren op te lossen.

Bij bestuurskunde werd voor de studenten het aantal richtingen om zich in te specialiseren uitgebreid om het aantal inschrijvingen op te schroeven. De opleiding, die inmiddels afscheid had genomen van haar evenknie in Leiden, moest concreter en aantrekkelijker worden. Dat was onder meer te bereiken door stageplekken van drie weken bij gemeenten te introduceren. Daarmee kon het onderwijs zich onmiddellijk op maatschappelijke vraagstukken richten. In dat streven klonk ook weer een echo van de Rotterdamse formule door. Ook werd in 2003 een succesvolle avondopleiding gestart die vooral erop gericht was mensen in de beroepspraktijk van het openbaar bestuur te helpen een volgende stap in hun carrière te zetten met het verwerven van een academische titel.

Met de invoering van de Wet Modernisering Universitaire Bestuursstructuur veranderde er ook aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen in 1998 veel. Aan de ene kant waren er opleidingen en onderzoeksprogramma's, die vanaf

dat jaar een eigen onderwijsdirecteur en onderzoeksdirecteur kregen. Anderzijds werden alle medewerkers in verschillende capaciteitsgroepen ingedeeld. Het gevolg was een kruising tussen het decentrale verleden en de veel meer centraal georiënteerde gezagsstructuur die de nieuwe wet voorschreef. Dit leidde tot een tamelijk onoverzichtelijke situatie, met name wanneer het de financiële eindverantwoordelijkheid betrof.

Introductie van psychologie

Terwijl Zijderveld in 1996 nog toenadering zocht tot de Leidse universiteit om een opleiding psychologie naar Rotterdam te halen, maakte wetgeving dat nu onmogelijk. Uitbreiding van universiteiten met nieuwe opleidingen die elders al bestonden, werd a priori afgekeurd. Dat veranderde in 2001, toen de minister van Onderwijs overging tot liberalisering van nieuwe opleidingen aan de universiteiten. Die moesten nu alleen worden beoordeeld op kwaliteit en niet op de vraag of zij aan andere universiteiten al bestonden. De Erasmus Universiteit maakte aanspraak op twee nieuwe opleidingen. De eerste was criminologie, onder te brengen bij de juridische faculteit. De andere was psychologie, onder de vleugels van de Faculteit der Sociale Wetenschappen.

Als bouwdecaan werd de Maastrichtse hoogleeraar Henk Schmidt aangetrokken. Hem stond een opleiding voor ogen die, het klinkt inmiddels vertrouwd, anders zou zijn dan de psychologieopleidingen die aan andere universiteiten werden gegeven. Doel was om deze nieuwe opleiding vooral te richten op toegepaste psychologie, met een onderwijsprogramma dat bestond

uit tal van varianten daarop. De achterliggende gedachte was dat er bij bedrijven en instanties grote behoefte aan dergelijke psychologen zou zijn, en dat zij niet per definitie in de geestelijke gezondheidszorg terecht zouden komen.

De opleiding Psychologie ging in september 2001 van start met niet minder dan honderd eerstejaars. Zij maakten kennis met het probleemgestuurd onderwijs (pgo) waarmee Schmidt in Maastricht al goede ervaringen had opgedaan. Deze onderwijsmethode was gebaseerd op een ‘zevensprong’ die begon met het formuleren van het probleem en van de begrippen die meer opheldering verdienden. Als tweede stap werd de probleemstelling onder woorden gebracht, waarna de studenten over de kwestie gingen brainstormen. De vierde stap bestond uit het analyseren van de probleemstelling, gevolgd door het formuleren van de leerdoelen. Daarop volgde een periode van zelfstudie, waarna als zevende en laatste stap het gehele project werd geëvalueerd. Deze methode moest leiden tot een opleiding waarin de studenten met meer diepgang, minder oppervlakkig, meer gemotiveerd en actiever tot de materie zouden doordringen.

Dit was niet de enige vernieuwing in de opleiding. Ook was het gehele studiejaar opgedeeld in acht blokken van vijf weken, waarin per blok een en hetzelfde onderwerp aan bod kwam. Tutoren gaven het onderwijs twee keer per week aan kleine groepen studenten, die daarnaast nog twee uur practica moesten doen en zelf mochten kiezen of ze ook nog twee uur per week hoorcollege wilden volgen. Zowel het bij psychologie gevolgde pgo als het blokkensysteem zou in de jaren erna door de andere opleidingen binnen

de faculteit worden overgenomen: eerst volgde sociologie, daarna pedagogische wetenschappen en bestuurskunde en ook het Erasmus University College.

Een middelgrote faculteit

De komst van psychologie had voor de Faculteit der Sociale Wetenschappen nogal wat voeten in de aarde. Van een van de kleinere faculteiten groeide zij met de grote aantallen studenten die voor psychologie kozen, uit tot een middelgrote faculteit. In het decennium na de introductie van de nieuwe opleiding groeide het aantal studenten van 1400 naar 2800 en het aantal fte van 138 naar 258. Ook het bestuurlijke speelveld veranderde. Van een centraal geleide bestuursvorm werd overgeschakeld naar een decentraler model waarin de verschillende opleidingen meer autonomie werd toebedeeld. Elke opleiding kreeg een eigen voorzitter en een eigen onderwijs- en onderzoeksdirecteur. Ook kwam er een facultair managementoverleg. Daarin waren de voorzitters van de opleidingen vertegenwoordigd, de decaan en de faculteitsdirecteur en kon overleg worden gevoerd over kwesties die de gehele faculteit betroffen. Deze structuur bewees zijn waarde, doordat er gemakkelijk nieuwe opleidingen aan konden worden toegevoegd, zoals in 2011 de opleiding Pedagogische Wetenschappen.

Ook de van oudsher heersende animositeit tussen sociologie en bestuurskunde kwam door de komst van psychologie in een ander daglicht te staan. Van twee concurrerende opleidingen waarvan bestuurskunde groter was geworden dan sociologie, hetgeen de onderlinge verstandhouding ook al geen goed had gedaan, veranderde met de komst van de nieuwe opleiding

de houding jegens elkaar. Er kwam zowaar een samenwerking bij onderzoek tot stand die de voorafgaande jaren vrijwel ondenkbaar was geweest.

In 2005 vroeg de toenmalige decaan Henk Schmidt zich af of de faculteit niet met nog een opleiding was uit te breiden. Zijn gedachten gingen onmiddellijk uit naar pedagogische wetenschappen, waar zeker in Rotterdam weer een praktische invulling aan was te geven. De kennis aan opvoedingsvraagstukken was juist in een jonge en diverse stad als Rotterdam een voorziening waaraan grote behoefte kon bestaan. Daar dacht de Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie evenwel anders over. Toen zij de aanvraag in 2009 moest beoordelen, stelde ze vast dat andere universiteiten heftig tegen deze nieuwe loot aan de tak van de faculteit waren gekant. Het duurde twee jaar voordat de opleiding Pedagogische Wetenschappen in 2011 van start kon gaan. Bij het begin van het studiejaar hadden zich 108 studenten ingeschreven.

Een tijd van onderwijsveranderingen

Een nieuwe onderwijsverandering werd in de jaren 2001 (psychologie) en 2005 (sociologie en bestuurskunde) ingevoerd. Die jaren werd de nieuwe bachelor-masterstructuur op de faculteit ingevoerd, die inhield dat in de eerste fase van de opleiding de bachelortitel kon worden behaald, waarna, eventueel aan een andere universiteit, de opleiding in de masterfase kon worden vervolgd. Deze nieuwe opzet was een middel om het wetenschappelijk onderwijs op Europees niveau eenvormiger te maken. In 29 Europese landen werd overeengekomen om deze bachelor-

masterstructuur in te voeren. Het Nederlandse kabinet nam die beslissing in het najaar van 2001, waarna deze structuur vanaf 2002 op de verschillende universiteiten in het land haar primeur beleefde. Psychologie was al meteen bij het begin op deze leest geschoeid. Er deden zich wel problemen voor bij de invoering van de nieuwe studie-opzet, omdat het moeilijk bleek de oude structuur in dit nieuwe stramen te wringen en er keuzes moesten worden gemaakt wat wel en wat niet in het nieuwe model werd ingepast.

Bij het begin van het studiejaar 2005-2006 vond bij de faculteit ook de invoering van het bindend studieadvies plaats. Na een aanvankelijk aarzeling bij de universiteiten om tot de invoering over te gaan – in 2000 maakte nog maar 10 procent van de universiteiten gebruik van zo'n advies – ging het opeens snel. De verplichting was dat studenten die minimaal 40 van de in totaal 60 studiepunten hadden verzameld, door mochten naar het volgende jaar. Eveneens met ingang van dat studiejaar werd een begin gemaakt met het verplicht stellen van een 'minor' als onderdeel van het derde bachelorjaar. Deze minoren kwamen in plaats van de gebruikelijke keuzevakken.

Erasmus Graduate School for Social Sciences and the Humanities

Erasmus Graduate School for Social Sciences and the Humanities (EGSH) is een samenwerkingsverband van vier verschillende faculteiten en drie instituten. Dit zijn ESSB, de Erasmus School of History, Culture and Communication (ESHCC), de Erasmus School of Philosophy (ESPhil), de Erasmus School of Health Policy & Management (ESHPM), het Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS), Dutch Research Institute for Transitions (DRIFT) en het in Den Haag gevestigde International Institute of Social Studies (ISS). De Graduate School is in 2012 opgericht. Enkele jaren na de oprichting werd prof. dr. Liesbet van Zoonen dean van de Graduate School, een functie die zij tot september 2022 vervulde, waarna ze werd opgevolgd door prof. dr. Esther Rozendaal.

Toen Liesbet van Zoonen begon met haar werk als dean, trof zij een instelling aan waar de PhD-onderzoekers allerlei verschillende cursussen konden volgen, maar waarvoor zij dan wel moesten betalen. Een van de eerste stappen die Van Zoonen zette, was het afschaffen van de kosten voor de aangeboden cursussen, hetgeen de populariteit van de instelling zeer ten goede kwam. De behoefte aan de cursussen bleek, zeker toen de promovendi er niets meer voor hoefden te betalen, enorm. Nog steeds telt de Graduate School 500 tot 600 aangesloten PhD-onderzoekers.

Iedereen die van plan is te promoveren en dat doet onder begeleiding van een promotor die is aangesloten bij een van de zes instellingen, kan een beroep doen op de cursussen van de Graduate School. Die cursussen zijn vooral bedoeld om professionele en onderzoeksvaardigheden te ontwikkelen. De cursussen zijn in het leven geroepen na intensieve consultatie van hoogleraren en promovendi aan wie de vraag werd voorgelegd waaraan zij de meeste behoefte hadden. Die vraag wordt met enige regelmaat herhaald om de cursussen up-to-date te houden. Elke deelnemende faculteit heeft zich verplicht docenten te leveren die de cursussen kunnen geven. Daarmee kan de Graduate School putten uit een enorme hoeveelheid aan expertise om elke onderzoeksmethode te kunnen aanbieden. Het kernteam van de Graduate School kan daardoor klein, energiek en wendbaar blijven: er is een dean, een communicatiemedewerker, een studentenadministratie en een fulltimedocent.

De Graduate School looft sinds enige tijd jaarlijks prijzen uit voor beste artikel, paper, poster en proefschrift. Daarnaast zijn er nog prijzen voor beste collega, beste begeleider en meeste impact te vergeven. Dit versterkt de gemeenschapszin onder de onderzoekers en zorgt ervoor dat zij beseffen dat ze er bij het volgen van een moeizaam traject als een promotie niet alleen voor staan. De prijsuitreiking begon min of meer als een grap en als kritiek op de academische prijencultuur, maar is inmiddels uitgegroeid tot een jaarlijks evenement waarbij de Graduate School viert dat zij een bijzondere eigen gemeenschap vormt.

Verbinding

Niet alleen de verbreding aan wetenschappelijke disciplines en de hiermee gepaard gaande veranderingen in het onderwijs tekenden de ontwikkeling van de faculteit in de 20e en begin 21e eeuw. Ook in het onderzoek werden duidelijke accenten gelegd. Na een periode waarin de wetenschappelijke excellentie centraal stond, waarbij de kwaliteit van het onderzoek onder meer werd afgemeten aan publicaties in (internationaal) gerenommeerde wetenschappelijke tijdschriften of aan de aantallen citaties die dergelijke publicaties opleverden, werd langzaam steeds meer de urgentie gevoeld om wetenschappelijke nieuwsgierigheid te verbinden met concrete vragen vanuit de samenleving. Valorisation van onderzoek en het realiseren van maatschappelijke impact kwamen daarbij steeds nadrukkelijker in het vizier te staan.

Geen nieuw fenomeen natuurlijk, aangezien de Rotterdamse formule vanaf de oorsprong van de faculteit hier al in voorzag, maar uit verschillende initiatieven blijkt dat de behoefte aan het hebben van ‘maatschappelijke impact’ toenam en concreet werd. Hiertoe werd nadrukkelijk de samenwerking met de gemeente Rotterdam gezocht, vanuit de overtuiging dat een bundeling van wetenschappelijke en praktijkkennis cruciale bijdragen zou kunnen leveren aan de oplossing van maatschappelijke problemen. De stad Rotterdam werd gezien als ‘living lab’ en de uitkomsten van onderzoek werden als exemplarisch beschouwd voor grootstedelijke vraagstukken die zich wereldwijd opdringen.

Een tastbaar voorbeeld van waar universiteit en stad elkaar ontmoetten, was de in 2009 in

het leven geroepen ‘Rotterdam Desk’ waarin de faculteit samenwerkte met de gemeente Rotterdam. Deze instelling berustte op twee pijlers. In de eerste plaats was het een databank waarin voor de stad relevant onderzoek goed en overzichtelijk in kaart was gebracht. Tegelijk was het een platform van ‘kenniswerkplaatsen’, die alle rond een maatschappelijk thema waren gegroepeerd en waarin ambtenaren en wetenschappers met elkaar samenwerkten. De faculteit leverde hiermee belangrijke bouwstenen voor de in 2010 gesloten, overkoepelende samenwerkingsovereenkomst tussen de Erasmus Universiteit en de gemeente Rotterdam.

Impact hebben staat nog altijd hoog in het vaandel, zowel bij de faculteit als bij de universiteit. Mede aangemoedigd door gericht beleid van de rijksoverheid, volgden nog vele interdisciplinaire samenwerkingsverbanden en initiatieven, waarin de FSW – vanaf 2017 ESSB geheten – nauw betrokken is of een hoofdrol vervult. Met de maatschappelijke rol en oriëntatie van ESSB is de faculteit nog altijd, of opnieuw, trouw aan de Rotterdamse formule.

Thank you for
staying at the
University

Groei en internationalisering

2

Groei en internationalisering

Afnemende studentaantallen vanaf de jaren 2010 dwongen de faculteit grondig na te denken over de nabije toekomst. Onder leiding van achtereenvolgens de decanen Henk van der Molen en Victor Bekkers stonden de jaren tien in het teken van groei, internationalisering, samenwerking en bestuurlijke hervorming. Op basis van hun visie en strategie transformeerde de Faculteit der Sociale Wetenschappen tot de huidige Erasmus School of Social and Behavioural Sciences.

Rode cijfers leiden tot ingrijpen

De komst van psychologie in 2001 zorgde voor een flinke impuls, omdat het een populaire studie bleek te zijn die veel studenten trok. Dit maakte dat de faculteit uit de rode cijfers kon opkrabben. Dit veranderde echter in 2011 en 2012 door sterk teruglopende studentaantallen. De in 2011 nieuw geïntroduceerde opleiding pedagogische wetenschappen kon daaraan weinig veranderen. Waar zich bij sociologie in 2010 nog 169 nieuwe studenten inschreven, bij bestuurskunde 266 en bij psychologie 300, zakten die aantallen in 2012 naar achtereenvolgens 82, 163 en 262. De terugval, een groot contrast met de topjaren tussen 2006 en 2010, baarde grote zorgen. Op de vertrouwde manier doorgaan was geen haalbare kaart meer, vooral toen de faculteit in 2013 bleek te kampen met een tekort van meer dan 800.000 euro. Dat tekort zou naar verwachting binnen enkele studiejaar nog verder oplopen: naar zo'n anderhalf miljoen euro. De schrik sloeg eenieder om het hart. Ingrijpen was noodzakelijk.

De eerste vraag die werd gesteld was hoe deze situatie had kunnen ontstaan. Het lag hoe dan ook aan de teruglopende studentenaantallen, vooral bij sociologie en bestuurskunde. Op macroniveau was vast te stellen dat de bekostiging per student steeds lager was geworden, hetgeen gevolgen had voor de inkomsten van de faculteit. Daarnaast was de faculteit gewend zeer kleinschalig onderwijs te geven, voor groepen van slechts twaalf studenten. Voor de wat kleinere bacheloropleidingen als sociologie, pedagogische wetenschappen en bestuurskunde werd dat een bijzonder dure aangelegenheid. De hoeveelheid personeel was nog altijd afgestemd op de hoge aantallen van weleer, alleen stonden die

twee zaken nu niet meer in de juiste verhouding tot elkaar. Een wijziging in de cao verbeterde die situatie niet: er ging meer geld naar personeelskosten dan verantwoord was.

Het waren niet de enige oorzaken. In 2011 liep ook de aanloopfinanciering van de nieuwe opleiding psychologie af, zoals dat bij nieuwe studies na tien jaar gebruikelijk is. Bovendien had het college van bestuur van de universiteit alle faculteiten een generieke bezuiniging van een miljoen euro opgelegd. Dat was geheel in overeenstemming met de tijdgeest. De naweeën van de kredietcrisis lieten zich overal in de samenleving gelden. Straffe bezuinigingen werden nodig geacht om het hoofd boven water te houden, niet alleen als land, maar ook als universiteit.

Rumoerige verhuizing

Afgezien nog van de noodzakelijke bezuinigingen werd de faculteit in 2013 op één locatie samengebracht, het huidige Mandeville-gebouw. Vóór dat moment bevonden de disciplines zich op verschillende plaatsen verspreid over campus Woudestein. Bestuurskunde en sociologie waren bijvoorbeeld gehuisvest in het M-gebouw (nu Van der Goot-gebouw), evenals het grootste deel van de ondersteuning. Psychologie zat in het naastgelegen T-gebouw (nu Mandeville-gebouw). Voor de onderlinge communicatie en vooral voor de samenwerking was dit een verre van ideale situatie.

Omdat de woningcorporatie die de bovenste verdiepingen van het Mandeville-gebouw had gehuurd was verhuisd, stond er in het toentertijd nieuwste bouwwerk van de campus opeens een grote hoeveelheid ruimte leeg. Naar die

verdiepingen verhuisden de tot voor kort elders gehuisveste andere onderdelen van de faculteit. Nadat de etages met het oog op de verhuizing flink waren verbouwd, konden de verhuisdozen worden ingepakt. De verhuizing, die gepland stond voor december 2013, kwam niet zonder slag of stoot tot stand. Per saldo moest de faculteit het in de nieuwe opzet doen met minder vierkante meters dan er voorheen beschikbaar waren en met beperkte kastruimte. Het hield in dat er veel minder eenpersoonskamers beschikbaar waren. Vrijwel iedereen moest er genoeg mee nemen de kamer met iemand anders te delen. Dat was anders dan alle voorgaande verhuizingen, toen er telkens meer ruimte bij kwam.

Alle onderdelen van de faculteit waren nu weliswaar voor het eerst in de geschiedenis bij elkaar gebracht, maar de universiteit had inmiddels de ruimtenorm aanzienlijk teruggebracht. Wilde de faculteit meer ruimte claimen, dan zou daarvoor flink in de portemonnee moeten worden getast. Zo'n claim was tegelijk onmogelijk: in het Mandeville-gebouw was niet meer ruimte beschikbaar dan de verhuisde woningcorporatie had achtergelaten.

Een aantal personeelsleden verzette zich tegen de verhuisplannen. 74 medewerkers van Bestuurskunde, Sociologie en het Onderwijsbureau zetten hun handtekening onder een petitie genaamd 'Stop de boekverbanning, geef ons professionele werkruimte'. De ondertekenaars waren vooral bang dat er in de nieuwe opzet op het hun toegemeten aantal vierkante meters geen plaats meer zou zijn om nog boekenkasten met vakliteratuur neer te kunnen

zetten. Bovendien verzetten ze zich tegen het plan omdat daarin te weinig eigen kamers waren opgenomen. De petitie haalde afgezien van enkele verzoenende gesprekken weinig uit.

De verhuizing ging gewoon door zoals gepland. Begin 2014 zat iedereen op zijn nieuwe plek. De faculteit was nu op elke verdieping een eigen pantry rijker. Dat gaf ruimte voor sociale interactie, die in de voorgaande situaties telkens had ontbroken. Er was nu ruimte genoeg waarin mensen gezamenlijk aan tafels konden lunchen. Ook waren er grote en kleine vergaerruimtes op de verdiepingen aangebracht. Bestuurskunde kreeg op de 17e verdieping meer kamers dan eerst gepland. De reacties op de verhuizing waren uiteindelijk positief. De door SoFa Magazine ondervraagde personen die allen bij de faculteit werkzaam waren, prezen de nieuwe gemeenschappelijke ruimtes en de kortere lijnen tussen de medewerkers, die daardoor mee contact met elkaar hadden.

Op naar een reorganisatieplan

Decaan Henk van der Molen stond in het jaar dat de faculteit haar 50-jarig bestaan vierde, voor de ondankbare opgave een reorganisatieplan te maken en bij elkaar een bezuiniging van 2,5 miljoen euro voor elkaar te krijgen. De eerste maatregel in juni 2013 bestond uit het afkondigen van een selectieve vacaturestop. Geen nieuwe krachten meer aantrekken was het bijna vanzelfsprekende begin om mogelijke bezuinigingen tot stand te brengen. Dit hield ook in dat er minder assistenten in opleiding (aio's) konden worden aangesteld, hetgeen leidde tot een terughoudender promotiebeleid dan tot dan toe gangbaar was. Verder kreeg het personeel het verzoek

ERASMUS UNIVERSITY

vakantiedagen zoveel mogelijk op te maken. Verder keek de decaan om zich heen om manieren te vinden die alsnog geld in het laatje zouden brengen. Vooral met de instroom van studenten was geld te verdienen. Het aantal studenten moest snel weer in een stijgende lijn worden omgebogen. Daarvoor waren er zeker mogelijkheden. Met ingang van het studiejaar 2013-2014 werd de numerus fixus van de bacheloropleiding psychologie verhoogd van 300 naar 400, waardoor meer studenten konden instromen. Het studiejaar daarop (2014-2015) ging de internationale bachelor psychologie van start. Het College van Bestuur had al eerder de wens te kennen gegeven dat de succesvolle opleiding Psychologie in een internationaal jasje zou worden gestoken en had hiervoor ook extra gelden ter beschikking gesteld. Met deze nieuwe, internationale variant waren op korte termijn studenten uit het buitenland te verleiden om voor Rotterdam te kiezen als stad van hun opleiding.

Het omvormen van al het studiemateriaal had heel wat voeten in de aarde. Alle registers werden opengetrokken om de programma-onderdelen van de studie zo snel mogelijk in het Engels te vertalen. Het probleemgestuurde onderwijs (pgo) moest in het Engels overgezet. Voor vaardigheidstrainingen en logboeken gold hetzelfde. In de hoop dat het aantal studenten binnen enkele jaren weer zou stijgen, werd alles op alles gezet om de internationale variant aan de studerende gemeenschap aan te bieden. Bestuurskunde had al een Engelstalig masterprogramma International Public Management and Policy, dat later een eigenstandige opleiding werd met een eigen Croho-nummer.

Daarnaast werd in 2016 de bachelortrack Management of International Social Challenges (MISOC) opgezet, eveneens gericht op vooral buitenlandse studenten. In tegenstelling tot bij de opzet van de internationale psychologie-opleiding was hier geen additionele financiering beschikbaar. Desondanks bleek MISOC, evenals de internationale bachelorvariant bij psychologie, spoedig een succesverhaal. Er kwamen veel buitenlandse studenten op af, al nam de werkdruk bij het onderwijzend en ondersteunend personeel wel navenant toe. Om alles in goede banen te kunnen leiden nam de behoefte aan uitbreiding van de internationale staf toe.

‘Samen samen vooruit’

Deze wens om het studentenaantal weer te doen stijgen was samengebracht in de visie ‘2017+'. Daarin waren vijf hoofdthema's samengebracht: internationalisering, samenwerking in het onderwijs, versterking van het onderzoek, harmoniseren van ondersteunende processen en, als laatste, het vormen van een nieuwe bestuursstructuur. De visie vormde het belangrijkste fundament voor en was belangrijk onderdeel van het reorganisatieplan dat de naam ‘Samen samen vooruit’ kreeg. In dit document werden alle voornemens verder uitgewerkt. Dit plan werd uiteindelijk op 30 juni 2015 door de faculteitsraad vastgesteld. En nadat een dag later ook het college van bestuur een akkoord had gegeven, kon de reorganisatie in de praktijk worden gebracht.

Een van de speerpunten was de internationalisering van de opleidingen. De faculteit moest zich ontwikkelen tot een internationaal aantrekkelijke plek om te studeren, ‘met een breed Engelstalig opleidingsaanbod op bachelor- en

masterniveau'. Daarnaast stond samenwerking hoog in het vaandel: meer samenwerking moest plaatsgrijpen in het onderwijs, met als gevolg dat bijvoorbeeld instromende studenten sociologie en bestuurskunde goeddeels dezelfde vakken zouden volgen. Een derde speerpunt vormde de versterking van het onderzoek, dat de razendsnel veranderende maatschappij nauwelijks kon bijhouden. Ook hier werd samenwerking het parool. Universiteitsbreed werd de voorkeur gegeven aan meer samenwerking, dus lag het voor de FSW voor de hand om in het reorganisatieplan hierbij aan te haken. Onderzoeksgroepen zouden niet alleen binnen hun eigen discipline moeten kijken wat zij konden betekenen, maar juist gebruik moeten maken van andere vakgebieden om gezamenlijk tot nieuwe inzichten te komen. Daarnaast werd ook de deur opengehouden voor nieuwe vormen van financiering van het onderzoek, anders dan alleen de bijdrage van het Rijk, doorgaans aangeduid als 'eerste geldstroom'.

Een ander onderdeel van het reorganisatieplan had betrekking op de capaciteitsgroepen die de faculteit op dat moment telde. Dat waren er vier: bestuurskunde, sociologie, psychologie en pedagogische wetenschappen. Elke capaciteitsgroep had zijn eigen bestuur en eigen examencommissie. De faculteit vaardigde naar universitaire overleggen dus telkens vier onderwijsdirecteuren, vier onderzoeksdirecteuren of vier voorzitters van examencommissies af, terwijl andere faculteiten telkens met één afgevaardigde volstonden. Dat bleek erg inefficiënt.

Om de reorganisatie gestalte te geven werden de vier capaciteitsgroepen ondergebracht in twee departementen. Bestuurskunde en sociologie

vormden samen één departement, psychologie en pedagogische wetenschappen het andere. De bezuiniging kwam er op neer dat vakgebieden van de studierichtingen die elkaar overlappen en veel raakvlakken hadden, met elkaar konden fuseren. Ook het aantal examencommissies werd teruggebracht: van vier naar één. Dat gold eveneens voor de onderwijsbureaus. Er bleef slechts één onderwijsbureau over.

Door op deze manier de organisatie van de faculteit tot haar essentie terug te brengen, kon er aanzienlijk efficiënter worden gewerkt. Bovendien waren juist op dit punt ook kosten te besparen. In het project Flow!, waaraan alle medewerkers van het faculteitsbureau deelnamen, was het mogelijk om processen te versimpelen, te vereenvoudigen en gelijk te trekken, waardoor er minder geld mee was gemoeid en alles sneller en gestroomlijnder kon verlopen. Maar ook was het een belangrijke stap in de organisatiecultuur, waarin samenwerking en voortdurende verbetering als doelen werden nagestreefd.

De grote vraag in dit reorganisatietraject was uiteraard hoeveel banen het zou kosten. Een bedrag van zo'n 2,5 miljoen euro aan bezuinigen komt al snel neer op 25 tot 35 arbeidsplaatsen. De vacaturestop leverde een flinke bijdrage. Bovendien was het 'natuurlijk verloop' groot: tijdelijke arbeidscontracten werden niet verlengd of mensen bereikten de pensioengerechtigde leeftijd. Bij de laatste categorie bepaalde het college van bestuur dat een aantal mensen die nog enige tijd van hun pensioen waren verwijderd, met een speciale voorziening die resterende tijdspanne toch nog uitbetaald kregen. Bovendien

vertrok er van het wetenschappelijk personeel een aantal naar een andere betrekking of universiteit. Ook onder het ondersteunend personeel was het natuurlijk verloop groot, waardoor uiteindelijk slechts van een beperkt aantal mensen door gedwongen ontslag afscheid moest worden genomen. Daardoor liet deze ingreep wel zijn sporen na.

Twee jaar beraadslagen

Op financieel gebied moest de visie '2017+' waarborgen dat de faculteit op korte termijn weer in de zwarte cijfers terecht zou komen door de te verwachten toenemende studentenpopulatie. Omdat langdurige beraadslagingen met de faculteitsraad over de reorganisatie nodig waren, strekte de voorbereiding van het proces zich over twee jaar uit, waardoor de soep uiteindelijk niet zo heet werd gegeten als hij aanvankelijk was opgediend. Bovendien kwamen er nog tijdens de besprekingen alweer meer studenten af op de nieuwe studierichtingen die vooral in het leven waren geroepen om een internationaal publiek aan te spreken. De bacheloropleiding Management of International Social Challenges (MISOC) trok meteen zo'n tachtig belangstellenden, waardoor de donkere wolken die zich boven de faculteit hadden samengepakt al weer wat openbraken, nog voordat de reorganisatie goed en wel in werking was getreden.

De programma's voor internationale studenten zorgden inderdaad, zoals verwacht, voor een flinke aanwas van het aantal studenten. Voor de docenten maar ook het ondersteunend personeel nam de werkdruk toe, vooral wanneer ze in het Nederlands en in het Engels college moesten geven.

Een nieuwe naam

De internationalisering van de opleiding had ook haar weerslag op de benaming van de faculteit. Had die vanaf de oprichting in 1963 tot 2016 eenvoudig in het Nederlands Faculteit der Sociale Wetenschappen geheten, de tendens bestond om tot een 'verengelsing' van de namen over te gaan. Zo werd de FSW in de internationale communicatie al Faculty of Social Sciences genoemd. In dat laatste jaar leek dat een niet meer te handhaven benaming. Nu er steeds meer studenten uit het buitenland in de collegebanken zaten, werd een naamsverandering urgenter, vooral nu andere faculteiten een voor een kozen voor een benaming die begon met 'Erasmus School of', waarna de naam of namen van de belangrijkste opleidingen volgden.

De naam veranderde in een Engelstalige: Erasmus School of Social and Behavioural Sciences (ESSB), waarbij Psychologie en Pedagogische Wetenschappen Behavioural vertegenwoordigden en Sociologie en Bestuurskunde de component Social representeerden, al duurde het enige tijd voordat ook het college van bestuur zich achter die wijziging had geschaard. Toen eenmaal de nieuwe naam gekozen was, vond in september 2017 de grote omschakeloperatie plaats. Niet alleen het briefpapier moest worden aangepast, maar ook de eigen website van de faculteit moest van de nieuwe naam worden voorzien. Vele externe partijen moesten op de hoogte worden gebracht. Daarnaast was het een vereiste dat de facultaire gemeenschap de nieuwe naam in haar hart zou sluiten. Dit gebeurde op 1 september 2017 met een feestelijk moment.

Eerder al hadden de twee met de reorganisatie in het leven geroepen departementen andere namen gekregen. Bestuurskunde en Sociologie opereerden onder de naam Department of Public Administration and Sociology (DPAS) en Psychologie en Pedagogische Wetenschappen waren verdergegaan onder de naam Department of Psychology, Education and Child Studies (DPECS).

Pedagogische Wetenschappen in een levend laboratorium

Pedagogische Wetenschappen ontwikkelde zich minder dan verwacht tot een populaire studie. In 2011, het begin van de opleiding, schreven zich 108 studenten in, in 2013 waren het er 118. Aanvankelijk was verwacht dat er jaarlijks 200 studenten zouden instromen. Pas in 2020 kwamen de aantallen studenten daar enigszins bij in de buurt. De reden om deze studierichting te beginnen had alles te maken met de omgeving: de stad Rotterdam, met veel wijken op achterstand en talrijke leerlingen die dagelijks te kampen hebben met leerproblemen en daarbij hulp kunnen gebruiken.

Terwijl ESSB de stad Rotterdam bij voorkeur zag als een levend laboratorium waar tal van belangwekkende gegevens uit waren te destilleren, gold dat ook voor de pedagogische wetenschappen. In Rotterdam moest het mogelijk zijn de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van onderwijsachterstand in de praktijk te brengen. Ook konden studenten pedagogische wetenschappen op veel plaatsen in de stad gemakkelijk een stageplek krijgen. Bovendien ontstonden er al snel samenwerkingsverbanden met bijvoorbeeld instellingen die zich bezighielden met

jeugdzorg en speciaal onderwijs. Daarmee kreeg ook de opleiding Pedagogische Wetenschappen aan de Erasmus Universiteit al snel na de introductie een op de praktijk gericht karakter met als zwaartepunt een grootstedelijke invalshoek, zoals dat door de jaren heen voor meerdere opleidingen aan ESSB was gaan gelden.

In het aantal studenten pedagogische wetenschappen kwam pas na het studiejaar 2019-2020 verandering. Voor dat jaar had zich een recordaantal van bijna 1000 studenten Psychologie ingeschreven. Dat bleek te veel voor de onderwijscapaciteit. Vanaf het daaropvolgende studiejaar werd met een numerus fixus het aantal studenten psychologie vastgesteld op 600, een getal dat voor het onderwijzend en ondersteunend personeel nog te behappen was. De Erasmus Universiteit en de Universiteit van Tilburg waren de enige universiteiten in het land die gedurende het studiejaar 2019-2020 geen numerus fixus bij psychologie hadden ingesteld. De limiet op het aantal studenten had als gevolg dat er meer studenten op pedagogische wetenschappen afkwamen. Wellicht werd de opleiding toen gezien als een goed alternatief voor wie niet door de decentrale selectie bij psychologie kwam.

Evaluatie van de reorganisatie

In 2018 werd het de hoogste tijd om de doorgevoerde reorganisatie te evalueren. Het was 'waarschijnlijk de grootste reorganisatie in [de] geschiedenis' van de faculteit, meldde het evaluatierapport al in de eerste zin. Een commissie van evaluatoren had de reorganisatie scherp tegen het licht gehouden en had haar bevindingen in het rapport kenbaar gemaakt. Wat nog het meeste was opgevallen was de toename van

Erasmus University College

Na de komst van nieuwe opleidingen als psychologie en pedagogische wetenschappen begon in 2013 de discussie of de faculteit er nog een ander fenomeen bij kon krijgen, het Erasmus University College (EUC). Dit viel na zijn oprichting in 2011 eerst direct onder het college van bestuur. De uitkomst van de discussie was dat het EUC met ingang van 1 juli 2014 bestuurlijk en organisatorisch deel uitmaakte van de FSW. Op 1 januari 2015 nam de FSW ook het financieel-administratieve deel van het EUC voor haar rekening. Het EUC is een universitaire instelling waarvan de principes zijn overgewaaid uit de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. Het kenmerkt zich door een breed curriculum dat doorgaans bestaat uit Liberal Arts and Sciences, door de nadruk op het internationale karakter van de opleiding, en omdat het zich richt op de meest getalenteerde studenten, die pas na een strenge selectie tot het EUC worden toegelaten. In Rotterdam wonen de studenten in het eerste jaar bij elkaar in een gebouw aan het Stadhuisplein.

De Liberal Arts and Sciences die op het EUC worden gegeven strekken zich uit over talrijke studiegebieden, zowel aan de alfa-, de bèta- als de gamma-kant der wetenschappen. Aankomende studenten kunnen het eerste jaar allerlei vakken uitproberen om zich vervolgens verder te bekwamen in de studierichtingen die het beste bij hen passen. Een University College is een *must have* voor universiteiten die zich willen profileren als aantrekkelijk voor buitenlandse studenten. Het Erasmus University College is ondergebracht in de Rotterdamse binnenstad, aan de Nieuwemarkt, in het gebouw dat van 1923 tot 1983 dienst deed als centrale bibliotheek. Na de verhuizing van de bibliotheek naar een nieuw onderkomen aan de Binnenrotte, onderging het een ingrijpende verbouwing en deed het enige tijd dienst als onderwijsmuseum. In 2011, het jaar waarin het EUC werd opgericht, onderging het gebouw, dat eigendom is van de gemeente Rotterdam, een nieuwe metamorfose om aan deze prestigieuze universitaire instelling onderdak te kunnen bieden. De opleiding moest wel even geduld hebben, want de renovatie duurde nog voort tijdens de start van het EUC. Ze was daarom ook eerst in een tijdelijke plek in de stad ondergebracht.

de werkdruk, die direct samenhang met de toestroom van buitenlandse studenten.

Internationalisering was een van de speerpunten geweest van de reorganisatie, en inderdaad kwamen veel studenten uit het buitenland op de faculteit af, maar er bleek een keerzijde aan deze ontwikkeling. ‘Neem de signalen rond werkdruk serieus en besteed er aandacht aan,’ luidde dan ook een van de aanbevelingen in het evaluatierapport. Velen van de betrokkenen hadden de indruk dat de invoering van de Engelstalige opleidingen wel erg snel was gegaan en onder grote druk tot stand was gekomen, waarbij niet geheel was onderkend hoeveel extra werk dit met zich mee zou brengen. Ook werd een gemis ervaren aan *native speakers* om het onderwijs in het Engels te geven. Toch was een van de toekomstgerichte adviezen van het rapport om de internationalisering als aandachtspunt onverminderd te handhaven.

Er waren ook dingen goed gegaan, bleek uit het rapport. Het dreigende financiële tekort van de faculteit was al snel ten goede gekeerd. In 2017 was er alweer sprake van een begroting zonder tekort. Sterker nog: ‘Ten opzichte van de begrotingen van voor de reorganisatie is er over de afgelopen jaren een resultaat geboekt van circa 3 miljoen euro hoger dan initieel begroot per jaar.’ Het rapport was opgetogen over die uitkomst: ‘Een prestatie van formaat’. Het aantrekken van studenten uit het buitenland toonde hier zijn succesvolle kant.

Al met al viel de evaluatie goed uit voor de herstructurering, al tekende de commissie daar direct bij aan dat een aantal van de reorganisatie-

plannen nog steeds in het stadium van uitvoering verkeerden. Op het gebied van samenwerking was meer visie nodig, luidde een van de aanbevelingen. Samenwerking kon ook meer worden gestimuleerd en was bovendien nodig tussen de wetenschappelijke staf en het ondersteunend personeel. Het faculteitsbestuur en de decaan zouden zichtbaarder kunnen opereren ‘op alle lagen van de faculteit’.

Van jaarplannen naar een echte strategie ‘Meeting the future society’

Nadat psycholoog Henk van der Molen acht jaar en vier maanden decaan van de faculteit was geweest, gaf hij op 1 januari 2018 het stokje over aan bestuurskundige Victor Bekkers. Het eerste wat de nieuwe decaan deed, was het beleggen van een aantal rondetafelgesprekken met talrijke personeelsleden om met elkaar te spreken over de toekomst en over de voor de faculteit uit te stippelen strategie. De bijeenkomsten, die bij het EUC plaatsvonden, waren druk bezocht. Bij elke bijeenkomst schoven per tafel acht tot tien mensen aan, die na een korte inleiding door de decaan met elkaar in gesprek gingen. Bijzonder was dat er bijeenkomsten waren tussen mensen die voor het eerst met elkaar kennismaakten. Verschillende thema’s werden tijdens deze gesprekken na de inleiding door de decaan aangesneden, zoals de vragen: ‘Wie zijn wij?’, ‘Hoe zit het met onderzoek en impact?’ of ‘Wat is de taak van het onderwijs?’

Tijdens de gesprekken kwamen verschillende thema’s bovendrijven die betrekking hadden op de vraag welke kwaliteiten de faculteit nodig had om de gestelde doelen tot stand te brengen.

Daaruit vloeide de wens voort om een ander strategisch personeelsbeleid op te zetten. Hierin moesten nieuwe uitgangspunten worden ontwikkeld voor het erkennen en waarderen en voor het aannemen van mensen die niet voldoen aan het waarschijnlijk enigszins imaginaire ideaal dat iemand zowel een begenadigd onderwijzer als onderzoeker zou moeten zijn, het veelgenoemde ‘schaap met vijf poten’. Omdat het uitgangspunt is dat iemand alles moet kunnen en er anders nauwelijks mogelijkheden voor een succesvolle carrière zouden bestaan, kwam uit de gesprekken een verlangen naar andere perspectieven tot uitdrukking. Als gevolg hiervan wilde de faculteit de medewerkers de gelegenheid bieden om voor een bepaald ‘profiel’ te kiezen, waarbij bijvoorbeeld het geven van onderwijs meer gewaardeerd en erkend zou worden. Hiermee liep ESSB voorop, aangezien de visie dat iedere wetenschapper eigen, unieke kwaliteiten bezit naadloos aansloot bij het latere, door de gezamenlijke kennisinstituten gelanceerde landelijke programma van ‘Erkennen en Waarderen’. Het was slechts een van de voorbeelden die uit de discussies voortkwamen. Ook op andere gebieden, zoals onderzoek en onderwijs, kwamen veel bruikbare ideeën naar voren.

Een dergelijke strategie was nieuw bij de faculteit. Er bestonden tot dan toe alleen plannen voor hooguit een jaar. In de strategie, die in de zomer van 2018 klaar was en de naam ‘Meeting the future society’ kreeg, werd bovendien beschreven hoe de inmiddels aardig opgelopen financiële reserves (bij elkaar 5,4 miljoen euro) het beste geïnvesteerd konden worden. Dat leidde tot het inrichten van vier strategische pijlers, te weten: Behavioural Change, Organisational Dynamics

in the Digital Society, Global Social Challenges en Vital Cities and Citizens. Binnen deze pijlers zouden nieuwe onderwijs- en onderzoeksprogramma’s vorm en inhoud worden gegeven, vooral op grond van samenwerking tussen de disciplines bestuurskunde, sociologie enerzijds en de gedragswetenschappen psychologie en pedagogische wetenschappen anderzijds. Met name het masteronderwijs werd versterkt. Daarnaast werden ook al bestaande strategische programma’s zoals Vital Citizens and Cities uitgebreid en werden twee nieuwe hoogleraarposten – gekoppeld aan twee van de vier pijlers – ingesteld. Ook de slagkracht van de ondersteuning werd verbeterd. Met deze strategie, zo was de overtuiging van Victor Bekkers, lag de weg open om de faculteit verder te ontwikkelen.

Verandering in *governance*

De groei die de faculteit in de jaren tien doormaakte, was niet alleen gebaat bij een nieuwe strategie, maar ook bij een aanpassing van de bestuursstructuur. De sturing op onderwijs en onderzoek lag nog altijd op het niveau van de capaciteitsgroepen en dat leidde tot versnippering en een vaak inefficiënte manier van werken. Bovendien eiste de EUR dat elke faculteit een vice-decaan onderwijs en een vice-decaan onderzoek had, ter versterking van een meer per kolom geïntegreerde manier van besturen. Toen in juni 2019 de termijnen van de twee onderwijsdirecteuren en twee onderzoeksdirecteuren die ESSB op dat moment rijk was, afliepen, greep de faculteit de gelegenheid aan om de *governance* ingrijpend te veranderen. Zo werden Bram Steijn, hoogleraar bestuurskunde uit DPAS en Semiha Denктаş, hoogleraar psychologie afkomstig uit DPECS, respectievelijk tot vice-decaan

Een poging tot fusie

In de loop van 2018 werd een poging gedaan ESSB met de Erasmus School of History, Culture and Communication (ESHCC) te laten fuseren. Ditmaal was het verzoek afkomstig van de interim-decaan van de ESHCC, die bij haar aanstelling van het college van bestuur van de universiteit opdracht had gekregen onderzoek te doen naar het beste scenario voor het voortbestaan van de faculteit, die op dat moment financieel in zwaar weer verkeerde. Zij kwam na haar benoeming op 1 maart al snel tot de conclusie dat een fusie de beste garantie bood. Pas in de loop van het nieuwe jaar 2019 werd ook de beoogde fusiepartner ESSB bij het verhaal betrokken, nadat het voorstel eerst was 'gedropt' tijdens een van de vergaderingen van de faculteitsraad van de ESSB met het verzoek de materie vertrouwelijk te behandelen.

Het College van Bestuur nam de aanbeveling van de interim-decaan over. De bedoeling was de fusie zo snel mogelijk te laten plaatsvinden. Nadat de beide faculteiten in de zomer van 2019 administratief met elkaar zouden samensmelten, zou het resterende deel van de fusie daarop snel moeten volgen, zonder dat een en ander gevolgen zou hebben voor het personeel. Op die manier zou volgens het persbericht van de universiteit een 'krachtige faculteit' ontstaan 'op het gebied van de humanities en social sciences met een ambitieuze, inhoudelijke, interdisciplinaire en onderscheidende agenda en robuuste organisatie'. De nieuwe naam was ook al duidelijk: Erasmus School of Humanities, Social and Behavioural Sciences (ESHSB).

De goedkeuring van beide faculteitsraden leek in de voortvarendheid van het college van bestuur slechts een formaliteit. Maar zo eenvoudig lag het niet. Veel medewerkers van de ESHCC verklaarden zich tegen een fusie. De faculteitsraad van ESHCC, die nauw overleg voerde met die van de ESSB, bracht vervolgens een 'volledig negatief advies' uit over de fusie. Binnen de faculteitsraad van de ESSB brandde de discussie in april 2019 los. Hoewel het College van Bestuur vooral de kansen op samenwerking benadrukte, zag de faculteitsraad van de ESSB vooral een financieel risico. Bovendien vond de raad dat alles wel erg van bovenaf leek te worden opgelegd. De weerstand die op verschillende niveaus in het proces aan de oppervlakte kwam, leidde tot een dusdanig wisselend en gering draagvlak dat het college van bestuur het fusieplan uiteindelijk introk.

onderwijs en vice-decaan onderzoek benoemd. Daarnaast kwam het meer operationele management van onderwijs en onderzoek binnen de verschillende departementen nu bij de programmadirecteuren onderwijs en onderzoek te liggen.

De omzetting betekende ook een verandering in de samenstelling van het managementteam van de faculteit. Dat bestond vanaf dat moment uit de twee nieuwbenoemde vice-decanen, de decaan en de directeur bedrijfsvoering Mariette de Jong. Het grote voordeel van de governancewijziging was dat er meer ruimte was om de inhoud en kwaliteit van datgene wat binnen de kolommen van onderwijs en onderzoek ter hand werd genomen, in samenhang te besturen. Niet alleen leidde dit tot efficiencywinst, maar ook tot kwaliteitsverbeteringen. Voorheen was er sprake van een relatief grote versnippering en was de sturing vooral gericht op de financiën en het HR-beleid van de departementen. Het managementteam was bovendien beter in staat perspectieven van onderwijs, onderzoek, bedrijfsvoering en strategie aan elkaar te koppelen en met elkaar te verbinden.

Wetenschap en impact

3

Wetenschap en impact

Met de ambitie om maximale positieve maatschappelijke impact te bereiken verzette ESSB de bakens van het onderzoek. In hoog tempo nam impact-gedreven onderzoek een steeds prominentere plaats in. Rotterdam fungeert hierbij als 'living lab' voor uiteenlopende maatschappelijke vraagstukken, die door middel van inter- en transdisciplinair onderzoek beantwoord moeten worden. Door gericht te investeren in de kwaliteit en ondersteuning van het onderzoek en door het creëren van de juiste balans en verbinding tussen innovatief, fundamenteel en impact-gericht onderzoek hoopt ESSB een stevige basis te leggen voor de toekomst.

Heroriëntatie op maatschappelijke vraagstukken

Ter voorbereiding op de eerste strategie in de geschiedenis van ESSB werden in 2018 rondetafelgesprekken gevoerd. Alle medewerkers werden uitgenodigd om mee te denken over de toekomstige rol, koers en inrichting van de faculteit. Een van de belangrijkste uitkomsten was dat er een grote behoefte was om naast het fundamentele onderzoek ook het impactgedreven onderzoek verder op te bouwen en uit te werken. Sterker nog: de faculteit stelde zich voor de opgave om die twee met elkaar te verbinden en te integreren in een helder onderzoeksbeleid.

Deze wens hing samen met de bestaande werkdruk die als hoog en belastend werd ervaren. Lang niet iedereen kwam goed tot zijn recht in het heersende werkklimaat, waarin het bijna uitsluitend ging om publiceren. Het uitgangspunt dat je slechts een academische carrière kon maken wanneer je hoog scoorde op de zogenoemde H-index, werd ter discussie gesteld. Deze discussie vond niet alleen op de Erasmus Universiteit plaats, maar in heel Nederland. De combinatie met toenemende onderwijsverplichtingen als gevolg van het almaar groeiende aantal studenten uit binnen- en buitenland, gaf het academisch werk het ongewenste karakter van een ratrace. Van hieruit ontstond de gedachte dat onderzoek niet uitsluitend in het teken zou moeten staan van de kwantiteit, het wetenschappelijke prestige en de persoonlijke ontwikkeling en carrière, maar juist meer uit moest gaan van de eigen, al dan niet gebundelde kracht van de verschillende disciplines in de vorm van *team science*. Er werden geen concessies

gedaan aan de kwaliteit van het wetenschappelijke werk, maar de wetenschappelijke kennis en kwaliteiten van ESSB zouden meer en concreter verbonden moeten worden met maatschappelijk relevante vraagstukken.

Onderzoeksdirecteur prof. dr. Semiha Denктаş, sinds 2019 vice-decaan Onderzoek, herinnert zich de groepsgesprekken als uitermate waardevol: ‘Het was echt een bottom-upproces. Hier werden fundamentele vragen gesteld als “wat is onze rol?” en “hoe stellen we ons op tegenover de uitdagingen die op dit moment in de samenleving spelen?” Ging het alleen maar om meer publicaties uitbrengen en op een hele solistische manier artikelen schrijven? Of zullen we nu ook meer met elkaar in gesprek gaan, kijken wat je samen kunt doen, de input vanuit verschillende disciplines en perspectieven meenemen.’ De gesprekken luidden een keerpunt in: de samenwerking tussen wetenschappers vanuit hun verschillende disciplines werd aangemoedigd en gefaciliteerd. Denктаş: ‘Het werd duidelijk dat collega’s behoefte hadden om nieuwe dingen te gaan proberen, te experimenteren en meer samen te gaan werken, zonder daarbij het goede oude weg te gooien. We hadden natuurlijk al goed functionerende kenniswerkplaatsen in samenwerking met de gemeente en er waren ook andere grassroot-initiatieven opgezet. We hebben gezegd: “We gaan deze hele termijn gebruiken om dingen uit te proberen en om iets in gang te zetten.” Het werd tijd dat we een aantal kaders gingen vaststellen die ons zouden helpen onze strategische koers uit te zetten.’

Die kaders kwamen er, in de eerste plaats in de vorm van de vier strategische pijlers die ESSB

opstelde in het strategiedocument ‘Meeting the future society’, dat in 2018 werd gelanceerd, te weten: Global Social Challenges, Vital Cities and Citizens, Organisational Dynamics in a Digital Society en Behavioural Change. Deze pijlers waren bepalend voor de inrichting van het onderwijs en voor de ontwikkeling en inhoud van een aantal grote onderzoeksprogramma’s. Op initiatief van Semiha Denktaş is ESSB in samenwerking met Erasmus Research Services vervolgens een portfolio-analyse gaan maken van alle activiteiten en projecten op het gebied van onderzoek. De uitgebreide inventarisatie gaf een goed beeld van wat de verschillende disciplines in huis hadden en hoe alle werkzaamheden zich verhiielden tot de nieuwe strategie. Op basis hiervan konden de programmadirecteuren onderzoeksbeleid gaan maken en accenten gaan leggen, waardoor de aansluiting bij de impact-ambitie van ESSB kon worden bevorderd. Het doel was beter balanceren: naast het fundamentele monodisciplinaire onderzoek werden mogelijkheden gecreëerd voor andere typen van onderzoek.

Rotterdam als living lab

De kanteling naar meer impact-gedreven onderzoek maakte ESSB tot een van de voorlopers in de sociale en gedragswetenschappen in Nederland. Een belangrijk voordeel is dat de faculteit onderdeel uitmaakt van een universiteit, gelegen in het grote, dynamische en multiculturele Rotterdam. De stad fungeerde al veel langer als onderzoekslaboratorium, zoals bijvoorbeeld in de beleidsgerichte onderzoeken van socioloog prof. dr. Godfried Engbersen (PAGINA 56-57) naar langdurige werkloosheid en andere sociale problemen. De zogenoemde Kenniswerkplaatsen,

waarin de ESSB samenwerkt met gemeenteteamtenaren om kennis en expertise over allerlei stedelijke thema’s uit te wisselen en te ontwikkelen, zijn hiervan ook een concreet voorbeeld. Sinds het onderzoek naar maatschappelijke vraagstukken daadwerkelijk onderdeel uitmaakt van de strategie, wordt Rotterdam als ‘city-lab’ nog verder uitgediept.

Onder de vlag van het Erasmus Initiative Vital Cities and Citizens bijvoorbeeld, dat sinds 2018 wordt uitgevoerd onder leiding van directeur prof. dr. Jurian Edelenbos, wordt onderzoek gedaan ter verbetering van de kwaliteit van het leven in de grote stad (PAGINA 58-59). In samenwerking met maar liefst acht faculteiten van de EUR wordt in negen verschillende wijken in Rotterdam onderzoek gedaan naar uiteenlopende thema’s als de invloed van digitalisering, duurzaam wonen, daklozenproblematiek, etc., waarbij de onderzoekers nadrukkelijk inzetten op de participatie van inwoners. Een ander voorbeeld van een project waarbij op grote schaal van de stad gebruikgemaakt wordt, is het in 2022 gestarte onderzoeksprogramma Kinderarmoede, ontstaan uit het initiatief van Nationaal Fonds Kinderhulp en de gemeente Rotterdam. Het programma staat onder leiding van bijzonder hoogleraar Kinderarmoede Nicole Lucassen, die samen met de Hogeschool Rotterdam het onderzoek in verschillende Rotterdamse wijken uitvoert. Het onderzoek moet uiteindelijk leiden tot een integrale aanpak van kinderarmoede (PAGINA 60-61).

De combinatie impact-gedrevenheid en Rotterdam had bovendien een grote aantrekkingskracht op prominente onderzoekers die

de afgelopen jaren ESSB zijn komen versterken. Onder hen bevond zich prof. dr. Moniek Buijzen, die in 2019 vanuit Nijmegen overkwam om hier in haar Movez Lab (pagina 62-63) onderzoek te doen naar hoe jongeren omgaan met de vele vormen van media, gelet op de verbetering van hun welzijn. Vrijwel tegelijkertijd verscheen ook prof. dr. Eveline Crone op het ESSB-podium, de vanuit Leiden afkomstige neurowetenschapper, die in haar Sync Lab onderzoek doet naar de wijze waarop jongeren opgroeien in de snelle en complexe samenleving. Crone haalde bovendien in 2022 als eerste Woudestein-wetenschapper de prestigieuze Zwaartekrachtsubsidie van NWO binnen voor haar onderzoeksproject Growing Up Together in Society (GUTS), waarmee maar liefst 22 miljoen euro gemoeid was (PAGINA 66-67).

Movez Lab, Sync Lab, het onderzoeksprogramma Kinderarmoede, de kenniswerkplaatsen, het zijn allemaal voorbeelden van projecten die maatschappelijke impact nastreven door middel van multi- of interdisciplinair onderzoek. Die manier van werken vereist samenwerking, tussen individuele wetenschappers onderling, tussen de disciplines binnen de faculteit, met andere faculteiten en universiteiten of met maatschappelijke partners. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor de in 2020 gestarte convergentieprogramma's, uitgevoerd in samenwerkingsverband tussen de TU Delft, het Erasmus MC en de Woudestein-faculteiten, gericht op het oplossen van complexe maatschappelijke vraagstukken. In deze samenwerking vervult ESSB een prominente rol. In het programma 'Healthy Start' bijvoorbeeld doet prof. dr. Ingmar Franken onderzoek naar middelenmisbruik onder jongeren. Het

programma heeft een transdisciplinaire aanpak waarbij de onderzoekers samenwerken met jongeren en wetenschappers van de TU Delft, maar ook met gemeenten, de verslavingszorg, onderzoekers van de afdeling Criminologie, Forensische Psychologie en met specialisten van het Erasmus Medisch Centrum. Een ander mooi voorbeeld vormt het in 2020 geopende Centre Governance of Migration and Diversity. Onder leiding van prof. dr. Peter Scholten worden hier studies verricht op het gebied van migratie en migratiegerelateerde diversiteit (PAGINA 68-69).

De relaties die ESSB als gevolg van de verschillende samenwerkingsvormen met Rotterdam had opgebouwd, kwamen goed van pas toen de faculteit tijdens de covidpandemie in hoge snelheid verschillende onderzoeken startte. Waar aanvankelijk vooral de medische aspecten van het virus centraal stonden, voorzagen verschillende ESSB-wetenschappers met hun onderzoeken en adviezen in de toenemende behoefte om de pandemie ook vanuit sociologisch en gedragswetenschappelijk perspectief te beschouwen. Daarmee vervulde de faculteit een prominente rol in het landelijk debat (PAGINA 70-71).

Ondersteuning

Vrijwel alle directbetrokkenen wijzen op de noodzaak en ook de rijkdom van het interdisciplinair werken. Grote maatschappelijke problemen kunnen nu eenmaal niet vanuit slechts één discipline worden behandeld. Dat betekent dat wetenschappers over hun grenzen heen moeten kijken. Veel medewerkers ervaren dat als een positieve ontwikkeling, een verruiming van hun academische horizon. Tegelijkertijd is de vaak intensieve vorm van samenwerking ook een

nieuwe opgave, aangezien de meeste onderzoekers gewend waren om in complete zelfstandigheid te werken. Naarmate de impact-gerelateerde projecten toenamen – in aantal, omvang en het aantal samenwerkingspartners – werd de urgentie om de ondersteuning verder te professionaliseren sterker. Semiha Denктаş: ‘Ga maar na. Bij die convergentieprojecten alleen al zijn drie universiteiten en verschillende faculteiten betrokken. Tezamen worden projecten georganiseerd, maar hoe ga je die vervolgens administratief en organisatorisch inrichten? En wie is waarvoor verantwoordelijk? We moesten goed met elkaar nadenken over modernisering en professionalisering van de onderzoeksondersteuning.’

Niet voor niets maakten Denктаş en haar team de professionalisering van de ondersteuning tot een van de speerpunten van het onderzoeksbeleid. Een uitgebreid Research Support team werd opgetuigd om wetenschappers bij te staan bij subsidieaanvragen en bij de opzet, inrichting en uitvoering van grote onderzoeksprojecten, al dan niet in samenwerkingsverband. Het is alles bij elkaar een breed pakket aan werkzaamheden, benadrukt dr. Flora Vanlangendonck, sinds 2023 hoofd van het Research Support-team: ‘Wij houden ons onder meer bezig met het ontwikkelen en implementeren van onderzoeksbeleid, het ondersteunen van kwaliteitszorgprocessen, het adviseren over het veilige opslaan en delen van onderzoeksdata, het faciliteren van methodologische vernieuwingen en het projectmanagement van extern gefinancierde projecten. Bij grote subsidieaanvragen begeleiden we bijvoorbeeld de onderzoeker niet alleen bij de aanvraag zelf, maar richten wij ons ook op de visitatie die

onlosmakelijk verbonden is met de verstrekte subsidie.’ De afdeling richtte onder meer de One Stop Research Shop in, een soort ‘wasstraat’ voor onderzoekers die allerlei gerichte middelen aanbiedt die van dienst zijn bij het stroomlijnen van de onderzoeksprocessen.

Belangrijk onderdeel van de ondersteuning is ook het faciliteren van vernieuwend onderzoek. Dit kwam onder meer tot uitdrukking bij de uitbreiding van het Erasmus Behavioural Lab (EBL), waar flinke investeringen zijn gedaan om met behulp van de nieuwste technieken gedragswetenschappelijk onderzoek te verrichten (PAGINA 72-73). Aanvankelijk was het EBL vooral in gebruik als een faciliteit voor de opleiding Psychologie. Maar daarin kwam al snel verandering, toen ook andere onderdelen van de faculteit zoals pedagogische wetenschappen en bestuurskunde de voordelen van het laboratoriumonderzoek ontdekten. Een groot gedeelte van de twaalfde verdieping van het Mandeville-gebouw is inmiddels ingeruimd voor dit laboratorium. De laatste uitbreidingen vonden de afgelopen jaren plaats. In 2021 werd het Erasmus Love Lab geopend, waarin mensen in een veilige, laagdrempelige omgeving over intieme vraagstukken als seksualiteit kunnen praten. Het jaar daarop werd het laboratorium uitgebreid met een afdeling Virtual Reality.

Cocreatie en innovatie

De versteviging en uitbreiding van het Erasmus Behavioural Lab laat zien dat ESSB niet alleen in impact-gedreven onderzoek investeert, maar zeker ook in *curiosity driven*, fundamenteel onderzoek. ‘Het een sluit het ander absoluut

niet uit', aldus Semiha Denктаş. Fundamenteel onderzoek, wetenschappelijke experimenten: het zijn juist vereisten voor het hoog houden van de kwaliteit van het onderzoek. Denктаş: 'Wetenschap is ook gewoon nieuwsgierig zijn naar nieuwe dingen en daarom moet je kunnen experimenteren. Daar willen we ook alle ruimte aan geven, zonder dat we zeggen: "Het mag niet mislukken". Je mag falen, dingen mogen verkeerd gaan. Dat hoort nu eenmaal bij de wetenschap.'

In de ambitie om maatschappelijke problemen te helpen oplossen, zo redeneert Denктаş, is de ontwikkeling van nieuwe onderzoekstechnieken en -methoden juist wezenlijk. 'Je kunt tenslotte geen *social impact* maken als je geen goed fundamenteel, wetenschappelijk onderzoek in huis hebt.' De kunst is dus om te waken over de juiste balans tussen fundamentele en meer toegepaste wetenschap en vooral ook om de verbinding tussen beide te maken. Die ontwikkeling is bijvoorbeeld zichtbaar in het EBL. Op basis van alle ontwikkelde nieuwe technieken, streeft directeur prof. dr. Matthias Wieser ernaar om in de toekomst met behulp van een mobiel laboratorium gedragsonderzoek ter plaatse op verschillende locaties in de stad te kunnen verrichten.

In deze lijn passen ook de onderzoeken die volgens de zogenoemde cocreatiemethode worden uitgevoerd. Steeds vaker zet ESSB de stap om niet alleen maatschappelijke problemen centraal te stellen en vanuit de theorie te benaderen, maar juist ook om de samenleving gericht te betrekken bij het definiëren en ontwikkelen van het onderzoek. Semiha Denктаş: 'Bij verschillende onderzoeken is het verstandig gebleken om van

meet af aan mensen daarin te betrekken. Het is verstandig om goed te luisteren, om te kunnen bepalen of er sprake is van een gedeelde probleemdefinitie. Natuurlijk moet je onafhankelijk blijven, maar je kunt vertrouwen bieden en laten zien wat je aan het doen bent en hoe je dat aan het doen bent. Je kunt laten zien dat je mensen serieus neemt en respecteert. Mensen zijn niet slechts data.' De methodieken, data en resultaten die uit dergelijke cocreatiemethoden voortkomen, zijn weer bruikbaar voor het fundamentele onderzoek aan de faculteit. Vandaar dat wel wordt gesproken van 'van binnen naar buiten, van buiten naar binnen.'

Dat gebeurt bijvoorbeeld in het Sync Lab, waar onderzoekers onder leiding van prof. dr. Eveline Crone samen met jongeren in de stad nadenken over de vraagstukken waar deze jongeren mee te maken hebben. Die vraagstukken verbindt zij vervolgens met het fundamentele neurowetenschappelijk onderzoek dat zij in datzelfde lab heeft ontwikkeld. Een ander voorbeeld van cocreatie vindt plaats in de kenniswerkplaats GovLab010, ontwikkeld door prof. dr. Arwin van Buuren. Hier worden bestuurskundige vraagstukken behandeld volgens een 'oplossingsgerichte ontwerpaanpak', wat wil zeggen dat de vraagstelling en inrichting van het onderzoek tot stand komen in dialoog en samenwerking tussen wetenschappers en gemeenteambtenaren (PAGINA 74-75).

In balans

Terugkijkend op de belangrijkste ontwikkelingen in het ESSB-onderzoek in de laatste vijf à tien jaar, stelt Semiha Denктаş vast dat de faculteit goed op weg is om de juiste balans te vinden

tussen fundamenteel en impact-gedreven interdisciplinair onderzoek: 'Ik ben ervan overtuigd dat we ruimte moeten bieden aan verschillende vormen. Ik vind dat er onderzoekers moeten blijven die puur fundamenteel onderzoek doen en die primair experimenteel vanuit het lab werken. Tegelijkertijd vind ik ook dat er ruimte moet zijn voor mensen die impact-gedreven onderzoek doen. Zij maken gebruik van weer andere onderzoeksmethoden, uiteenlopend van bijvoorbeeld experimenteel, ontwerpgericht of actiegericht. Als je die twee werelden vervolgens verbindt, die overigens meer overeenkomsten hebben dan verschillen, genereren we nieuwe kennis. Dat is volgens mij wel een belangrijke rol van onze universiteit en daarmee ook van onze faculteit.'

Die ambitie sluit volgens Denktas goed aan bij de behoefte vanuit de samenleving. 'Zoals we tijdens de pandemie goed konden zien, is er een grote maatschappelijke vraag naar wetenschappers die in gewoon Nederlands kunnen uitleggen wat er aan de hand is en wat verstandig is om te doen en wat niet.' Het sluit bovendien ook aan bij de mentaliteit van de jonge generatie onderzoekers. 'Wat ik steeds meer zie bij jonge onderzoekers, is dat zij met hun verworven kennis een maatschappelijke verantwoordelijkheid voelen. Zij zeggen: "Het kan toch niet zo zijn dat wij met een afstandje kijken naar wat er gebeurt en daar vervolgens alleen maar artikelen over schrijven? Wij zijn toch ook onderdeel van de samenleving, dus wij hebben daarin dan toch ook een actieve rol te spelen?"'

Rotterdam, de beste stad om onderzoek te doen

Voor zijn promotie in 1989 deed socioloog prof. dr. Godfried Engbersen onderzoek naar langdurige werkloosheid en de gevolgen daarvan, zoals armoede. Bijzonder was dat hij om dit onderzoek te doen twee jaar in het Rotterdamse Nieuwe Westen werkte en woonde, waar hij zich een antropoloog in eigen land waande. Tot zijn ongenoegen is het doen van veldwerk tegenwoordig wat in de verdrinking geraakt, nu veel hedendaags onderzoek vaak uitgaat van tekstanalyses, bijvoorbeeld van ambtelijke rapporten of wetenschappelijke publicaties, op grond waarvan vervolgens veranderingen in beleid en maatschappij worden gedestilleerd. Het doen van veldwerk is voor hem nog van groot belang om goed inzicht te krijgen in maatschappelijke problemen. Zeker naar een verschijnsel als armoede, dat nog altijd uiterst actueel is en in elk tijdsgewricht een ander gezicht heeft.

Sinds het onderzoek naar langdurige werkloosheid is er in Rotterdam veel veranderd, constateert ook Engbersen. In veel wijken heeft gentrificatie plaatsgevonden en is de bevolking steeds diverser geworden. Zo heeft zich een aanzienlijke migratie voorgedaan van nieuwe bevolkingsgroepen. Waren het vroeger nog 'klassieke' migrantengroepen als Surinamers, Antillianen, Turken, Marokkanen en Kaapverdianen, tegenwoordig is er in de stad sprake van superdiversiteit met een enorme hoeveelheid verschillende nationaliteiten, waaronder buitenlandse studenten en expats. Ook uit Midden- en Oost-Europese landen hebben velen de tocht naar Rotterdam gemaakt. Naast verandering is volgens Engbersen ook sprake van continuïteit. Rotterdam kent nog altijd hardnekkige sociale problemen als armoede en criminaliteit, al zijn de verschijningsvormen ervan anders.

Engbersen heeft altijd interdisciplinair gewerkt. Voor hem vergen complexe vraagstukken met veel verschillende gezichtspunten diverse disciplines om de problematiek te analyseren. Antropologie, bestuurskunde en sociologie zijn wetenschappen waarop hij bij zijn vele armoede-studies door de jaren heen telkens en nooit vergeefs een beroep deed. In zijn actuele werk over migratie en integratie zijn inzichten uit migratiestudies, politicologie en criminologie relevant, al zou hij zijn werkwijze zelf liever multidisciplinair noemen. Dat deze multidisciplinariteit tegenwoordig de wind in de rug heeft, doet hem deugd. Wel is van belang om een discipline heel goed te kennen. Het was ook de reden om na een hoogleraarschap bij Algemene Sociale Wetenschappen in Utrecht weer naar Rotterdam terug te keren. Volgens hem moet goed sociologisch onderzoek en kennis van de samenleving zowel kritisch zijn, als een praktische, beleidsachtige dimensie hebben. Oftewel: Van Doorns Rotterdamse formule, zoals die nog steeds wordt genoemd en onlosmakelijk aan de grondlegger van de oorspronkelijke Faculteit der Sociale Wetenschappen is verbonden.

De Erasmus Universiteit Rotterdam, en zeker ook ESSB, heeft de banden met de stad de laatste jaren weer nauwer aangehaald.

De gemeente Rotterdam fungeert vaak als partner in het onderzoek dat Engbersen doet. Zo is hij sinds 2012 de trekker van Kenniswerkplaats Leefbare Wijken, een samenwerkingsverband tussen de Erasmus Universiteit en gemeente Rotterdam op het gebied van Rotterdamse leefbaarheidsvraagstukken. Vanuit deze kenniswerkplaats heeft hij diverse onderzoeken gedaan naar de veranderende samenstelling van Rotterdamse wijken en de implicaties daarvan voor stedelijk beleid ten aanzien van wonen, voorzieningen, armoede en samenleven. Door zijn vele contacten met de gemeente Rotterdam kon hij direct starten met een grootschalig, longitudinaal onderzoek naar de maatschappelijke impact van COVID-19. Rotterdam was de eerste van de grote steden die nauw betrokken was bij dit onderzoek. Daaruit bleek opnieuw de hardheid van het bestaan: vooral de kwetsbaarste en armste groepen werden getroffen.

Voor Engbersen bepalen zulke belangrijke gebeurtenissen mede zijn onderzoeksagenda. Het is daarbij van belang om nauw met partijen in de stad samen te werken. Die wisselwerking tussen wetenschap en beleidspraktijk maakt voor hem Rotterdam de beste stad om onderzoek te doen, omdat juist daar alle relevante maatschappelijke vraagstukken in uitvergrote vorm terugkeren. Rotterdam is voor Godfried Engbersen zowel een belangrijke bron voor zijn wetenschappelijke verbeelding als voor zijn beleidsmatig werk.

Gebaseerd op een gesprek met prof. dr. Godfried Engbersen, 19 april 2024.

Vital Cities and Citizens

Bestuurskundige prof. dr. Jurian Edelenbos is sinds eind 2018 academisch directeur van het een jaar eerder in gang gezette Erasmus Initiative *Vital Cities and Citizens* (VCC), bedoeld om de kwaliteit van het leven in steden, bijvoorbeeld Rotterdam, te verbeteren. Het is een van de vier initiatieven die de Erasmus Universiteit Rotterdam heeft opgezet om interdisciplinair werken te stimuleren. De drie van oorsprong deelnemende partijen aan het programma waren het International Institute of Social Studies, de Erasmus School of History, Culture and Communication en ESSB. Momenteel zijn acht faculteiten betrokken bij VCC. Edelenbos structureerde VCC na zijn aantreden via vier thema's: de slimme stad, de inclusieve stad, de veerkrachtige stad en de rechtvaardig/duurzame stad en haar bewoners. Op die manier ontstond de mogelijkheid meer coherentie in het programma aan te brengen en tot meer interdisciplinaire uitwisseling van ideeën en inzichten te komen.

Op elk thema zijn een of meer 'thematrekkers' actief, die fungeren als de drijvende krachten om interdisciplinair samen te werken en onderzoeksprojecten in de praktijk te brengen. Eerste vereiste waarin flink werd geïnvesteerd was om elkaar te begrijpen en te onderzoeken wat het precies betekent om steden als Rotterdam blijvend te verbeteren. Ondanks de corona-pandemie leidde dit gezamenlijke proces tot de *position paper 'Urban Vitalism'*, die meteen een samenbindend element werd en waarin ook een duidelijke stip aan de horizon werd neergezet. Uitgangspunt was om ook en vooral vanuit het perspectief van bewoners kwaliteit van leven in de stad te begrijpen en de bewoners te activeren en hen actief bij te laten dragen aan de verschillende VCC-onderzoekspraktijken. Daarmee gaan maatschappelijke impact én onderzoek hand in hand.

Voor de onderzoekspraktijken zijn verschillende Rotterdamse wijken uitgezocht. In het in IJsselmonde (Rotterdam-Zuid) gelegen Reyeroord zijn de onderzoekers van de thema's slim en veerkrachtig aan de slag gegaan om een digitaliseringsproject voor de gemeenschap tot stand te brengen. Op verzoek van de bewoners werd dat veranderd. Het resultaat was iets heel anders: een jongerenhub, waarmee jongeren veel meer zijn te betrekken bij wat de stad aangaat. Dat heeft geleid tot een gedegen onderzoek en een documentaire over de wijk, genaamd *Ons Recht op Reyeroord*. Vereiste voor dit soort veranderingen is wel dat de onderzoekers kunnen meebewegen en een hoge mate van flexibiliteit aan de dag leggen. De conclusie is te trekken dat op basis van deze bevindingen het interdisciplinair werken wel onder de knie lijkt, maar Edelenbos waarschuwt voor te vroeg juichen. Volgens hem is het nog altijd een kwetsbare aanpak en blijft de VCC nodig als vehikel om mensen te

stimuleren de mogelijkheden voor interdisciplinair te blijven zien en in de praktijk te brengen.

In de tweede fase van VCC is vanuit de visie van *Urban Vitalism* met een groeiend aantal betrokkenen, met een actieve kern van ruim twintig mensen met hun eigen interdisciplinaire initiatieven (zoals *(re)mapping inclusive Rotterdam*, rechtvaardige duurzaamheid), toegewerkt naar een interdisciplinair programma waarin ‘wederkerig onderzoek’ en het programma *Wijkwijs* een belangrijke rol vervullen. In dit programma, waarin hecht met het convergentie-initiatief Resilient Delta wordt samengewerkt, komen steeds meer onderzoekspraktijken van de grond. Er lopen nu negen onderzoekspraktijken in verschillende Rotterdamse wijken (Tarwewijk, Afrikaanderwijk, Schiebroek, Hillesluis, Vreewijk, Delfshaven, Beverwaard, Crooswijk en Pauluskerk in het centrum). In Schiebroek (Rotterdam-Noord) is dat bijvoorbeeld een project over duurzaam wonen en zorg, waarbij de doelgroep expliciet wordt benaderd om te cocreëren. In Vreewijk en Afrikaanderwijk (Rotterdam-Zuid) is een praktijk gaande waarin onder de naam ‘datadonatie’ naar de gezondheid in de wijk wordt gekeken en waarin, naast participatie van bewoners, vooral de voorzieningen centraal zijn komen te staan. Met de Pauluskerk in het Rotterdamse stadscentrum wordt samengewerkt om de daklozenproblematiek beter te begrijpen en te adresseren. In veel projecten van VCC wordt met een reeks van verschillende partijen samengewerkt, van Veldacademie, Kenniswerkplaatsen, tot en met filantropische stichtingen als de Verre Bergen. Voor alle projecten geldt dat de onderzoeker verschillende rollen kan vervullen, van observator tot actief participant en actieonderzoeker. Een link met het onderwijs wordt gelegd doordat studenten aan de projecten deelnemen en zo al tijdens hun opleiding met transdisciplinair onderzoek in aanraking komen.

Jurian Edelenbos is vooral verheugd dat deze trans- en multidisciplinaire werkwijze tegenwoordig ook de erkenning en waardering krijgt die zij verdient. Wie uit zijn discipline schulp durft te kruipen wordt daarvoor tegenwoordig gewaardeerd en erkend. Vroeger was dat anders. Deze nieuwe invulling van de Rotterdamse formule, waaraan nu ook erkenning en waardering zijn toegevoegd, is een belangrijke waarborg om de inbedding en verankering van deze vorm van academisch werken het momentum te laten behouden.

Gebaseerd op een gesprek met prof. dr. Jurian Edelenbos, 5 april 2024.

De eerste hoogleraar kinderarmoede

In maart 2024 hield pedagogisch wetenschapper en epidemioloog prof. dr. Nicole Lucassen haar oratie als bijzonder hoogleraar Kinderarmoede. Dat er aan de Erasmus Universiteit Rotterdam een hoogleraar kinderarmoede aan de slag is gegaan, is op zich al een unieke gebeurtenis. Niet eerder heeft deze problematiek, waarin Rotterdam treurig genoeg op kop gaat, een eigen hoogleraar gehad. Het initiatief is afkomstig van het Nationaal Fonds Kinderhulp en de gemeente Rotterdam, die de handen ineen hebben geslagen om het probleem kinderarmoede het hoofd te bieden. Zowel ESSB als Hogeschool Rotterdam werd benaderd om in nauwe samenwerking met elkaar het vraagstuk aan te pakken. Dit leidde in Rotterdam tot een unieke samenwerking tussen een private partij, een overheid, een hogeschool en de universiteit.

De belangrijkste onderzoeksvraag vanuit Kinderhulp en de gemeente was hoe kinderen en jongeren kansrijk, veilig en gezond kunnen opgroeien. Vervolgens vertaalden ESSB en Hogeschool Rotterdam dit naar specifieke onderzoeksvragen. De hogeschool had in de persoon van dr. Mariëtte Lusse al een eigen lector; Nicole Lucassen ging bij ESSB als bijzonder hoogleraar aan het werk. Twee promovendi, een per onderwijsinstelling, werden aangesteld om data te verzamelen en het onderzoek uit te voeren.

Het onderzoek van de faculteit en de hogeschool is vooral ontwerpgericht en moet handvatten leveren voor beleid en praktijk, althans hoe de bestrijding van kinderarmoede beter vorm kan krijgen. Het moet leiden tot adviezen gebaseerd op onderzoeksresultaten, waarin ook expliciet de stem van ouders en kinderen zal doorklinken. In januari 2023 werd het startsein gegeven om de ‘temperatuur’ te meten en te onderzoeken wat er goed gaat en wat er beter kan. Daarbij werden alle betrokkenen geraadpleegd, van professionals tot en met de gezinnen waarom het in Rotterdam gaat. Vervolgens kwam een fase van dataverzameling en het formuleren van een aantal oplossingsrichtingen, een fase die in juni wordt afgerond. Het onderzoek spitst zich toe op vier wijken in Rotterdam: Beverwaard en Tarwewijk in Rotterdam-Zuid, Oude Noorden/Crooswijk in Rotterdam-Noord en Delfshaven in Rotterdam-West. Daar zijn een aantal organisaties al bezig met een integrale aanpak van kinderarmoede, een aanpak op meerdere leefgebieden.

Organisaties voeren lang niet altijd overleg met elkaar, waardoor ouders soms tegengestelde adviezen ontvangen en niet meer weten wat ze precies moeten doen. Beter samenwerken op dit vlak lijkt daarom een eerste vereiste voor effectieve

hulpverlening aan gezinnen. Niet alleen de gezinnen, ook de hulpverleners spelen een belangrijke rol in het onderzoek. Doordat dr. Mariëtte Lusse aan de hogeschool al onderzoek had gedaan naar de methodiek van informele en half-formele organisaties, lag er een goede basis om het onderzoek te starten. Van belang is ook alle betrokken organisaties aan boord te houden, door voortdurend bevindingen op elkaar af te stemmen en zowel het management en degenen die dagelijks met de gezinnen hebben te maken op dezelfde golflengte te houden.

Het onderzoek naar kinderarmoede verloopt transdisciplinair: de onderzoekers zitten doorgaans met uitvoerders, management en beleidsmakers aan tafel, maar ook met ervaringsdeskundigen, bijvoorbeeld van Warm Rotterdam en met de kinderen en jongeren zelf. Alle expertise van de betrokkenen wordt geïntegreerd om uiteindelijk tot concrete oplossingen te kunnen komen. Nu Nicole Lucassen enige tijd met dit vraagstuk bezig is, vraagt ze zich soms weleens af waarom voor de benadering van dit en andere maatschappelijke vraagstukken de transdisciplinaire benadering niet vaker wordt gehanteerd. Investering om elkaar te leren kennen en een goede samenwerking tussen alle betrokkenen, van hulpverleners tot de gezinnen zelf, zijn de noodzakelijke ingrediënten die tot een beter beleid en een effectievere praktijk kunnen leiden.

Gebaseerd op een gesprek met prof. dr. Nicole Lucassen, 10 april 2024.

Movez Lab

Prof. dr. Moniek Buijzen en prof. dr. Esther Rozendaal proberen in hun werk alle componenten van het academische bedrijf met elkaar te integreren. Dat doen ze bijvoorbeeld samen met en in het Movez Lab, waarin onderwijs, onderzoek en impact nauw met elkaar zijn verbonden. Toen zij in 2020 aan de slag gingen bij de faculteit ESSB – met Buijzen als hoogleraar *Communication and Behavioural Change* en Rozendaal sinds 2023 als hoogleraar *Digital Resilience* – hebben zij het Movez Lab opgebouwd. Het Movez Lab is erop gericht de opgroeiende generatie op een gezonde, slimme en verantwoorde manier met de hen omringende media om te laten gaan. Daarbij snijdt het mes aan twee kanten: enerzijds wordt wetenschappelijke kennis opgedaan, anderzijds worden methodieken ontwikkeld om het welzijn van jongeren te verbeteren.

Een integrale aanpak van de problematiek staat daarbij voorop. Bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag worden alle deelnemende partijen gehoord en geraadpleegd: de jongeren zelf, hun ouders, de scholen die ze bezoeken, de gezondheidsorganisaties waarmee ze te maken hebben. Een duidelijke systeembenadering is nodig om deze ‘*stakeholders-science*’ te kunnen toepassen: wie zijn er stakeholder, welke rol spelen zij in de beantwoording van de onderzoeksvraag en hoe is hun invloedssfeer in kaart te brengen? Het gaat om *wicked problems*, die dienovereenkomstig om *wicked solutions* vragen. Voor wetenschappers is dat een complexe puzzel, waarin zij worden geprikkeld en uitgedaagd.

Ooit gingen Buijzen en Rozendaal met een stapel vragenlijsten naar de scholen om die in de klas te laten invullen en weer terug te gaan naar de universiteit. Die houding is de afgelopen jaren ingrijpend veranderd. Er is veel meer gelijkwaardigheid en wederkerigheid gekomen. De jongeren moeten iets aan het onderzoek hebben, maar dat geldt ook voor de scholen die tijd en ruimte beschikbaar stellen en voor de ouders, die toestemming moeten geven dat wetenschappers hun kinderen vragen stellen. Het is een geleidelijk proces geweest, dat op een natuurlijke, organische manier is verlopen en waarin alle deelnemende partijen zich nu kunnen vinden. De onderzoeksdeelnemers hebben een hoge mate van emancipatie ondergaan. Hun stem wordt gehoord. Dat betekent dat een onderzoeksvraag ook een heel andere kant op kan, hetgeen aanpassingsvermogen van de onderzoekers vereist. Die verandering zit op dit moment in een stroomversnelling en congrueert volledig met de strategie van de EUR en ESSB.

Het Movez Lab werkt veel met scholen in Rotterdam, maar ook in de rest van het land, in plaatsen als Almere en Bilthoven. Ook worden soms lokale organisaties bij het onderzoek betrokken, zoals jongerenorganisaties op Rotterdam-Zuid. Dat de Erasmus Universiteit Rotterdam daarin vooroploopt, ook internationaal gezien, beschouwt Moniek Buijzen als een groot succes. De deelnemende partijen waarderen de houding van gelijkwaardigheid en samenwerking. Soms is het hartverwarmend en ontroerend om te zien hoe die veranderde houding op prijs wordt gesteld. Die aanpak kan een doorslaggevende rol spelen in het dichten van de gapende kloof die is ontstaan tussen burger en overheid en in het wegnemen van het wantrouwen dat sommigen koesteren jegens de wetenschap.

De multidisciplinaire en transdisciplinaire aanpak van onderzoeksvragen is voor Moniek Buijzen en Esther Rozendaal vanzelfsprekend. De problemen zijn zo complex, dat meerdere invalshoeken noodzakelijk zijn om ze te beantwoorden. In 2003 promoveerde de communicatiewetenschapper Buijzen op de effecten van televisiereclame op kinderen. In die tijd was het voor haar knokken om serieus te worden genomen met maatschappelijk relevant onderzoek, omdat op de 'toegepaste wetenschappen' door anderen nog weleens werd neergekeken. Inmiddels is het tij helemaal gekeerd, wordt er juist veel belang gehecht aan maatschappelijke impact. En ook het serieus nemen van de onderzoeksparticipant binnen diens systeem is niet nieuw. In tal van wetenschappen werden al in de jaren zestig en zeventig de participatieve methoden toegepast die nu steeds meer in zwang raken, maar tot voor kort door de 'harde' wetenschappen nog niet werden erkend. Dat is nu gelukkig aan het veranderen, mede door de opkomst van digitale technologie die complexe systeemanalyse mogelijk maakt. Het werken aan een onderzoeksvraag vergt volgens Moniek Buijzen juist integrale, transdisciplinaire teamsamenwerking, waarin iedereen een rol speelt. Daarin doet niemand iets alleen.

Gebaseerd op een gesprek met prof. dr. Moniek Buijzen, 10 april 2024.

Growing up Together in Society

In 2022 ontving het consortium *Growing up Together in Society* (GUTS) een Zwaartekracht-subsidie van 22 miljoen euro, waarvoor dit onderzoeksconsortium onder leiding van prof. dr. Eveline Crone voor tien jaar was gegarandeerd. Het binnenhalen van deze subsidie was een unicum voor Campus Woudestein. Het GUTS-consortium is een samenwerkingsverband tussen ESSB, Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Leiden, Universiteit Groningen, Universiteit Utrecht, het Amsterdam Universitair Medisch Centrum, het Radboud Universitair Medisch Centrum en het Netherlands Institute of Neuroscience.

Eveline Crone, als hoogleraar ontwikkelingsneurowetenschap in de maatschappij, is gespecialiseerd in de thematiek van de adolescentie van het kind tot volwassene. Het begin van het veelomvattende Zwaartekrachtonderzoek, dat zich richt op de vraag hoe jongeren in de complexe maatschappij van vandaag de dag opgroeien, vond plaats in januari 2023.

In 2020 trad zij in dienst bij ESSB samen met haar teamleden in het Sync Lab. De combinatie van een universiteit in een uitermate pragmatisch aangelegde stad oefende een grote aantrekkingskracht op haar uit. De geboren Schiedamse zag in Rotterdam een proeftuin om grote, uitdagende en complexe maatschappelijke uitdagingen te bestuderen, omdat de stad haar door haar grote verscheidenheid, tegenstellingen en veerkracht fascineerde en bovendien een grote jongerenpopulatie heeft. Omdat haar werk gericht is op maatschappelijke impact en cocreatie binnen en buiten de universiteit, werd ze met ingang van 1 januari 2023 samen met prof. dr. Moniek Buijzen benoemd tot Erasmus Professor.

De toekenning van deze Zwaartekrachtsubsidie is een nieuw hoogtepunt in haar wetenschappelijke loopbaan. Crone maakt daarbij onder meer gebruik van *Magnetic Resonance Imaging* (MRI), van hersenscans en van tal van andere methoden uit de neurowetenschap, die ze rekent tot haar 'toolbox'. Daarnaast werken zij en haar team intensief samen met partners in de samenleving die haar onderzoek verder kunnen helpen en kunnen leiden tot nieuwe en onverwachte allianties. Dan gaat het om instanties als de gemeente Rotterdam, maar ook om samenwerking met Netwerk Nieuw Rotterdam, een jongerenorganisatie, of met scholen als Albeda middelbaar beroepsonderwijs (mbo), waarbij de onderwerpen die jongeren zelf aandragen leidend zijn in het onderzoeksprogramma.

Bij het GUTS-onderzoek staat de vraag centraal hoe jongeren opgroeien in een complexe samenleving met verschillen in sociaal-economische achtergronden, sociale netwerken en vriendengroepen. Ook wordt gekeken waarom sommige jongeren moeite hebben zich aan de wet te houden. De ervaring leert dat juist samenwerking met grote netwerken uit het dagelijks leven het onderzoek ingrijpend verbetert. Multidisciplinariteit staat voor Eveline Crone hoog in het vaandel. Het werken met inzichten uit de psychologie, pedagogische wetenschappen en sociologie, die met elkaar combineren en daar duiding aan geven, dat staat bij haar centraal om de vraag zo goed mogelijk te beantwoorden.

Ook de samenwerking met de TU Delft kan daarbij behulpzaam zijn, omdat de designmethode om een vraagstuk als *'wicked problem'* te benaderen een nieuwe kijk geeft op bestaande vraagstukken. Die samenwerking past naadloos in de *Convergence Agenda*, de overeenkomst tussen de EUR, TU Delft en Erasmus MC om in samenwerking verschillende disciplines te overbruggen. Onderdeel van die agenda is *Healthy Start*, een initiatief dat Eveline Crone zelf is begonnen en waar veel mensen vanuit ESSB actief zijn. Uitgangspunt is dat elk kind en elke jongvolwassene de kans moet krijgen zich volledig te ontwikkelen.

Gebaseerd op een gesprek met prof. dr. Eveline Crone, 3 april 2024.

Samenwerking in de stad

De van oorsprong bestuurskundige prof. dr. Peter Scholten ziet het als een uitdaging om maatschappelijke vraagstukken vanuit verschillende disciplines te benaderen. Daarom gaat hij eerst na welke disciplines precies van belang zijn om een goed beeld van de problematiek te krijgen. Een voorbeeld daarvan is het vraagstuk van migratie, waarin hij is gespecialiseerd. Dat wordt volgens hem pas een probleem wanneer mensen dat als zodanig ervaren. Het onderwerp vergt hoe dan ook een interdisciplinaire aanpak. Hij coördineert de masteropleiding Governance of Migration and Diversity, die voortkomt uit het samenwerkingsverband tussen de Erasmus Universiteit Rotterdam, de Rijksuniversiteit Leiden en de Technische Universiteit Delft, een samenwerking die doorgaans wordt aangeduid als LDE. Tegelijk is hij een van de coördinatoren van het Erasmus Migration & Diversity Institute (EMDI), dat een multidisciplinair platform is voor onderzoek naar migratie en diversiteit. De multidisciplinariteit blijkt al uit de aangesloten deelnemers. Naast de faculteit ESSB zijn dat de Erasmus School of History, Culture and Communication, het International Institute of Social Studies, het Erasmus Medisch Centrum en de Erasmus School of Law.

In de samenwerking tussen de universiteiten van Rotterdam, Leiden en Delft ziet hij een unieke clustering van disciplines die met elkaar samenwerken, een samenwerking die er eenvoudigweg niet zou zijn wanneer ze niet de krachten hadden gebundeld en los van elkaar zouden bestaan. De kracht schuilt juist in die bijzondere samenwerking. Wie op dit moment alleen vanuit zijn eigen discipline een maatschappelijk vraagstuk te lijf wil gaan, staat al bij voorbaat met 3-0 achter, vindt Scholten. Juist samenwerken, de krachten bundelen en inter- en transdisciplinariteit verlenen het onderzoek een stevige basis, waarbij de Rotterdamse formule op de achtergrond meespeelt als drijvende kracht om zo maatschappelijk mogelijk bezig te zijn. Het onderzoek dat hij verricht, evolueert daarom hoe dan ook tot maatschappelijke impact. Maar dat gaat hem niet ver genoeg. Om in de stad echt iets te kunnen betekenen is niet alleen impact nodig, maar in een sterkere vorm ook engagement.

Peter Scholten was tot 2022 coördinator van het International Migration Research Network IMISCOE, het grootste netwerk ter wereld dat zich bezighoudt met migratie. Hij bracht het netwerk niet alleen naar Rotterdam, maar schiep daarmee ook een groot aantal internationale mogelijkheden tot interdisciplinariteit. In deze periode breidde het aantal aangesloten universiteiten zich uit van rond de dertig tot meer dan zestig. Uit IMISCOE kwam vervolgens UNIC voort, een samenwerkingsverband van tien Europese universiteiten die in een postindustriële transitie verkeren en nieuwe

wegen zoeken die moeten leiden tot de universiteit van de toekomst. Ook hier is samenwerking weer het sleutelwoord. Die moet leiden tot cocreatie gericht op maatschappelijke impact en verbetering. Een van de aangesloten universiteiten is bijvoorbeeld die van het Spaanse Bilbao, een stad die in vele opzichten met Rotterdam is te vergelijken.

Een van de veranderingen die de laatste jaren hebben plaatsgevonden is dat er aan ESSB en op de EUR meer aandacht is ontstaan voor multidisciplinariteit en samenwerking. Het is een omgeving die Peter Scholten dagelijks inspireert en stimuleert, een wat zachtere cultuur die de overhand heeft gekregen en vertrouwen uitstraalt. Het is een omgeving waarin ook praktijkkennis serieus wordt genomen. De stad denkt mee met onderzoeksvragen en maatschappelijke organisaties worden in verschillende rollen bij het onderzoek betrokken. Dat inbedden in het wezen van de faculteit heeft heel soepel te kunnen plaatsvinden, is de afgelopen jaren gebleken.

Gebaseerd op een gesprek met prof. dr. Peter Scholten, 29 maart 2024.

Corona en ESSB

De uitbraak van COVID-19 heeft veel onderzoekers van de ESSB gemotiveerd om onderzoek te doen naar de effecten en gevolgen op mens en samenleving van het coronavirus en de afgekondigde maatregelen. Met vliegende vaart werden onderzoeken opgetuigd waarbij vaak door verschillende disciplines werd samengewerkt. Men wilde niet alleen de gevolgen in kaart brengen, maar ook overheden en de politiek helpen met het verbeteren van hun coronabeleid en de maatregelen.

Doordat door de overheid extra middelen voor onderzoek werden verschaft, konden ook veel onderzoeksprojecten daadwerkelijk uitgevoerd worden. Belangrijke drijfveer en motivatie was om het geluid van de sociale en gedragswetenschappen ook te laten klinken naast de dominante medische berichten. In de media was grote honger naar deze informatie. Aan de lopende band traden ESSB-wetenschappers op in de media en daarbuiten.

Socioloog prof. dr. Godfried Engbersen startte onmiddellijk na de eerste lockdown in 2020 zijn onderzoek naar de maatschappelijke impact van COVID-19 op kwetsbare groepen in grote steden en in Nederland. Hij wist in korte tijd steden als Rotterdam en Den Haag te betrekken bij dit onderzoek. Zijn team bestond uit wetenschappers van de ESSB, Hogeschool Den Haag, Risbo en maakte gebruik van het Kieskompas-panel. Het werd een langlopend project waarbij later ook andere gemeenten aansloten. Het onderzoek, dat groten-deels wordt gefinancierd door ZonMw, loopt nog steeds door. Vanaf het eerste rapport in april 2020 'De bedreigde stad' zijn er talloze rapporten en andere publicaties verschenen. Deze rapporten genereerden veel media-aandacht en adviesvragen van overheden en andere organisaties.

Om de leidende positie van de ESSB in het sociale en gedragswetenschappelijke onderzoek tijdens de pandemie nog verder over het voetlicht te brengen, werd in mei 2021 onder leiding van vice-decaan Semiha Denктаş een online conferentie georganiseerd: 'Resilience and Recovery after COVID-19: insights from the social & behavioural sciences'. De conferentie bestond uit twee delen: een wetenschappelijk deel bestemd voor wetenschappers en een kennismiddag waarbij ESSB-wetenschappers en maatschappelijke partijen in gesprek gingen over de sociaal- en gedragswetenschappelijke vragen die er speelden om de samenleving zo goed mogelijk door en uit deze crisis te navigeren.

Daarnaast zaten prof. dr. Semiha Denктаş en prof. dr. Moniek Buijzen in de wetenschappelijke adviesraad van de gedragsunit van het RIVM. En was prof. dr. Wolfgang Ebbers benoemd in de Taskforce Gedragwetenschappen van het ministerie van Volksgezondheid en leidde hij het onderzoek naar de Coronamelder.

Erasmus Behavioural Lab

Voor prof. dr. Matthias Wieser is het Erasmus Behavioural Lab (EBL) het middel bij uitstek om als state-of-the-artlaboratorium meer te weten te komen over hoe psychologische aandoeningen ontstaan. Met experimenten kunnen we zowel oorzaken en gevolgen onderzoeken. Zo is na te gaan hoe bijvoorbeeld een angststoornis kan ontstaan, hoe een verslaving vormgeeft aan gedrag of hoe men sociale afwijzing verwerkt. In het laboratorium zijn verschillende omstandigheden en factoren kunstmatig na te bootsen, waarbij onmiddellijk is te zien hoe mensen daarop reageren. Daarbij gaat het dan om het creëren van omstandigheden die een bepaald soort gedrag teweegbrengen.

In het laboratorium worden verschillende metingen verricht. Metingen van signalen die het lichaam geeft zijn een waardevolle toevoeging aan het wetenschappelijk onderzoek, maar om die te kunnen doen is de aanwezigheid van een laboratorium noodzakelijk. Met het toepassen van een elektrocardiogram (ECG) is de activiteit van de hartspier en daarmee de hartslag te registreren. Met het elektro-encefalogram (EEG) zijn met behulp van elektroden op het hoofd de hersenactiviteiten vast te leggen. Ook zijn in het laboratorium hersenmetingen mogelijk die het geheugen in kaart brengen, waarmee kan worden vastgesteld waarom mensen zich op een gegeven moment minder kunnen herinneren dan voorheen. Met deze technieken kunnen we veel dingen leren over iemand, zonder dat iemand bewust vragenlijsten invult. Die worden eveneens gebruikt, maar altijd blijft de vraag of mensen de vragen op zo'n lijst wel goed begrijpen en of zij de vragen wel helemaal eerlijk hebben ingevuld.

In het EBL kunnen we ook de interactie tussen meerdere mensen observeren. Dat kan bijvoorbeeld van waarde zijn bij het onderzoeken van opvoeding en hoe het gedrag van ouders kinderen beïnvloedt. Wanneer ouders een bepaald gedrag vertonen is meteen na te gaan hoe hun kinderen daarop reageren. De interactie wordt ook op video vastgelegd. Getrainde onderzoekers kunnen elke seconde van de opnames analyseren en zien welk gedrag het kind vertoont. Is het blij of juist verdrietig, vermijdt het de ouders of zoekt het juist toenadering? De wisselwerking tussen ouders en kinderen is op die manier nauwkeurig vast te leggen.

Nieuwe uitbreidingen van het EBL hebben onlangs plaatsgevonden. Het lab is onder andere uitgebreid met een afdeling die speciaal is gericht op virtual reality. Hiermee kunnen onderzoekers een virtuele wereld die veel meer lijkt op de echte wereld het laboratorium in brengen, waardoor we een brug laboratorium en in de

praktijk. Dit is geheel volgens de strategie van de faculteit om het onderzoek en de onderzoekers meer in contact met de maatschappij te brengen. De wens van Mathias Wieser is om deze vorm van onderzoek op den duur nog verder door te trekken naar de praktijk in de vorm van een mobiel laboratorium. Daarmee kunnen mensen ter plekke worden voorzien van elektroden om hun hartslag of hersenactiviteit te registreren, om nader te onderzoeken hoe zij bijvoorbeeld reageren op het betreden van de Markthal in het centrum van Rotterdam.

Het EBL heeft extra mogelijkheden gekregen om EEG te meten. In samenwerking met het Erasmus Medisch Centrum kunnen onderzoekers nu ook gebruik maken van een MRI-scanner om heel gedetailleerd naar hersenstructuur en -functie te kijken. Deze uitbreiding hangt deels samen met een grote Zwaartekrachtsubsidie die is toegekend aan een team onder leiding van prof. dr. Eveline Crone. De EUR en ESSB werken hier in een consortium samen met andere universiteiten en instellingen. Daarnaast is er in het laboratorium sinds 2021 een speciaal Erasmus Love Lab ingericht, waarin op een interdisciplinaire wijze onderzoek wordt gedaan naar intieme relaties en seksualiteit. Het is, in tegenstelling tot de meer steriele en nuchtere opzet van de meetafdelingen van het lab, zodanig ingericht dat mensen zich er veilig voelen om met onderzoekers over de intiemste dingen te kunnen praten.

Het EBL speelt ook een belangrijke rol in de Convergence waarin de faculteit nauw samenwerkt met het Erasmus Medisch Centrum en met de Technische Universiteit Delft. Juist hier is trans- en interdisciplinair onderzoek aan de orde van de dag en vindt een voortdurende uitwisseling plaats van kennis en expertise tussen de verschillende universiteiten. Voor Matthias Wieser is het EBL een van de wezenlijke onderdelen van het wetenschappelijk onderzoek aan de faculteit, al kan het werk in het EBL nooit gedaan worden zonder de waardevolle en onschatbare inzet van de ondersteuning van de vaste laboratoriumstaf onder leiding van Christiaan Tieman.

Gebaseerd op een gesprek met prof. dr. Matthias Wieser, 5 april 2024.

De speurtocht naar beter overheidsbeleid

Prof. dr. Arwin van Buuren studeerde in 2002 af bij de opleiding bestuurskunde, waarna hij zich wijdde aan promotieonderzoek. Nadat hij dat in 2006 had afgerond, kon hij onmiddellijk aan de slag als universitair docent. Bij het zoeken naar een eigen onderzoeksagenda bemerkte hij dat veel opdrachtgevers buiten de universitaire gemeenschap met vragen zaten. Die vragen oplossen zag hij als een grote uitdaging. Op die manier was hij al enige tijd voordat het woord 'impact' zijn huidige betekenis had gekregen met impact-gericht onderzoek bezig, waarbij hij overigens nogal eens de opmerking kreeg dat hij wel erg veel aan het 'buiten spelen' was.

Bestuurskundig onderzoek bleek vooral te helpen om achteraf te begrijpen waarom beleid niet werkt. Veel lastiger is het om vooraf te kunnen adviseren over wat wel zou kunnen werken, zo ondervond Arwin van Buuren door de jaren heen. Ontwerpers zijn beter dan anderen in staat op basis van creatieve, onorthodoxe methoden een probleem tot een oplossing te brengen. Die werkwijze inspireerde hem. Het leidde tot twee initiatieven. Het eerste was om het contractonderzoek beter te structureren en te stroomlijnen, wat leidde tot de oprichting van GovernEUR, een academisch adviesbureau met een sterke relatie met het onderzoeksprogramma van bestuurskunde. Het andere initiatief leidde tot het in het leven roepen van de *Erasmus Governance Design Studio*, die zich uiteindelijk ontwikkelde tot de *Erasmus Social Design Hub*. De studio en hub zijn bedoeld om het ontwerpgericht onderzoek een impuls te geven. Inmiddels begint deze werkwijze ook bij psychologie en pedagogische wetenschappen gangbaar te worden, omdat deze ontwerpmethodes het gesprek tussen disciplines aanzienlijk vergemakkelijkt vanwege de gerichtheid op cocreatie en het samenbrengen van kennis uit verschillende bronnen.

Al geruime tijd werkt Arwin van Buuren bij het doen van zijn onderzoek nauw samen met de gemeente Rotterdam. Die samenwerking resulteerde in 2019 in GovLab010, een kenniswerkplaats waarin gemeentelijke ambtenaren en universitaire wetenschappers op een ontwerpgerichte leest en in cocreatie onderzoek doen. De verscheidenheid aan onderzoeksonderwerpen is groot. Concrete resultaten zijn onder meer behaald bij het onderzoek naar het bestuursmodel, dat leidde tot de grondslag van een nieuw model van besturen dat de gemeente Rotterdam sinds enige tijd hanteert.

GovLab010 werkt sterk vraaggestuurd (op basis van concrete vragen vanuit de organisatie), maar agendeert ook zelf thema's. Recent is bijvoorbeeld begonnen met een onderzoek naar organisatietrauma's. De onderzoekers merkten dat delen van

de organisatie – zeker als er na een fout of misstap hard was ingegrepen – tamelijk verlamd leken te zijn, risicomijdend of zelfs ronduit angstig. Door onderzoek te doen naar de aanwezigheid van trauma's willen de onderzoekers ontdekken of er ook behandelingen te bedenken zijn om de organisatie te helpen. Maar ook onderwerpen als ambtelijk vakmanschap en het vermogen om te kunnen anticiperen op de toekomst zijn onderzoeksthema's. Uitgangspunt is dat de gemeente en de universiteit er beide geld in stoppen en een gezamenlijke agenda hanteren, waarbij ze op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid intensief samenwerken.

Niet alleen in Rotterdam is Arwin van Buuren actief. Met de *Erasmus Social Design Hub* werkt een team onderzoekers aan een opdracht in de gemeente Den Haag, die kampt met de aanpak van afval op straat. Ook hierin staat een oplossingsgerichte ontwerpaanpak voorop. Met de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk werkt de hub aan een project om na te gaan hoe mensen omgaan met verduurzaming. Een van de resultaten van dit onderzoek is de aanleg van een voedseltuin als interventie, die aanjager kan zijn om bewuster met voedsel om te gaan. De maatschappelijke impact van een dergelijk onderzoek kan daardoor aanzienlijk zijn.

Arwin van Buuren had vroeger weleens het idee dat hij tegen de stroom in roeide, maar tegenwoordig heeft hij met zijn op impact gerichte onderzoek de wind comfotabel in de rug. Niet voor niets werd hij in het voorjaar van 2024 benoemd tot strategisch decaan op het gebied van impact en engagement, zodat hij nu voor de EUR als geheel deze thema's nog beter op de kaart kan zetten.

Gebaseerd op een gesprek met prof. dr. Arwin van Buuren, 10 april 2024.

3

Onderwijs in beweging

4

Onderwijs in beweging

Het streven naar groei en internationalisering had vergaande gevolgen voor het onderwijs, zowel in het curriculum als in de organisatie. Het leverde samenwerkingsvormen en innovaties op die een positieve uitwerking hadden op de ontwikkeling van ESSB, maar tegelijkertijd ook een werkdruk die nauwelijks of slechts met uiterste inspanningen bij te benen was, waardoor nieuwe herzieningen noodzakelijk waren.

Internationalisering en groei

Twee doelstellingen waren vanaf 2013 leidend bij de ontwikkelingen in het onderwijs aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen. Het was het jaar waarin een dreigend financieel tekort noopte tot reorganisatie van de faculteit. Internationalisering was een van die doelstellingen. Dit doel hing direct samen met de andere doelstelling: groei. De faculteit kon alleen maar groeien door het aantal studenten uit het buitenland flink op te voeren. Daaruit vloeide direct voort dat de werkdruk op het onderwijzend en ondersteunend personeel toenam, maar dit nadeel werd voorlopig voor lief genomen. Wie niet meegroeide, bleef achter en liep vanwege de universitaire financieringssysteem de levensgrote kans financieel achter het net te vissen.

Het aantrekken van buitenlandse studenten is voor de universiteiten in het land een aanlokkelijk verdienmodel. Hoe meer studenten, des te meer geld de universiteit krijgt van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Gelijkblijvende studentenaantallen impliceren minder inkomsten indien andere universiteiten groeien. De trend die bij alle universiteiten dominant werd, de internationalisering, was daarmee de grote aanjager van de schaalvergroting. Dat speelde ook mee bij de eerste reorganisatiemaatregelen binnen de FSW onder het decanaat van Henk van der Molen. Er werd onmiddellijk ingezien dat de faculteit mee moest doen met de landelijke trend en zoveel mogelijk studenten uit het buitenland naar Rotterdam moest zien te krijgen. Dat was de reden dat razendsnel een internationale bachelorvariant van de populaire

opleiding Psychologie in het leven werd geroepen, die al in het studiejaar 2014-2015 kon beginnen.

De kunst was om als faculteit de marktwaarde verder te vergroten door andere groepen studenten aan te trekken, vooral die uit het buitenland. Zo werden steeds meer op internationale leest geschoeide programma's geïntroduceerd. Bij sommige daarvan werkten verschillende disciplines nauw met elkaar samen, zoals onder meer bij de nieuwe internationale bachelorstudie Management of International Social Challenges (MISOC).

Uiteraard was verbetering van de financiële situatie niet het enige doel van de internationalisering. Internationalisering werd ook gezien als een belangrijke mogelijkheid het onderwijs te verrijken door het bereiken van meer diversiteit in de collegezalen. Bovendien maakte Engelstalig onderwijs het ook mogelijk om internationale docenten aan te trekken, waardoor de wetenschappelijke positie van Nederlandse universiteiten in het algemeen en ook ESSB is versterkt.

In de nieuwe strategie van de faculteit 'Meeting the future society', ingezet tijdens het decanaat van Victor Bekkers, ontstonden meerdere opleidingen waarin samenwerking over de grenzen van disciplines heen centraal stond. Zoals het masterprogramma Organisational Dynamics in the Digital Society (ODDS), waarin psychologie, sociologie en bestuurskunde met elkaar samenwerkten. Dat zulke nieuwe studierichtingen ontstonden, had verschillende oorzaken. In de eerste plaats pasten ze bij het doel van de strategie om meer interne samenwerking te bereiken.

Daarnaast waren ze inhoudelijk sterk en in staat veel studenten te trekken. Anderzijds konden het studies zijn die nog ontbraken in het onderwijsprogramma van de faculteit en die zij graag wilde toevoegen aan haar portefeuille. En in de laatste plaats was er de wens het masteraanbod te versterken.

Onderwijs onder druk

De keerzijde van de talrijke programma's die het gevolg zijn van internationalisering en de behoefte aan groei was de al aangestipte verhoging van de werkdruk op het onderwijzend en ondersteunend personeel. Bij de opleiding Psychologie leidde die toegenomen werkdruk tijdens het studiejaar 2019-2020 tot het opnieuw invoeren van een numerus fixus van 600 studenten, omdat de betrokken docenten en de ondersteunende staf een aantal van 1.000 studenten niet aankonden. Daar kwam nog bij dat het probleemgestuurd onderwijs juist kleinschalig werd toegepast, dus in groepen van ongeveer twaalf studenten. Daarvoor waren dan erg veel docenten en tutoeren nodig. Degenen die zulke kleine groepen lesgaven waren, om kosten te besparen, veelal tutoeren, die beperkte onderwijstaken hadden en slechts op tijdelijke contracten waren aangesteld. Het aantal tutoeren werd steeds groter en hun aansturing steeds lastiger. De tutoerenhandleiding werd weliswaar steeds verder uitgebreid, maar dat had als gevolg dat ook de afstand tussen hen en de studenten steeds groter werd.

Het onderwijssysteem kwam verder onder druk te staan doordat een groot deel van het werk van docenten bestond uit het begeleiden van de masterscripties die de studenten vervaardigen. De tutoeren mochten dat niet doen aangezien

zij daarvoor niet de juiste kwalificaties hadden. Tutores hadden 'slechts' een masteropleiding afgerond. Er ontstond een grote behoefte aan scriptiebegeleiders, die gepromoveerde medewerkers moesten zijn. Bij gebrek daaraan moesten deze begeleiders vaak extern worden ingehuurd.

De grote markt die inmiddels was ontstaan in het aanleveren van samenvattingen van de leerstof bleek evenmin bevorderlijk voor het probleemgestuurd onderwijs dat kenmerkend was voor de ESSB. De laatste jaren groeide deze markt alleen maar verder. Waar twintig jaar geleden nog een enkele samenvatting van een te bestuderen boek was te krijgen, zijn dat er nu vele: talrijke bedrijven bieden tegen betaling samenvattingen aan, waarvan studenten gretig gebruikmaken. Ook de sociale media spelen hierin een rol. In WhatsApp-groepen, waarvan veel studenten deel uitmaken, circuleerden de meeste opgaven en vraagstukken uit het onderwijsmateriaal en hoe ze op te lossen, waardoor de uitkomst van deze vorm van probleemgestuurd onderwijs weinig verrassends meer had te bieden: het was voor de studenten een trucje geworden waarmee zij, gewapend met de samenvattingen, de opgaven te lijf konden gaan.

De problemen die zich voordeden, leidden tot een herziening van het bacheloronderwijs die in het studiejaar 2022-2023 begon (en bij psychologie een jaar later). Met deze herziening waren drie doelen gemoeid. Namelijk het aantrekkelijker maken van het onderwijs voor staf en studenten door meer variatie in de onderwijsvormen aan te brengen; het verminderen van de werkdruk voor de staf (met als neveneffect een

verkorting van het academisch jaar); en als derde punt het tot stand brengen van efficiënter, en daarmee goedkoper onderwijs.

De leidende gedachte bij deze herziening was om het onderwijs minder afhankelijk van de tutores te maken, waardoor er ook meer ruimte ontstond om vast gepromoveerd wetenschappelijk personeel aan te nemen. Juist dat personeel was in staat masterscripties te begeleiden om daar de werkdruk te verlagen. De belangrijkste maatregelen van de herziening waren het creëren van grotere onderwijsgroepen, het terugbrengen van acht blokken (van vijf weken) naar vier (van negen weken) en het geven van meer vakken naast elkaar (met uitzondering van psychologie).

Het leidde ertoe dat het probleemgestuurd onderwijs door velen, met uitzondering van de opleiding Psychologie, als 'sleets' werd ervaren en niet meer goed aansluiting vond bij een nieuwe generatie studenten. Dat zorgde op zijn beurt weer voor verschillende onderwijsvernieuwingen en -verbeteringen. Ook was het streven de groeiende afstand tussen enerzijds de docenten en tutores en anderzijds de studenten te verkleinen, onder meer door het onderwijs minder 'tutorintensief' te maken. Bij pedagogische wetenschappen zijn zelfs alle tutores verdwenen en is alleen wetenschappelijk personeel in dienst. Alleen bij psychologie wordt het pgo nog steeds op een betrekkelijk traditionele leest gehanteerd, al zijn ook daar de groepen groter geworden. Met het in 2019 opgerichte *Learning and Innovation*-team wordt nog steeds gekeken hoe het bekritiseerde pgo-model verder is te verbeteren. De vernieuwingen en verbeteringen zijn tevens onderwerp van een grondige evaluatie.

Bestemming van HOKA-gelden

Tot 2015 was het gebruikelijk dat studenten studiefinanciering kregen voor de duur van de nominale studieduur. In dat jaar werd deze basisbeurs evenwel afgeschaft. Voorwaarde was dat het geld dat de overheid aan de niet-verstreekte beurzen overhield, zou worden geïnvesteerd in verbetering van het hoger onderwijs aan de universiteiten, volgens de Hoger Onderwijs Kwaliteitsafspraken. De te investeren bedragen kregen daarom de naam HOKA-geld. Om voor dit geld in aanmerking te komen konden de universiteiten niet onmiddellijk hun hand ophouden bij het ministerie van OCW. Er moest per faculteit een plan worden gemaakt waaraan het geld zou worden besteed. Vervolgens werden deze plannen een voor een beoordeeld door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) in een *audit*.

ESSB ging in 2018 aan de slag om een plan te maken om in aanmerking te komen voor het geld. Dat werd na een geslaagde *audit* in 2019 toegekend. Met het geld kon bijvoorbeeld het aantal tutores verder worden uitgebreid volgens het plan *Tutoring 2.0*. Hun werd de kans geboden in het derde en vierde jaar van hun aanstelling een basiskwalificatie onderwijs te behalen.

Een belangrijk deel van het HOKA-geld kwam ten goede aan het aanstellen van een aantal onderwijskundigen die gezamenlijk het nieuwe *Learning and Innovation*-team vormden. De instelling van dit team kwam als geroepen, omdat het onmiddellijk van grote waarde bleek toen in 2020 de corona-pandemie om zich heen greep. Vooral in die periode konden zij meteen aan de slag om als onderwijskundigen veranderingen

aan te brengen en door te voeren in het curriculum en de examinering. Dit alles had als doel de kwaliteit van het onderwijs verder te verbeteren, ondanks de lastige omstandigheden. Een webteam, onderdeel van het *Learning and Innovation*-team, hielp mee om op heel korte termijn de collegestof digitaal te kunnen tentamineren. Het team speelde een essentiële rol bij het in goede banen leiden van de collegestof en het digitaliseren van de tentamens toen daaraan tijdens de pandemie grote behoefte was. Het was bovendien belangrijk in het streven het onderwijs aan de faculteit aantrekkelijker te maken.

Gevolgen van corona

In maart 2020 kreeg de gehele wereld opeens te maken met een uitbraak van het coronavirus, ook wel aangeduid als COVID-19. Nadat eind februari 2020 de eerste besmetting in Nederland was vastgesteld, greep deze pandemie snel om zich heen en legde ze het openbare leven plat. Wat nog begon met het elkaar geen hand meer geven en een afstand van anderhalve meter tot elkaar in acht nemen, eindigde in complete *lock-downs*, waarin mensen elkaar niet meer mochten bezoeken. Dat betekende eveneens dat al het onderwijs, van school tot en met universiteit, opeens niet meer mogelijk was. Medewerkers mochten slechts in zeer beperkte mate en liever helemaal niet meer op de universiteit komen.

Een van de kenmerken van de uitbraak was dat deze de samenleving compleet overviel. In allerijl moesten maatregelen worden getroffen om die onmiddellijk toe te passen, zonder ze ook maar een moment te kunnen uitproberen. De pandemie ontwikkelde zich binnen enkele weken tot een maatschappelijke crisis, die

iedereen aanging en zich in het naoorlogse Nederland nog nooit op deze schaal had voorgedaan. Complicerende factor was dat het virus na verloop van tijd veranderde, terwijl het door alle lagen van de bevolking heen raasde.

Voor de faculteit hield de uitbraak van de pandemie in dat er van het ene op het andere moment onderwijs op afstand moest worden gegeven. Dat bracht een grote schok teweeg, omdat deze digitale vorm van onderwijs meteen in de praktijk moest worden gebracht, terwijl de meesten hiermee nauwelijks ervaring hadden opgedaan. De rol die het *Learning and Innovation*-team hierbij speelde, was van cruciaal belang voor de voortgang van het onderwijs. Voor het faculteitsbestuur, het personeel en de studenten brak een tijd aan die twee jaar lang een zware wissel trok op alle betrokkenen, mede omdat zij gedurende die tijd hun studie- en werkplek niet mochten bezoeken.

De pandemie leidde tot ingrijpende veranderingen, zoals onlineonderwijs en de digitalisering van de tentamens. De tentamens werden voor de uitbraak altijd op locatie op de campus gehouden. In een zaal gingen de studenten met pen en papier aan de slag om de hun voorgelegde vragen te beantwoorden. Die mogelijkheid was tijdens corona uitgesloten. Daarom werden onvermijdelijk ook de tentamens *online* afgelegd.

Het digitaal afnemen van tentamens op afstand bleek geen sinecure. De studenten zaten voor hun scherm een tentamen te doen, terwijl een telefoontoestel daarvan opnames maakte om eventuele fraude tegen te gaan. Dit surveilleren

op afstand, ook wel *online proctoring* genoemd, leidde tot discussies over de privacy. Wat was er bijvoorbeeld in de studentenkamers te zien, waar degenen die toezicht hielden eigenlijk niets mee te maken hadden? Het waren ingewikkelde vragen. Alles schakelde over op digitaal, niet alleen de tentamens: werkcolleges met tutores werden gedigitaliseerd, hoorcolleges gingen digitaal. Op de campus was vrijwel niemand meer te bekennen.

Nadat de pandemie was uitgewoed, iedereen weer normaal zijn werk kon doen en studenten weer in de collegebanken plaats hadden genomen, tekende zich de vraag af hoe het onderwijs in het vervolg moest worden ingericht. Want hoewel de situatie na twee jaar weer was genormaliseerd, gold dat niet voor het onderwijs, waar studenten tijdens de pandemie hadden geproefd van het voordeel van digitale opnames van colleges. Het droeg eraan bij dat er op onderwijsgebied meer werd geëxperimenteerd met het al of niet digitaliseren van colleges en met het onderzoeken hoe de lesstof interactiever was te maken, met meer participatie van de studenten. Ook werd er aanzienlijk meer gebruikgemaakt van nieuwe methoden, zoals het *streamen* van onderwijsmateriaal en van het gebruik van vooraf opgenomen filmpjes waarin uitleg werd gegeven.

Ook het digitaal afnemen van tentamens is na de pandemie gebleven. Weliswaar niet meer in de studentenkamers, zoals tijdens corona, maar op de campus. De universiteit bezit zo'n 1.200 laptopcomputers met als besturingssysteem Google Chrome OS, zogenoemde chromebooks, waarvan studenten tijdens tentamens gebruikmaken.

Voor de docenten heeft dat als voordeel dat ze niet meer een stapel papier aangeleverd krijgen die zij moeten nakijken, maar dat ze de tentamens in het scherm van hun eigen computer te zien krijgen. Na wat aanloopproblemen zien de meeste docenten de digitalisering van de tentamens als een verbetering.

Nominaal = Normaal op de helling?

In juni 2011 stemde de Faculteitsraad in om mee te doen aan de proef bij alle vier de bacheloropleidingen voor het behalen van zestig studiepunten in het eerste jaar, onder de noemer 'Nominaal = Normaal' (N=N). Vanaf het eerstvolgende academisch jaar 2011-2012 werd het nieuwe Bindend Studie Advies (BSA) ingevoerd en vormden de zestig studiepunten de regel om studenten tot het tweede jaar toe te laten. Het studiejaar werd ingedeeld in acht onderwijsblokken, die met tentamens en opdrachten werden afgesloten waarmee het vereiste aantal punten kon worden behaald. Op die manier moest er een snellere en betere doorstroom naar het tweede jaar worden gerealiseerd.

Bij N=N was compensatie mogelijk: wie twee onvoldoendes haalde bij tentamens, kon dat compenseren met de hogere cijfers die bij tentamens voor andere blokken waren behaald. Het gemiddelde cijfer moest een 6,0 zijn. De eerste resultaten waren al meteen bemoedigend: de percentages studenten die bij de vier studierichtingen in één jaar zestig studiepunten vergaarden schoten omhoog. De conclusie luidde dan ook dat N=N precies deed waarvoor het was bedoeld.

De afgelopen jaren zien we dat steeds meer universitaire zekerheden ter discussie staan, hetgeen ook gevolgen heeft voor de faculteit. Een daarvan was het voornemen van minister Dijkgraaf van Onderwijs om de norm binnen het zogenoemde bindend studieadvies te verlagen. Als reden om dit te doen noemde de minister het welzijn van de studenten. De norm (die per universiteit verschilt van 45 tot 60 studiepunten) legt zo'n druk op de student, dat die in een voortdurende spanning verkeert om de punten te vergaren, wat zijn of haar gezondheid over het algemeen niet ten goede komt. Het is de vraag of dit standpunt ook door een nieuw kabinet zal worden opgevolgd. Hoe dan ook overweegt de Erasmus Universiteit de norm van zestig studiepunten naar beneden bij te stellen, en wel tot dertig studiepunten.

Met de eventuele verandering van het BSA zal misschien ook het principe van 'Nominaal = Normaal' op de helling moeten en waarschijnlijk in de nabije toekomst niet meer toe te passen zijn. Bij psychologie werd bovendien in het verleden gebruikgemaakt van eenzelfde regeling voor latere jaren, het zogenoemde jaarklassenstelsel, dat vereiste dat ook in het tweede studiejaar een vastgesteld aantal studiepunten werd behaald. De hierbij behorende compensatieregeling kwam ter discussie te staan. Wie in twee jaren voor dezelfde vakken (bijvoorbeeld statistiek) onvoldoendes had gehaald, kon die twee jaar achter elkaar met voldoende van andere vakken compenseren. Dat betekende dat sommige studenten die voor hetzelfde vak twee keer een onvoldoende hadden gehaald, toch tot het volgende jaar werden toegelaten, terwijl hun kennis van dat vak duidelijk tekortschoot.

De visitatiecommissie Psychologie was het met die gang van zaken niet eens en adviseerde deze regeling te veranderen. De faculteit kon weinig anders dan dit dringende advies opvolgen.

Duurt het academisch jaar te lang?

Een ander aspect van de universiteitswereld dat onder druk staat, is de lengte van het academisch jaar. Dat is nergens zo lang als in Nederland, en vergeleken met andere universiteiten is het academisch jaar aan de Erasmus Universiteit en zeker ook de ESSB uitzonderlijk lang. Met acht blokken van vijf weken, lange tijd de norm bij de faculteit, komt het academisch jaar aan de EUR, beginnend in het begin van september, al op veertig weken. Voeg daarbij de periode waarin studenten herkansingen voor tentamens kunnen maken en het totaal bereikt al snel de 45 weken. Het EUC wijkt hier overigens van af. Hier wordt het collegejaar in juni afgerond. Het EUC sluit hiermee enigszins aan op universiteiten in veel andere landen in Europa die pas in oktober beginnen en in mei klaar zijn.

Het lange studiejaar zorgt voor te weinig rustmomenten bij de studenten en bij het universiteitspersoneel. Dat betekende onder meer dat internationale studenten op belangrijke momenten niet terug naar huis konden. Minister van Onderwijs Van Engelshoven, werkzaam tijdens het derde kabinet Rutte, wilde daarom met universiteiten in gesprek om het academisch jaar anders en liefst slimmer in te delen. Minister Dijkgraaf, Van Engelshovens opvolger in het vierde kabinet Rutte, nam zich voor met dat voornemen aan de slag te gaan en met de universiteiten een proef te nemen met zo'n andere

Een leven lang leren: ESSB Academy

Een van de wensen die bij de universiteit leven, is ook onderwijs te bieden aan mensen die niet direct van school komen, maar op latere leeftijd hun kennis willen bijspijkeren of nog aan een nieuwe studie willen beginnen. Dit idee van een leven lang leren, *life long learning*, heeft te maken met het idee dat de universiteit ook een instelling wil zijn die voor de maatschappij een grotere waarde heeft dan alleen maar te bestaan voor een specifieke groep studenten, een groep die doorgaans vooral bestaat uit mensen van jonge leeftijd. Met het aanbieden van onderwijs voor alle leeftijdscategorieën vergroot de universiteit haar waarde in de samenleving aanzienlijk, terwijl op die manier waarschijnlijk de vermindering van de internationalisering enigszins is op te vangen: instroom van alle leeftijden vergroot het aantal studenten. Ook is het voornemen de alumni van de ESSB hierbij te betrekken, onder andere om hiermee ook de verbinding met de alumni te versterken.

Met de ESSB Academy, ook onderdeel van het eerste strategische plan van Victor Bekkers, richt de faculteit zich al met het aanbieden van maatschappelijk actuele cursussen van korte duur op hoogopgeleide professionals in het publieke domein die verlegen zitten om een wetenschappelijke steun in de rug. De ESSB Academy biedt leergangen buiten de reguliere en gebruikelijke stromen van gangbare vormen van onderwijs. De bedoeling is om wetenschappelijke inzichten zodanig aan de praktijk van alledag te koppelen, dat voor de cursisten werkbare oplossingen in zicht komen, waarmee zij in hun eigen situatie verder kunnen werken. Ook de ESSB Academy prijst zichzelf aan als een leerinstituut dat midden in de Rotterdamse samenleving staat, die zich voordoet als een levend laboratorium.

De cursussen die de ESSB Academy aanbiedt, kenmerken zich door een grote verscheidenheid aan onderwerpen. De cursus 'Regie in netwerken en ketens' richt zich op het effectief en uiteindelijk succesvol samenwerken in netwerkketens. Met de cursus 'Nudging: sturen op gedrag' kunnen de belangstellenden leren hoe het menselijke gedrag werkt en hoe dat is te beïnvloeden door gebruik te maken van *nudging*, een gedragspsychologische techniek waarmee mensen er vrijwel onmerkbaar toe worden aangezet hun gedrag te veranderen. Het aantal cursussen van de ESSB Academy zou nog verder moeten groeien, evenals het aantal cursisten, om volledig kostendekkend te kunnen opereren.

indeling. Doel was om de werkdruk te verlagen, zodat wetenschappers meer tijd overhouden om onder meer aan hun wetenschappelijke werk te kunnen toekomen. Hoewel nog niets zeker is over het doorgaan van zo'n proef, is wel duidelijk dat de lengte van het academisch jaar als discussiepunt niet snel van de agenda zal verdwijnen. Dat geldt ook voor de EUR, die zelf ook ideeën heeft ontwikkeld hoe een eventuele verkorting van het academisch jaar concreet vorm te geven.

In elk geval beijverde onderwijsdecaan Bram Steijn zich ervoor om bij de meest recente onderwijsherziening die in het studiejaar 2022-2023 inging, het aantal rustmomenten te verhogen. Rond de jaarwisseling is er inmiddels een rustpauze van drie weken. Het aantal van acht blokken waarin het studiejaar is opgedeeld, is teruggebracht naar vier blokken van negen weken. De blokken zijn langer geworden. Bij de bacheloropleidingen van pedagogische wetenschappen, sociologie en bestuurskunde is daarbij afgestapt van het principe dat er slechts één vak gelijktijdig wordt gedoceerd. Bij psychologie geldt dit principe anno 2024 nog wel. De facto is het academisch jaar aan de ESSB dus met een aantal weken verkort – zij het dat dit in de masterfase vanwege het schrijven van een scriptie nog niet helemaal is gelukt. Ook daar wordt bezien in hoeverre verkorting mogelijk is.

Rem op internationalisering

De huidige tendens is om de groei van de universiteit enigszins te beperken omdat die het maximum van haar kunnen lijkt te hebben bereikt. Ook gaan in de Tweede Kamer stemmen op om de internationalisering, de grote aanjager van het groeimodel, terug te draaien. Hierop heeft

minister van Onderwijs Dijkgraaf een wetsvoorstel ingediend dat ervoor zorgt dat het aantal Engelstalige bachelorvakken tot een derde van het aanbod gereduceerd wordt.

Terwijl internationalisering jarenlang de toverformule was om een groeiend aantal studenten van soms ver over de grenzen te verleiden in ons land een universitaire studie te beginnen, is het taalbeleid nu juist een middel geworden om de verdere internationalisering van het wetenschappelijk onderwijs af te remmen. Wanneer het aantal internationale studenten zal afnemen heeft dat hoe dan ook consequenties. Op facultair niveau zal er sprake zijn van minder budget en van het noodzakelijkerwijs terugdringen van de *international class room*. Bovendien zal de aantrekkingskracht van de EUR voor een internationale staf afnemen, wat ook gevolgen heeft voor het aanzien van de stad Rotterdam.

Vormen van samenwerking in het onderwijs

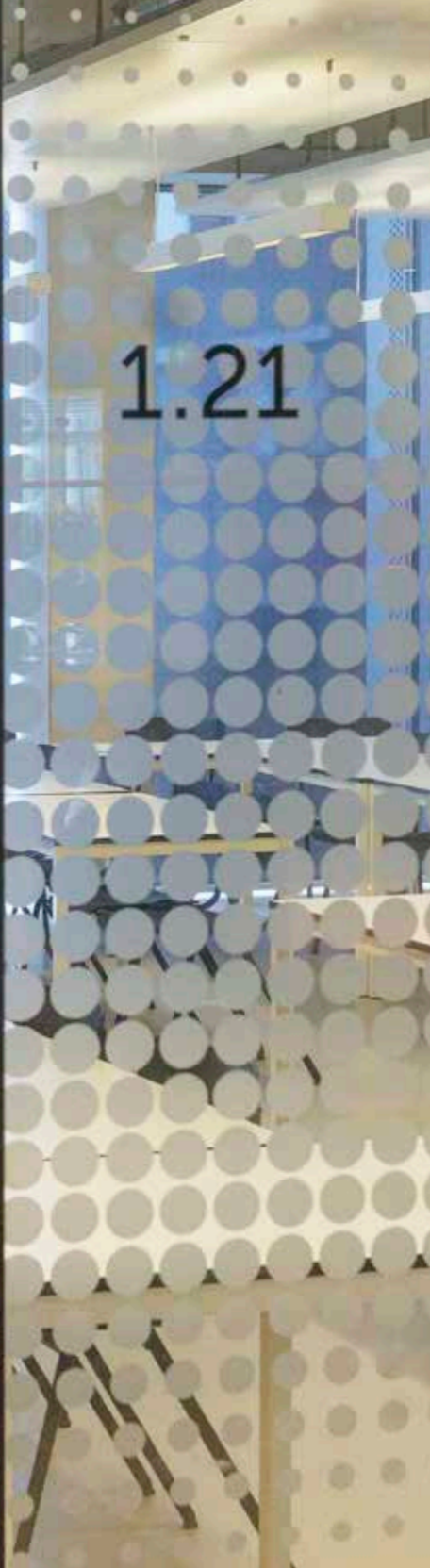
Nadat in 2022 de accreditatie toegekend is aan de Educatieve Master Primair Onderwijs (EMPO) is de opleiding in 2022/2023 onder leiding van ESSB-hoogleraar Sabine Severiens van start gegaan. EMPO leidt leraren op voor het basisonderwijs in een grootstedelijke context met pedagogiek als basis. Met hun wetenschappelijke vooropleiding, kennis en vaardigheden leveren universitair opgeleide leraren een belangrijke bijdrage aan het basisonderwijs en de diversiteit in schoolteams. Zij zijn daarmee in staat om inzichten uit onderzoek te vertalen naar het basisonderwijs. EMPO is een tweejarige voltijdsopleiding die bachelorstudenten sociale wetenschappen op universitair masterniveau opleidt tot academische leraar basisonderwijs. Met de EMPO behalen studenten een master of science-grad inclusief onderwijsbevoegdheid voor het basisonderwijs.

De EMPO is een samenwerking aangegaan met het Nederlands Instituut voor Onderwijs en Opvoedingszaken (NIVOZ). Dit instituut is betrokken geweest bij de totstandkoming, toekenning en ontwikkeling van het curriculum. De opleiding richt zich vooral op het onderwijs op Rotterdam Zuid en wil de studenten zo veel mogelijk in aanraking brengen met de grootstedelijke context waarin zij later kunnen gaan werken. Om die reden wordt een deel van de opleiding gegeven bij een vestiging van NIVOZ op Rotterdam Zuid.

Een andere partner waarmee ESSB in het onderwijs samenwerkt, is het Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS). Het IHS is in 1958 opgericht als internationale tak van het befaamde Bouwcentrum. Het had oorspronkelijk de taak om de kennis die bij de wederopbouw van het in de oorlogsjaren zwaar gebombardeerde Rotterdam was opgedaan op een internationaal niveau te verspreiden. Vooral ontwikkelingslanden moesten van deze kennis profiteren. De nadruk kwam steeds meer te liggen op het verstrekken van informatie om op zo goedkoop mogelijke wijze goede huisvesting te bieden. Het aantal cursisten nam snel toe. In 2000 verhuisde IHS naar Campus Woudestein. Het werd in 2004 een onafhankelijk instituut in de vorm van een bv onder de vleugels van de Erasmus Universiteit Holding (EUR Holding). De onderwijsaccreditatie berust bij ESSB, omdat dergelijke accreditaties niet aan bv's worden toegekend. Het is eveneens de reden dat IHS in het aangeboden studieprogramma nauw met de faculteit samenwerkt, zoals in het masterprogramma Urban Governance of Inclusive Sustainable Cities dat in samenwerking met bestuurskunde wordt gegeven. De studenten zijn vooral afkomstig uit het buitenland, en daarmee paste het IHS naadloos in het streven naar groei en internationalisering van niet alleen de universiteit, maar ook de faculteit.

1.21

2003

40 jaar FSW [†]

De Faculteit der Sociale Wetenschappen bestaat veertig jaar. De lustrumcommissie onder voorzitterschap van prof. dr. Arthur Ringeling (Bestuurskunde) organiseert diverse bijeenkomsten rondom het thema 'Dat kan niet waar zijn', waarbij verrassend sociaalwetenschappelijk onderzoek centraal staat. De nieuwe afdeling Psychologie (2001) maakt voor het eerst deel uit van het programma. Daarnaast verschijnt het boek '40 jaar FSW: de Rotterdamse formule in de praktijk', geschreven door Matthijs Dicke. Het lustrum wordt afgesloten met een feest in Hal 4.

Eredocoraat

Vanwege het lustrum kent het CvB een eredoctoraat toe aan bestuurskundige prof. dr. J.P. Olsen, Universiteit van Bergen.

2004

Start Engelstalig masterprogramma Bestuurskunde

In het kader van de internationalisering van het onderwijs start de faculteit met het Engelstalige masterprogramma International Public Management and Policy (IMP). Programmaleider is prof. dr. Walter Kickert. IMP begint als onderdeel van de masteropleiding Bestuurskunde, maar krijgt

later een eigen accreditatie en CROHOnummer toegekend en is nu een zelfstandige opleiding.

Komst Jan Rotmans, [†] oprichting DRIFT

Prof. dr. ir. Jan Rotmans wordt aangesteld als hoogleraar 'Transitiekunde' bij zowel ESSB als RSM. Hij richt het Dutch Research Institute For Transitions (DRIFT) op: eerst als een afdeling binnen ESSB, later als een bv onder de Erasmus Holding, gelieerd aan ESSB. DRIFT groeit uit tot een internationaal toonaangevend instituut voor transitievraagstukken en staat sinds 2011 onder leiding van prof. dr. Derk Loorbach.

Zweedse onderzoeksprijs

Het Karolinska Institutet, Stockholm, Zweden, kent psycholoog prof. dr. Henk Schmidt de prestigieuze International Medical Education Research Prize toe voor zijn werk op het gebied van medische expertise en probleemgestuurd onderwijs.

2005

Decanaatsoverdracht

In september volgt prof. dr. Henk Schmidt, bouwdecaan van de opleiding Psychologie, milieukundige prof. dr. Wim Hafkamp op als decaan. Voor het eerst staat een psycholoog aan het hoofd van de faculteit.

2006

Gasthoogleraarschap Tariq Ramadan

Op verzoek van de gemeente Rotterdam wordt de Zwitserse filosoof en islamoloog Tariq Ramadan gasthoogleraar 'Burgerschap en Identiteit' bij zowel ESSB als bij ESHCC. Zijn aanstelling is niet onomstreden. Tegenstanders vinden dat Ramadan met dubbele tong praat, voorstanders zagen in hem iemand die de dialoog tussen moslims en niet-moslims op gang kon brengen. Studenten dragen hem op handen. In augustus 2009 zeggen EUR en de gemeente hem ontslag aan in verband met zijn activiteiten bij de Iraanse nieuwszender Press TV.

2008

Lancering facultaire e-zine SoFa [\[↑\]](#)

Het 45-jarig bestaan van de faculteit wordt gevierd met een groot feest in de Cruiseterminal op de Wilhelminapier. Op deze avond wordt de eerste editie van het digitale, onafhankelijke faculteitsblad SoFa gelanceerd, een van de vele bladen die bij ESSB hebben bestaan. Hoofdredacteur is Mary van der Graaf, verantwoordelijk voor veel spraakmakende en kritische artikelen. SoFa bestaat zeven jaar.

Willem Schinkel in VPRO Zomergasten

Zijn boek 'Denken in een tijd van sociale hypochondrie' uit 2007 levert de 32-jarige socioloog Willem Schinkel zoveel bekendheid op dat hij door de VPRO wordt uitgenodigd voor het avondvullende interviewprogramma Zomergasten. Als jongste zomergast ooit deelt Schinkel – aan de hand van zijn favoriete tv- en filmfragmenten – zijn verhaal met presentator Bas Heijne.

Rotterdam Desk | samenwerking FSW – gemeente Rotterdam

De faculteit neemt het initiatief om samen met de gemeente Rotterdam tot een nauwere, structurele samenwerking te komen. Een facultaire regiegroep, onder leiding van prof. Han Entzinger, met daarin ook dr. Lex Cachet (vice-decaan), prof. dr. Sabine Severiens (directeur Risbo) en Marjolein Kooistra (coördinator leerstoel Burgerschap en Identiteit), geeft samen met gemeentelijke beleidsambtenaren vorm aan de samenwerking. De vele sociale vraagstukken waarmee de stad wordt geconfronteerd staan hierbij centraal. De eerste resultaten komen tot uitdrukking in onder meer de Rotterdam Desk, een openbare database gevuld met FSW-onderzoek over Rotterdam, en in de inrichting van denktanks waarbij wetenschappers en beleidsambtenaren gezamenlijk spreken over actuele, grootstedelijke onderwerpen en vraagstukken. Dit facultaire initiatief

is later een van de belangrijkste bouwstenen voor het samenwerking tussen de Erasmus Universiteit Rotterdam en gemeente Rotterdam dat in december 2010 wordt gesloten.

2009

25 jaar Bestuurskunde [\[↑\]](#)

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de vakgroep Bestuurskunde wordt een bundel uitgegeven waarin 'getuigen' verhalen over Bestuurskunde Rotterdam. Uit een eveneens voor de gelegenheid gehouden, grootschalig onderzoek onder alumni blijkt dat hun keuze voor bestuurskunde in Rotterdam vooral op inhoudelijke gronden is gemotiveerd.

Decanaatsoverdracht | Rectorsbenoeming

Per 1 september 2009 wordt psycholoog prof. dr. Henk van der Molen decaan. Hij is de opvolger van prof. dr. Henk Schmidt, die vervolgens bij de opening Academisch Jaar 2009-2010 als rector magnificus van de Erasmus Universiteit Rotterdam wordt geïnstalleerd.

2010

Eredoctoraat psychologie

Prof. dr. Geoff Norman, McMaster University, krijgt een eredoctoraat toegekend voor zijn baanbrekende onderzoek naar 'leren' dat aan de basis ligt van probleem gestuurd onderwijs

(pgo) dat met de komst van de opleiding Psychologie in de faculteit werd geïntroduceerd.

2011

Start Kenniswerkplaatsen [\[↑\]](#)

Onder de noemer Rotterdams Talent start prof. Sabine Severiens de eerste Kenniswerkplaats. In een Kenniswerkplaats (KWP) – onderdeel van de samenwerkingsovereenkomst tussen de EUR en de gemeente Rotterdam – komen wetenschappers en gemeentebambtenaren bij elkaar om belangrijke kennisvragen van de gemeente te behandelen. ESSB is van begin af aan een drijvende kracht. Na de KWP Rotterdams Talent van Severiens, waarin het Rotterdamse onderwijs centraal staat, volgen er nog vele, zoals de KWP's Leefbare Wijken (prof. Godfried Engbersen), Stedelijke Arbeidsmarkt (prof. Menno Fenger) en Urban Big Data (prof. Liesbet van Zoonen). In 2020 volgde GovLab010 (prof. Arwin van Buuren) waarin wordt samengewerkt aan expertise- en kennisuitwisseling over nieuwe vormen van sturing in organisatieverandering in de gemeentelijke organisatie. Tien jaar na de start worden de KWP's positief geëvalueerd. De KWP's zijn een beproefde vorm van het maken van maatschappelijke impact: dankzij de opbouw van de kennisinfrastructuur kunnen veel kennisvragen van de gemeente sneller worden beantwoord.

Start opleiding Pedagogische Wetenschappen

Onder leiding van bouwdecaan prof. dr. Adriaan Hofman gaat in september de nieuwe opleiding Pedagogische Wetenschappen (PW) van start. Anders dan bij pedagogiek-opleidingen ligt in Rotterdam de focus op de ontwikkeling van kinderen en hun onderwijs in grootstedelijke omgevingen. De opleiding kan rekenen op de steun en sympathie van burgemeester Aboutaleb: 'Voor een stad als Rotterdam met een ingewikkelde sociaal-economische en etnisch-culturele setting is het van groot belang dat deze opleiding van de grond komt.'

Nominaal = Normaal (N=N) [\[↑\]](#)

De ESSB start als eerste faculteit met een pilot Nominaal = Normaal (N=N). N=N, bedacht door rector Henk Schmidt, houdt onder meer in dat studenten in hun eerste jaar al hun studiepunten moeten halen, minder herkansingsmogelijkheden hebben en minder onvoldoendes kunnen compenseren. Het doel van N=N is om de doorstroom van studenten te verbeteren. Alle vier de opleidingen, ook de pas gestarte opleiding Pedagogische Wetenschappen, doen mee. In 2012 wordt de pilot positief geëvalueerd en feestelijk gevierd met alle eerstejaars die het jaar in één keer hadden gehaald.

2012

Start Erasmus Graduate School of Social Sciences and the Humanities

Bij de start van de Graduate School in september ondertekenen vier decanen, onder toezicht van prof. dr. Victor Bekkers als kwartiermakende decaan van de Graduate School, een overeenkomst met als doel om samen op te trekken voor een verdere professionalisering van het promotietraject en voor de versterking van de internationale oriëntatie van de EUR. [\[↑\]](#) Behalve FSW sluiten hier ook bij aan: Faculteit der Wijsbegeerte, Erasmus School of History, Culture and Communication en International Institute of Social Studies. Later volgen ook Erasmus School of Health Policy and Management en IHS. Vanaf 2014 werkt prof. dr. Liesbet van Zoonen als dean aan de uitbouw van de Graduate School. In 2022 neemt prof. dr. Esther Rozendaal deze functie over.

European Research Council Advanced Grant

Prof. dr. Pearl Dykstra haalt als eerste Campus Woudestein-wetenschapper een European Research Council Advanced Grant binnen.

⤴ *Eerbetoon aan grondlegger faculteit*

Het Departement Bestuurskunde en Sociologie stelt, in samenwerking met KNAW-NIAS, de prof. dr. Jacques van Doorn wisselleerstoel en Van Doorn Fellowship in. Het is een eerbetoon aan de grondlegger van de opleiding Sociologie en daarmee van de faculteit. De wisselleerstoel duurt vijf maanden en eindigt met het geven van de Van Doorn Lezing. Leerstoelhouders: prof. dr. mr. Mark Bovens (2012), prof. dr. mr. Kees Schuyt (2013), prof. dr. Evelyn Ruppert (2018), prof. dr. Bea Cantillon (2021) en prof. dr. Jan Rath (2022).

2013

Viering 50-jarig bestaan ⤴ *& eredoctoraat sociologie*

Een meer dan geslaagd onderdeel van het lustrumprogramma, tot stand gekomen onder voorzitterschap van dr. Lex Cachet, vormen de zogenoemde stadsgesprekken. Deze gesprekken worden op locatie gevoerd met professionals en bewoners en gaan over onderwerpen die aansluiten bij belangrijke vraagstukken in de stad. Het lustrum wordt afgesloten met een groot feest in het splinternieuwe Erasmus Paviljoen, waar FSW-medewerkers met een eigen band optreden en waar het lustrumboek 'Sprakmakend en Vernieuwend' van Mary van der Graaf wordt gepresenteerd.

Eredoctoraat sociologie

In verband met het honderdjarig bestaan van de EUR mag iedere faculteit een eredoctor voordragen. De eveneensjarige sociologie-opleiding mag de facultaire eredoctor aanleveren. Dat wordt prof. dr. Craig Calhoun, hoogleraar aan de London School of Economics, vanwege zijn inzet voor de vormgeving van een 'civic university'. Bij zijn benoeming houdt hij een vlammend pleidooi voor een publieke rol van de universiteit in de samenleving.

Aankondiging voornemen tot reorganisatie

De feestelijke sfeer rondom het vijftigjarig bestaan wordt gedrukt wanneer in december blijkt dat mede als gevolg van teruglopende studentenaantallen flinke tekorten op de begroting zijn ontstaan. Decaan prof. dr. Henk van der Molen kondigt aan dat een reorganisatie onontkoombaar is, waarbij een vermindering van de vaste formatie noodzakelijk is. Uiteindelijk duurt het tot en met 1 juli 2015 totdat de reorganisatie ook daadwerkelijk zijn beslag krijgt.

2014

Verhuizing naar T-gebouw

Per 1 januari is de verhuizing van de faculteit naar het T-gebouw (nu Mandeville-gebouw) een feit. Hiermee gaat een grote wens in vervulling, aangezien nu alle afdelingen bij elkaar

gehuisvest zijn. De vakgroepen Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, Risbo, en het Erasmus Behavioural Lab waren er al gevestigd (op de verdiepingen 11-13), en nu voegen ook bestuurskunde, sociologie en DRIFT zich bij hen (op de verdiepingen 15-17). Geheel zonder slag of stoot verloopt de verhuizing niet. Een groot deel van de wetenschappers van Bestuurskunde en Sociologie zijn ontevreden over de kleinere werkplekken en dito boekenkasten en het gebrek aan eigen kamers. [↑] Op basis van een petitie van de opstandige wetenschappers voert directeur Mariette de Jong enkele aanpassingen door, waarna de verhuizing uiteindelijk zonder morren plaatsvindt.

IMISCOE coördinatie bij FSW gevestigd

In aanwezigheid van rector prof. dr. Huib Pols en wethouder van Onderwijs Korrie Louwes wordt op 1 april de coördinatie van het International Migration Research Network (IMISCOE) overgedragen aan de EUR. IMISCOE – het grootste interdisciplinaire netwerk van wetenschappers op het gebied van migratie – komt onder de dagelijkse leiding te staan van FSW. Prof. dr. Maurice Crul wordt directeur, dr. Peter Scholten adjunct-directeur en Cees Jochemsen, Warda Belabas en Karin Milovanovic worden de nieuwe network officers.

Erasmus University College (EUC) bij de faculteit

In juni wordt het Erasmus University College (EUC) onderdeel van FSW. Het EUC, dat een jaar eerder begon, viel aanvankelijk onder het CvB, maar kwam nu onder verantwoordelijkheid van de faculteit: eerst bestuurlijk en organisatorisch en vanaf 2015 ook financieel. Het EUC is een brede, kleinschalige, intensieve, internationale bacheloropleiding met een breed scala aan wetenschapsgebieden. Eerstejaarsstudenten wonen bij elkaar om op deze manier een internationale gemeenschap op te bouwen. Het college is gehuisvest in een statig pand aan de Nieuwemarkt, waardoor de universiteit nu ook in de stad goed zichtbaar is.

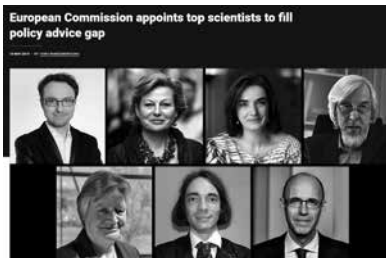
Start Internationale Bachelor Psychologie

Met als doel meer internationale studenten binnen te halen, lanceert de faculteit in september de Internationale Bachelor Psychologie. Deze Engelstalige opleiding blijkt al snel populair.

2015

Reorganisatieplan goedgekeurd – fusie vier vakgroepen

Op 22 januari wordt de faculteit op de hoogte gesteld van het reorganisatieplan. Een substantiële organisatieverandering zijn de fusies tussen de vakgroepen Bestuurskunde en Sociologie en tussen Psychologie en Pedagogische

Wetenschappen. Daarnaast komt er één onderwijsbureau en één examencommissie. Onderdeel van het plan is een flinke reductie van het ondersteunend personeel (ongeveer 9 fte) en van het wetenschappelijk personeel bij Bestuurskunde (7 fte). Het plan wordt op 24 maart door de Faculteitsraad goedgekeurd, waarna het op 30 juni definitief wordt vastgesteld. Meteen op 1 juli gaat de faculteit in de nieuwe structuur verder, met het Department Public Administration and Sociology (DPAS), het Department of Psychology, Education and Child Studies (DPECS) en met het Dean's Office. Het facultaire bestuurlijke overleg vindt plaats in het Facultair Management Overleg (FMO), dat overigens al langer bestond.

ESSB examencommissie: van vier naar een

Per 1 september wordt prof. dr. Katinka Dijkstra voorzitter van de eerste ESSB-examencommissie. Voorheen hadden alle vier de opleidingen een eigen examencommissie. Het samengaan is een van de onderdelen van de reorganisatie om structuren binnen de faculteit te vereenvoudigen. Om diezelfde reden wordt eveneens per 1 september de gezamenlijke ESSB Onderwijs- en Examen Regeling (OER) ingevoerd, waarbij uitsluitend nog onderscheid gemaakt wordt in een Bachelor OER, een Master OER. Het EUC behoudt zijn eigen OER.

[↑] Benoeming Pearl Dykstra in de High Level Group Europese Commissie

Prof. dr. Pearl Dykstra wordt als eerste Nederlandse wetenschapper benoemd in de nieuwgevormde High Level Group van wetenschappelijke adviseurs voor de Europese Commissie. De socioloog maakt deel uit van een groep van zeven Europese topwetenschappers die de commissie adviseert op basis van wetenschappelijke inzichten om zo bij te dragen aan de kwaliteit van de Europese regelgeving.

2016

Start LDE Centre for BOLD Cities [↑]

Begin 2016 wordt onder leiding van wetenschappelijk directeur prof. Liesbet van Zoonen het Centre for BOLD Cities gelanceerd. 'BOLD' staat voor 'Big, Open and Linked Data'. De sterk verstedelijkte regio Rotterdam-Den Haag vormt het living lab, waarbinnen het Centre zich richt op individuele burgers en hun ervaringen in de (slimme) stad. Het Centre is onderdeel van het samenwerkingsverband tussen de universiteiten Leiden Delft Erasmus (LDE).

Start internationale bachelor MISOC

In september gaat de Engelstalige bachelor Management of International Social Challenges (MISOC) van start, die in korte tijd is ontwikkeld door het nieuwgevormde Departement Bestuurskunde en Sociologie.

Start Erasmus Initiative Vital Cities and Citizens

Tijdens de Dies kondigt rector prof. Huib Pols drie Erasmus Initiatives aan. Een daarvan is Vital Cities and Citizens (VCC) waarin FSW (penvoerder), ESHCC en ISS samenwerken. In dit programma staan thema's als migratie en diversiteit, veiligheid en veerkracht, en cultuur en creativiteit centraal. Ieder initiatief ontvangt vier miljoen euro voor vier jaar. Het programma staat onder toezicht van een supervisory board onder leiding van prof. Henk van der Molen. In 2018 wordt deze board opgeheven en wordt prof. Jurian Edelenbos wetenschappelijk directeur.

2017

Nieuwe naam voor de faculteit [↗](#)

Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, zo heet de faculteit voortaan. Na maanden van voorbereidingen wordt de naamsverandering op 1 september 2017 met een big bang bekendgemaakt. De nieuwe naam is overal zichtbaar op banners, schermen en de website. Medewerkers vinden op hun bureaus een goodiebag met daarin een nieuwe beker, notitieboekje, pen en keycord. De Engelse naam past in de trend die al langer aan de gang is, maar de toevoeging van gedragswetenschappen is voor velen nog wel even wennen. Een werkbare afkorting levert hoofdbrekers op, maar uiteindelijk wordt voor ESSB gekozen.

Eredoctoraat Bestuurskunde

Tijdens de Dies Natalis krijgt bestuurskundige prof. dr. Christopher Hood, Universiteit van Oxford, de kappa omgehangen als symbool voor het eredoctoraat aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Scheidend decaan prof. dr. Henk van der Molen houdt op uitnodiging van het CvB de diesrede.

Bestuurskunde op #1 Shanghai ranking

In 2017 prijkt Bestuurskunde Rotterdam op de eerste plaats van de Shanghai Ranking's Global Ranking of Academic Subjects, een van de meest toonaangevend rankings in de academische wereld. De trots onder de bestuurskundigen wordt in 2018 met een jaar verlengd, aangezien Bestuurskunde zich ook in 2018 tot de beste mocht rekenen.

2018

Decanaatsoverdracht

Bestuurskundige prof. dr. Victor Bekkers volgt per 1 januari prof. dr. Henk van der Molen op als decaan. Victor Bekkers was na de reorganisatie van 2015 de eerste voorzitter van de gefuseerde afdeling Bestuurskunde en Sociologie.

Rondetafelgesprekken 1e strategie ESSB

Op initiatief van de nieuwe decaan Victor Bekkers vinden in januari rondetafelgesprekken plaats. Iedere medewerker wordt uitgenodigd.

digd hieraan deel te nemen om gezamenlijk tot de uitgangspunten te komen voor de allereerste facultaire strategie. Aan ronde tafels in de hal van het EUC wordt door velen gediscussieerd over de identiteit en mogelijke koers van de faculteit. [↑]

Zweeds eredoctoraat

Op 26 januari verkrijgt economisch socioloog prof. dr. Johan Heilbron een eredoctoraat aan Uppsala University, Zweden. De onderscheiding komt hem toe vanwege zijn belangrijke bijdragen aan de historische sociologie, wetenschapssociologie, economische sociologie, literatuursociologie en onderzoek naar het hoger onderwijs.

Presentatie 1e strategie ESSB

Tijdens de viering van het 55-jarig bestaan in de Maassilo, presenteert decaan Victor Bekkers de allereerste facultaire strategie met de titel 'Meeting the future society'. Centraal staat de ontwikkeling van de vier pijlers Global Social Challenges, Vital Cities and Citizens, Organisational Dynamics in a Digital Society en Behavioural Change. Hiervoor wordt een investeringsruimte van 5,4 miljoen euro geboden. Enkele nieuwe hoogleraren worden aangesteld en ook in de ontwikkeling van verschillende mastervarianten wordt geïnvesteerd.

Erasmus Top support Award [↑] voor het webteam

'Collega's spreken grote complimenten uit. Het team wordt omschreven als behulpzaam, snel, proactief, meedenkend en zelfs nog met een dosis humor en vriendelijkheid. Ook de verbinding met andere organisatieonderdelen wordt zeer op prijs gesteld.' Dat is in de kern het positieve commentaar van de jury op het werk van het ESSB-webteam, dat in 2018 de EUR Top Support Award krijgt uitgereikt. Met deze award beloont de EUR medewerkers die uitmuntend werk verrichten ter ondersteuning van onderzoek en onderwijs.

2019

Erkennen en waarderen HR-focusprofielen

Het landelijke programma 'Erkennen en Waarderen' gaat van start. Hierin staan de wetenschappelijke HR-profielen centraal: standaardprofielen voor UD en UHD worden vervangen door profielen waarbij gekozen kan worden voor meer focus en tijd voor onderwijs, onderzoek, impact of management. Een andere invulling van de functieprofielen is een van de speerpunten van de strategie Meeting the future society. In dat kader fungeert ESSB als een pilot voor de hele universiteit.

ESSB Academy van start

Per 1 januari start de ESSB Academy, waar postacademische cursussen worden aangeboden voor professionals die willen bijscholen. Academisch directeur is prof. Menno Fenger.

Belgisch eredoctoraat [\[↑\]](#)

Op 22 maart ontvangt bestuurskundige prof. dr. Erik Hans Klijn een eredoctoraat aan de Universiteit Gent, vanwege zijn wetenschappelijke verdiensten vooral op het terrein van (network) governance.

Fusiegesprekken met ESHCC gestaakt

In juni 2019 zet het CvB een streep door de mogelijke fusie tussen ESSB en ESHCC. De fusie was een mogelijke oplossing voor de slechte financiële positie van ESHCC. In de tweede helft van 2018 komt de discussie hierover op gang. In maart 2019 besluit het CvB tot een fusie. Na heftig verzet vanuit ESHCC en ook deels vanuit ESSB, dat grotendeels via Erasmus Magazine wordt uitgevochten, zet het CvB het plan alsnog in de ijskast.

Management Team ESSB van start

Per 1 juli gaat het nieuw ingestelde Management Team ESSB van start. In lijn met de rest van de universiteit worden hierin – naast de decaan (prof. dr. Victor Bekkers) en faculteitsdirecteur (dr. Mariette de Jong) – een vice-decaan onderzoek (gedragspsycholoog

prof. dr. Semiha Denктаş) en een vice-decaan onderwijs (socioloog-bestuurskundige prof. dr. Bram Steijn) opgenomen. Het betekent het einde van de decentrale bestuursvorm van de faculteit, waarbij de verantwoordelijkheid voor onderzoek en onderwijs primair op het niveau van de vakgroepen was georganiseerd.

ODISSEI van start

ESSB is penvoerder van Open Data Infrastructure for Social Science and Economic Innovations (ODISSEI), dat in 2019 van start gaat. Wetenschappelijk directeur is prof. Pearl Dykstra, hoogleraar Empirische Sociologie. ODISSEI is een consortium van 33 Nederlandse wetenschappelijke organisaties, waaronder faculteiten, planbureaus en onafhankelijke onderzoeksinstituten, met als doel een duurzame wetenschappelijke infrastructuur voor de sociale wetenschappen in Nederland te ontwikkelen. Het consortium haalt de eerste jaren diverse grote NWO Roadmap-subsidies binnen.

Start Learning & Innovation Team (L&I)

Het Learning & Innovation Team gaat van start. Het team bestaat uit medewerkers met didactische en technologische expertise die docenten adviseren en ondersteunen bij de innovatie van hun onderwijs. Het L&I Team is een van de projecten die mogelijk gemaakt worden door de HOKA-middelen, bedoeld voor extra investerin-

gen in de innovatie en kwaliteitsverbetering van het onderwijs.

Gerenoemde wetenschappers kloppen aan

In november en december worden twee zeer gerenommeerde wetenschappers aangesteld. Het betreft prof. dr. Moniek Buijzen, benoemd op de nieuwe leerstoel 'Communication and Behavioural Change', die samen met haar Movez Lab-team vanuit Nijmegen naar Rotterdam overkomt. En de vanuit Leiden afkomstige neurowetenschapper prof. dr. Eveline Crone, die hoogleraar 'Developmental Neuroscience in Society' wordt. Haar Sync Lab-team volgt per 1 april 2020.

2020

Corona [↑]

Als gevolg van het zich snel verspreidende coronavirus gaat Nederland, en dus ook de universiteitscampus, vanaf 18 maart in lockdown. Zware tijden voor zowel personeel als studenten volgen. Iedereen is gedwongen vanuit huis te werken. Studenten moeten thuis achter het beeldscherm colleges en werkgroepen volgen, en later ook tentamens doen. Met enorme inzet en inspanning van docenten en support staff komt het digitale onderwijs snel op gang. Tussentijds is toegang tot de campus mogelijk, maar alleen wanneer 1,5 meter afstand tot

elkaar in acht wordt genomen en (later) het verplichte mondkapje wordt gedragen. Met (video)boodschappen van de decaan, hart-onder-de-riempakketjes en -wenskaarten probeert het Management team de verbinding tussen de medewerkers onderling en de faculteit te bewaren. Uiteindelijk duurt de lockdown, soms geheel en soms gedeeltelijk, tot in 2023.

LDE Centre Governance of Migration and Diversity van start

In het voorjaar gaat het LDE Centre Governance of Migration and Diversity van start. Dit tweede Leiden Delft Erasmus Centre komt met wetenschappelijk directeur prof. dr. Peter Scholten onder leiding van ESSB. Het Centre groeit al snel uit tot een van de grootste wetenschappelijke gemeenschappen en 's werelds meest toonaangevende onderzoekscentra voor de studie van migratie en migratiegerelateerde diversiteit, vooral vanuit een governance-perspectief.

Convergentie

Met de start van de zogenoemde convergentieprogramma's in 2020 krijgt de samenwerking tussen het Erasmus Medisch Centrum, de TU Delft en de Woudesteinfaculteiten van de Erasmus Universiteit concreet vorm en inhoud. De programma's zijn een voortvloeisel uit de afspraak tussen de drie instellingen om hun onderwijs en onderzoek verder gezamenlijk op te zetten, ook wel de 'convergentie' genoemd.

Verschillende interdisciplinaire programma's worden opgezet in het streven om complexe maatschappelijke problemen te doorgronden en op te lossen. ESSB is van begin af aan nauw betrokken, onder meer bij het 'Resilient Delta Initiative', gericht op vraagstukken in grootstedelijke regio's, en de programma's 'Artificial Intelligence, Data & Digitalisation' en 'Healthy Start'. Later wordt deze participatie uitgebreid naar onder meer het tijdens de coronapandemie opgerichte programma 'Pandemic & Disaster Preparedness Centre (PDPC)' en het programma 'Health & Technology'.

2021

Spark ziet het licht [↑](#)

In opdracht van het MT gaat het ESSB-communicatieteam aan de slag met het facultaire tijdschrift Spark: geen onafhankelijk journalistiek medium, maar een corporate magazine waarin onderzoekers, ondersteunend personeel, studenten en alumni en hun passie voor werk en studie centraal staan. Na twee papieren nummers verschijnt Spark vervolgens alleen nog digitaal, op de website van ESSB.

Opening Erasmus Love Lab

Op Valentijnsdag wordt het Erasmus Love Lab (ELL) geopend, een uniek interdisciplinair onderzoekslab waarin onderzoekers binnen ESSB hun wetenschappelijke expertise bunde-

len op het gebied van onderzoek naar intieme relaties, liefde en seksualiteit. Het ELL is een interdisciplinair initiatief van dr. Daphne van de Bongardt en dr. Samira van Bohemen. Het ELL krijgt een eigen plek in het Erasmus Behavioural Lab.

2022

Educatieve Master Primair Onderwijs van start

Begin 2022 wordt de Rotterdamse Educatieve Master Primair Onderwijs (EMPO) geaccrediteerd. De tweejarige masteropleiding, die in september van start gaat, leidt op tot startbekwame, bevoegde leraren voor basisonderwijs in een grootstedelijke context met pedagogiek als basis. EMPO Rotterdam is ontwikkeld in samenwerking met het NIVOZ (Nederlands Instituut voor Onderwijs en Opvoedingszaken) onder leiding van onderwijskundige prof. dr. Sabine Severiens.

Zwaartekracht subsidies – dubbel feest [↑](#)

Prof. Eveline Crone haalt met haar consortium de nationale Zwaartekrachtsubsidie binnen, groot € 22 miljoen, voor het onderzoeksproject Growing Up Together in Society (GUTS). Het is de eerste keer dat deze prestigieuze subsidie wordt toegekend aan een project onder leiding van een Campus Woudestein-wetenschapper. Een consortium van de UvA krijgt eveneens een

Zwaartekrachtsubsidie toegekend. Hier maken prof. Moniek Buijzen en dr. Esther Rozendaal deel van uit. Dubbel feest.

Start curriculumherziening bacheloropleidingen

In het kader van de modernisering van het curriculum van alle opleidingen, wordt het probleem gestuurd onderwijs (pgo) grotendeels losgelaten. Deze majeure operatie neemt enkele studie-jaren in beslag en wordt in studiejaar 2025-2026 met de herziening bij de opleiding Psychologie afgerond.

Eredoctoraat voor Pedagogische Wetenschappen [\[↑\]](#)

Tijdens de Dies Natalis krijgt Pedagogische Wetenschappen voor het eerst sinds de start een eredoctoraat toegekend. De eer gaat naar prof. dr. Ann Masten, Regents Professor, Irving B. Harris Professor of Child Development, Distinguished McKnight University Professor aan de University of Minnesota.

Benoeming Erasmus Professors

Tijdens dezelfde diesviering maakte het CvB bekend dat prof. Eveline Crone en prof. Moniek Buijzen benoemd zijn tot de eerste Erasmus Professors. Zij kregen daarbij de speciale opdracht mee om de missie van EUR verder te verwezenlijken: het creëren van positieve maatschappelijke impact.

2022-2023

Financiële impuls door SSH-sectorplannen

De financiële impuls van ruim 70 miljoen euro die door het Sectorplan Maatschappij en Gedragswetenschappen (SSH) 'Van inzicht naar impact' wordt geboden, wordt bij ESSB ingezet om interdisciplinaire samenwerking te versterken en de werkdruk in het onderwijs te verminderen. Minimaal 17 universitair docenten worden aangenomen. De ESSB centreert de sectorplannen rondom de thema's 'Maatschappelijke transitie en gedragsverandering', 'Veerkracht bij jeugd' en 'Maatschappelijke ongelijkheid en diversiteit'. Ook onderwijswetenschappen en onderzoeksinfrastructuur wordt centraal gesteld. Daarnaast ontvangt ESSB extra geld uit het SSH-brede sectorplan waarbij het accent ligt op de rol van Artificiële Intelligentie op het terrein van ondernemerschap, welvaart en innovatie.

2023

Canadees eredoctoraat

Oud-decaan en oud-rector em. prof. dr. Henk Schmidt ontvangt een eredoctoraat van de Canadese McMaster University vanwege zijn baanbrekend cognitief-psychologisch onderzoek op het terrein van probleemgestuurd onderwijs en de ontwikkeling van expertise in de geneeskunde.

Effectuering van de nieuwe organisatie via teams

Een feestelijk koffiemoment op 7 maart markeert de start van de nieuwe organisatie van de faculteit rondom tien wetenschappelijke teams: vier bij DPAS, zes bij DPECS. De teams zijn langs (werk)-inhoudelijke lijnen georganiseerd, staan onder leiding van een teamleider en bestaan uit wetenschappers die zelf mochten aangeven bij welk team zij wilden horen. De ondersteunende structuur wordt hierop aangepast, door concentratie in het Faculteitsbureau en de indeling in drie clusters: onderwijs, onderzoek en bedrijfsvoering. In november komen alle team- en programmaleiders bijeen voor het eerste ESSB Topkader-overleg.

Nieuwe strategie 'Joining Forces' 2024-2026 [↑](#)

Tijdens het lustrumfeest in de Schiecentrale lanceert decaan Victor Bekkers de nieuwe strategie 'Joining Forces: Focus and Innovation – ESSB strategy 2024-2026'. Om de grote maatschappelijke vraagstukken goed te kunnen adresseren is het noodzakelijk dat ESSB de krachten bundelt. Dit alles mede in het licht van de in 2022 gelanceerde sectorplannen en de daaruit voortvloeiende thema's. Elke onderzoeker, docent, ondersteunende professional en student is cruciaal. De nieuwe strategie is opnieuw mede gebaseerd op faculteitsbrede rondetafelgesprekken.

ESSB bestaat 60 jaar [↑](#)

In het academisch jaar 2023-2024 wordt op bescheiden schaal het zestigjarig bestaan gevierd met een podcastcompetitie, een lustrumfeest en een lustrumsymposium. Een lustrumpublicatie, die in samenwerking met onderzoeksbureau Stad en Bedrijf van Matthijs Dicke wordt geschreven, legt de geschiedenis van de faculteit van de afgelopen tien jaar vast. Het is een vervolg op de publicaties bij de vorige lustrumvieringen.

Bronnen

Kanteling en Verbinding is gebaseerd op interviews met:

- Mr. dr. Jacko van Ast, oud-voorzitter Faculteitsraad,
1 december 2023
- Prof. dr. Victor Bekkers, decaan 2018-heden, 10 februari 2023,
23 april 2024
- Prof. dr. Moniek Buijzen, Erasmus Professor, 10 april 2024
- Prof. dr. Arwin van Buuren, hoogleraar Bestuurskunde en
directeur Govlab010, 10 april 2024
- Prof. dr. Eveline Crone, Erasmus Professor, 3 april 2024
- Prof. dr. Semiha Denктаş, vice-decaan onderzoek, 2019-heden,
15 maart 2023, 12 maart 2024
- Prof. dr. Jurian Edelenbos, academisch directeur Vital Cities and
Citizens, 5 april 2024
- Prof. dr. Godfried Engbersen, hoogleraar Sociologie en trekker
KWP Leefbare Wijken, 19 april 2024
- Dr. Mariette de Jong, directeur ESSB, 24 april 2023
- Prof. dr. Nicole Lucassen, bijzonder hoogleraar Kinderarmoede,
10 april 2024
- Dr. Flora Vanlangendonck, teamleider Research support,
28 maart 2024
- Prof. dr. Henk van der Molen, decaan 2009-2018, 3 mei 2023*
- Prof. dr. Peter Scholten, academisch directeur LDE GMD,
29 maart 2024
- Prof. dr. Bram Steijn, vice-decaan onderwijs, 2019-2022,
4 april 2023
- Dr. Brenda Vermeeren, vice decaan onderwijs, 2022-heden,
21 november 2023
- Prof. dr. Matthias Wieser, programmadirecteur Psychologie,
5 april 2024
- Prof. dr. Liesbet van Zoonen, dean Graduate School EGHS,
8 april 2024

Tevens heeft Stad en Bedrijf gebruik gemaakt van divers schriftelijk bronmateriaal, waaronder strategiedocumenten, facultaire notities, nota's en van artikelen uit onder meer *SoFa Magazine* en *Erasmus Magazine*.

Voor de historische achtergronden werd uitgebreid geput uit:
Matthijs Dicke, *40 jaar FSW. De Rotterdamse formule in de praktijk*, Rotterdam 2003
Mary van der Graaf, *Spraakmakend en Vernieuwend, Het verhaal van de FSW 2003-2013*, Rotterdam 2003

* *Helaas is oud-decaan Henk van der Molen voor publicatie van dit boek op 27 mei 2024 overleden. ESSB is hem zeer erkentelijk voor zijn medewerking.*

Colofon

Kanteling en Verbinding. 60 jaar ESSB met focus op de jaren 2013-2023 werd gemaakt door historisch onderzoeksbureau Stad en Bedrijf in opdracht van Erasmus School of Social and Behavioural Studies (ESSB).

Redactie en samenstelling: Matthijs Dicke

Tekst en onderzoek: Stad en Bedrijf

Tijddlijn: Marjolein Kooistra, ESSB

Vormgeving: Inge Croes-Kwee, Manifesta idee en ontwerp

Fotografie: Ester Gebuis

Fotografie tijddlijn: Arie Kers, Michelle Muus, Jan van der Ploeg,

Kristel Segeren, Christiaan Tieman (p. 53) en Levien Willemse

Drukwerk: OBt bv, Leiden

© Stad en Bedrijf / Erasmus Universiteit Rotterdam, 2024

ISBN: 978-90-830266-5-7

De overzichten 2013-2023 met hoogleraren | emeriti | promoties | eredocoraten | decanen & directeuren | studentaantallen zijn te vinden op <https://www.eur.nl/essb/over-essb/geschiedenis>

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor meer informatie: www.stadenbedrijf.nl

**Erasmus School of
Social and
Behavioural Sciences**

